

Vegeer

Kewar: siyasi, candi, huneri, diroki û lekolinî ya Kurdên Anatoliya Navîn

Newroza we pîroz be!

7

ADAR 2004

Veger

Kovara Kurdên Anatolîya navin

3 Mehan Carê Dêrdikeve/ 3 Ay da bir çikar
Tidskriften utkommer 4 nummer per år

Komisyona Weşanê / Genel yayın kurulu:

Abdullah Kaya, Ali Fuat Gürsel
Ahmet Gezer, Dilşad Nûdem
Murat Alpavut, Roni Yıldırım
Şoreş Reşî, Yusuf Özden

Navnîşan/Adres:

Stil-Offset AB

Box 226

142 02 Trångsund/Sweden

Tel: 0046 8 771 20 01/02

Fax: 0046 8 771 25 23

E-post: info@stil-offset.se

Belavkirin/Temsilcilikler:

Almanya

Murat Alpavut

Friedhof str 3

47877 Willich / Deutschland

Danmark

A. Gezer

Sofiawej 56 9000 A Albårg

Denmark

Holland

Roni Yıldırım

Duindoorn str. 19-1

1032 cm Aden

Österreich

Hurşit Aktan

Ausstein Gasse 22-4-21

8020 Graz

Swissre

Ibrahim Candan

Ring str 7

3052 Zollikofen Bern/Schweiz

Buha / Fiyatı

5 Euro

Konto:

Deutchebank Krefeldt

Konto nr : 7104953

BLZ: 32070024

Her nivîskar berpirsiyarê nivîsên xwe ye.
Mafê redaksiyonê heye ku nivîsên ji veger" ê
re tînsêrêrast û kurt bike. Nivîsên ji Veger"ê re
tên ger çap jî nebin ji xwêdiyan re nayên
vegerandin.

Veger de yayınlanan yazılar yayın kurulu
tarafından belirlenir.

Yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlara aittir.
Yayın kuruluna gönderilen yazılar iade edilmez.

Çap / Baskı

Stil-Offset AB

www.stil-offset.se

ISSN 1652-4144

Naverok / İçindekiler

□ Veger`den		1
□ Son İsyân Ve Heci Buxurci	Soreş Reşî	3
□ Metelok	Hozan Temelî	10
□ Dîn Dînê	İbrahim Yıldırım	15
□ Tarihten Günümüze Kadın	Ali Fuat Gürsel	16
□ Kîme Ez	Artîn	19
□ Gotinên Peşîyan	Ahmet Gezer	19
□ PANORAMA	Abdullah Kaya	20
□ Gundî û Hirç	Ahmet Gezer	31
□ Pêkenîn	Yusuf Özden	32
□ Yerel Seçimler	Soreş Reşî	34
□ Ayşe Güler	Kadir Çelik	39
□ Şiirin Mîrî Cihanbeyli`li Usta Ozan		42
Mazlum Pîr/ Dilşad Nûdem		
□ Çîrok	Dilşad Nûdem	44
□ Qocgîrî Bölgesindeki Zeriqî Aşireti`nin Tarihi		48
Ve Kökeni	Yusuf Zerî	
□ Siyah İnek	Oğuz Berk	59
□ Arşinci (Germik)	Roni Yıldırım	61
□ Jinên Jî Anatolîya Navîn	Naciye Biçen	64
□ Kendi KüllerindenYeniden Doğmak		67
M. Göncü		
□ Zarokistan	Ömer Faruk Hatipoğlu	70
□ Orta Anadolu Boksör	Ömer Yüce	71
□ Dengbêj Fixan	Abdullah Kaya	76
□ Cîran û Xwedyê Malê	Mustafa Kızılkaya	78
□ Veger Abone Formu		80
□ Li Xwe Digerim	Dilşad Nûdem	81

Veger'den

Yeni bir sayıyla merhaba! Veger'in 7.sayısı çok yoğun siyasal gelişmelerin yaşandığı bir dönemde çıkıyor.

En başta Kürtler bir katliama daha maruz kaldılar 1 Şubat 2003 tarihinde. "Su içerken yılanı dahi dokunulmaz" diyen insanoğlu, yılanı gösterdiği merhameti, maalesef bayram kutlarken Kürtlerden esirgedi. Kürtlerin bayramı ve başkent Hewler kana bulandı.

Ortadoğuyu etnik ve dinsel bir çatışmaya sürüklemek suretiyle, Kürtlerin ve diğer halkların demokratik gelişmelerinin önüne geçmek isteyen katilleri lanetliyoruz.

Ancak mart ayı başında kabul edilen yeni Irak anayasasıyla federasyonun kabulü çok sevindiriciydi. Çünkü belki uluslararası arenada, Kürtler, ilk kez bu kadar geniş kabul gören bir statü kazanıyorlardı.

8 Mart Dünya Kadınlar günü büyük bir coşkuyla kutlandı. Kürt kadınının

bu konuda, Avrupa'dan Kürdistan'a kadar her alanda gösterdiği duyarlılık, onun insana ve kadın duyarlılığına yakışan yeni bir yaşam için ne kadar istekli ve azimli olduğunun göstergesi elbette.

Biz de demokrat bir dünya dileğiyle 8 Mart dünya kadın gününü kutluyoruz.

Önümüzde Kürtlerin ulusal bayramı Newroz var. Şu anda Türkiye'de seçim ve

» Hewlêr'de katliam

Newroz heyecanı beraber yaşıyoruz. Saddam gibi modern Dehaqların tarihin çöplüğüne atıldığı bu sürecin, Newrozla beraber kuvvetlenerek devamı dileğiyle halkımızın Newrozunu kutluyoruz

Önümüzdeki en büyük gelişme de 28 Mart Yerel Seçimleri. Bu seçimlerin, yerel bir seçimden öte Türkiye'nin geleceğini derinden etkileyebilecek bir olgu olacağı kesindir. Oluşan Demokratik Güç

» Newroz pîroz be!

Birliği'nin, Kürt halkının siyasi gücünün çekiciliği sayesinde gerçekleştiğini çok iyi biliyoruz. Seçim başarısı ile seçim sonrasında da devam etmesinin demokratik ittifaklara yol açacağı aşikardır. Zaten seçimin seçimden öte bir anlamının olması da bu noktadan kaynaklanmaktadır.

Son beş yıldır, belki tarihlerinde ilk kez, k di kentlerini ve beldelerini gerçek temsilci-

leri eliyle yönetme şansını elde eden halkımızın, tecihini yine temsilcilerinin içinde yer aldığı Demokratik Güç Birliği'nden yana yapacağından kuşquamuz yok.

Bir katliam haberiyle başladığımız yazımızın güncel olaylara ilişkin bölümünü, maalesef bir katliam haberiyle bitirmek zorunda kalıyoruz. Çünkü dergimiz basıma hazırlanırken Güneybatı Kürdistan'ın Qamişlo kentinden geldi bu kez katliam haberi. Kürt halkının kazanımlarına tahammülü olmayan Saddamcı Araplar, Suriye devlet güçlerinin desteği ve koruması altında Kürtleri katlediyorlardı. Hem de Hewler şehitlerinin henüz kırkı yeni çıkmış ve onlar için mevlit okunurken. Acılı bir coğrafyada olaylar demekki böyle üst üste gelebiliyor; bir yandan yükselen mevlithanların acılı sesleri diğer yandan katliamdan yükselen "hawar" seslerine karışabiliyor. Dileğimiz her şeye rağmen gelişmelerden ulusal birlik dersinin çıkarılmasıdır.

Veger 6.sıyısıyla büyük oranda olumlu tepkiler aldı. Sevindirici bir gelişmeydi bu bizim için ve bize büyük bir coşku kazandırdı.

Veger daha geniş okur kitlesine ulaştıkça, bir yandan elimize ulaşan kültürel değerler (metelok, atasözü vb) çoğalmakta, bir yandan da yazar kadromuz genişlemektedir.

6.sayıda ilk yazısı çıkan Ozan Temeli bu sayıda yazmayı sürdürüyor.

Bu sayımızda Orta Anadolu bir şairin

» 8 Mart Kutlu Olsun

Mustafa Kızılkaya'nın, bir şiirini yayınlıyoruz ve sizin de beğeneceğinize inanıyoruz.

İsveç devlet televizyonunda Didar programını hazırlayan, Orta Anadolu Ayşe Güler ile yapılan söyleşinin, kadın sorunu bağlamında ilginizi çekeceği muhakkak.

Bu sayıdaki yeni yazarlardan biri de Oğuz Berk ve ilginç bir konu

da, ama kesinlikle edebi bir tarzla yazıyor.

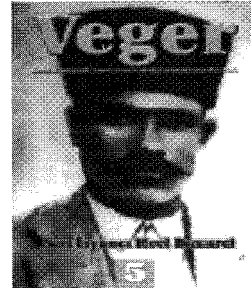
Kendi Küllerinden Doğmak...

Ve 5.sayımızın kapak konusu ve çok ses getiren Buxurci yazısına gelen eleştirilere Şoreş Reşi bu sayımızda cevap veriyor.

Yeni bir sayıda buluşmak dileğiyle selamlar.

» Afrin'de serbıldan

Son İsyân Ve Heci Buxurci - II

ŞOREŞ REŞÎ

e-mail: sores@swipnet.se

Heci Buxurci ile ilgili yazdığım birinci makale büyük bir yankı uyandırdı; okurlarımız, medya ve halkımız arasında bir tartışma başlattı. Yoğun olarak gelen tepkilerin yüzde 80 olumlu; bir kısmı da olumsuz idi. Tepkilerini dile getirenlerin hepsine teşekkür etmek istiyorum. Bunu büyük bir saygınlıkla karşıladığımı ve değer verdiğimi hemen belirtiyim. Bizim uğraşımız da odurki; şimdide kadar karanlıkta kalan bu sayfanın doğru ve sağlam ayaklar üzerine oturtulmasıdır.

Hem gelen bazı eleştirilere yanıt vermek hemde orataya çıkan yeni yönleri siz değerli okuyucular ve halkımla paylaşmak istiyorum. Eleştiriler şu noktalarda yoğunlaştı: Bu isyanın ulusal bir yanının olmadığı; bunların “eşkiya” olduğu ve benim Heci Buxurciyi “Robin Hood” gibi yansıttığım şeklinde özetlenebilir.

Öncelikle şunu söyleyemeliyimki, yazılan bu araştırmanın çok azı benim tarafımdan eklenmiştir. Yani yazılanların hepsini halkın ağzından aldım. Ve onların cümlelerini kullanmaya çalıştım. Almanya’da telefon eden bir okuyucum, Buxurci’yi Robin Hood yaptığımı söyledi. Halbuki bunun tam askini ıspatlayabilirim. Benim yaptığım iş sadece halkın söylediklerinin kurgusunu yapmak ve Sezar’ın hakkını Sezar’a vermek oldu. Hepsini kayıtlı olarak arşivimde mevcut, isteyen dinleyebilir. Hatta şunu rahatlıkla söyleyebilirimki halkın Buxurci hakkında söylediklerini bir-iki derece aşağıya çekerek yazdım. Yani tam olarak halkın deyimini ile yazmış olsaydım Robin Hood’u da geçirdi. Kısaca, Buxurci’nin halkın gönlünde çok büyük bir yeri var. Bunun tarafsız ve objektif olması için çeşitli kesimlerle de konuştum.

Bunun içinde Hacı’nın karşı cephesinde yer alanlardan tutun, tarihi kaynaklardan ve değişik köylerden büyüklerin görüşlerini alarak yansıtmaya çalıştım.

Buxurci hareketinin bir “eşkiya” başkaldırısı olduğunu söyleyenlerin büyük bir kısmı, O dönem egemen olan çevrenin veya bu hareketin mağdurlarının yakınları. Hatta bu çevrelerin içinde Buxurciye gizli bir hayranlığın da olduğu seziliyor. Çünkü, Buxurcinin bu çevrelere zarar verme olanakları mevcut iken bunu yapmak istememesi bilinen çevrelerde kendisine karşı dile getirilmeyen bir saygınlık uyandırmış. Ayrıca, altını bir kez daha çizerek yazayımki, benim için o dönemin yerel idarecileri ile Buxurcinin bir farkı yok; iki kesime de aynı mesafede yaklaşıyorum. Yaşanmış olumsuzlukların temelinde sistemin olduğuna inanıyorum. Yani: Eli Beg’in, Köse Beg’in, Qerto ve diğer insanların yerine başkası da olsaydı aynı şeyleri yapardı. Bu nedenle yazıların hedefi sistemdir; insanlar değil. Hatırlanması gereken bir nokta da: O dönem ve sonrası yapılan bütün isyanların, sistem tarafından eşkiya hareketleri olarak nitelendirilmesidir.

Buxurci olayının bazı detaylarına geçmeden önce, bölgenin içinde bulunduğu durumu yansıtan İsmail Paşa başkaldırısını gezgin Alexis Kuylenstierna (1912-Aventyr mellan Turkar och Araber) nin kaleminden bazı kesintilerle vermek istiyorum: “ ... 2000 kişiden fazla olan Türk kuvveti ve dört katıra yüklene dağ topları ile Aladağlara doğru harekete geçtik. Birliğin yarısı da kuzeydeki Kürt yolunu kesmek için emir almıştı. Gece yarısı yolun sadece yarısını almıştık. Bir günlük yürüyüşten sonra, Aladağlardaki en yakın yıkılmış ve harebe-ye çevrilmiş Kürt köyüne vardık. Burada Memed Emin güçlerini böldü. Yozgat,

Aladağ ve Bozhöyük arasındaki mağara ve dağlardaki deliklerde kaldık...”

“...Gün ağarmasıyla Boğazhöyük'e doğru hucuma geçtik. Kürt cephesinden birkaç el ateş edildi ve bir-kaç asker öldü. Ama Türklerin top hucumu devam etti. Dağ yamacına Allah allah sesleri ile hucuma geçildi. 100 adamdan oluşan Kürt gücünden bir kaç tanesi kurtuldu, bir-kaç tanesi esir alındı. Top ve kurşun sesleri birbirine karıştı. Kürtler kendilerini kahramanca savundu. Çoğu Kürt kendisini kuzeyden kurtardı ve Uşak'a doğru kaçtı. İsmail Paşa, kendisini 300 Kürtle savunuyordu ve teslim oldu. Bu Kürtlerin Agara Dağ daki yenilgisiydi. Ben paşa ile birlikte Yozgat'a döndüm...”

Yozgat ve çevresinde yapılan bu isyanın TERIKAN ların isyanı olduğunu biliyorum, ama hala detaylarını çıkaramaya çalışıyorum. Bunu başka bir yazıya bırakarak bununla ve konumuzla bağlantısı olan bir anlatıma geçmek istiyorum. Şerefli Köyünden Male GEBELEK'i ilk yazıda Nasuri olarak tanıtmıştım; çünkü bu köy Reşilere bağlı Nasuri Aşiretinden bilinir. Ama Male Gebelek'in Teriki olduğunu yeni öğrendim. Aynı köyden Heci Male Gebelek in kardeşinin oğlu Heci Mecid ile evli olan Erfa Bengi Alo (1924-) dan dinleyelim: “ Biz bu hikaye ile büyüdük; hergün anlatırız; hafızamızda öyle bir yer yapmışki kazıyıp atmanın imkanı yok. Kayınpederim Heci askere gitmemek için dağa çıkar, orada Buxurci ile tanışır ve derken işi hısımlığa kadar götürdüler. Yani Or'a Male Gebelek Buxurci ile nişanlandı. Buxurci ve adamları o zaman Haymana ve çevresinde kalıyorlardı. Atatürk: ” Bunlar gençlere kötü örnek oluyor, ne yaparsanız yapın bu Buxurcinin kellesini getirin!” demiş. Bu nedenle bölge köylerine çok baskı oldu. Bizim köy ve özellikle bizim ailenin Buxurci ile ilişkisi olduğu için, ya köylere dağıtılacaktı yada bütün erkekleri öldürülecekti. Zaten Terikan ların çoğu erkeği idam edildi. O zaman Terikanlar

» Or'a Malê Gebelek

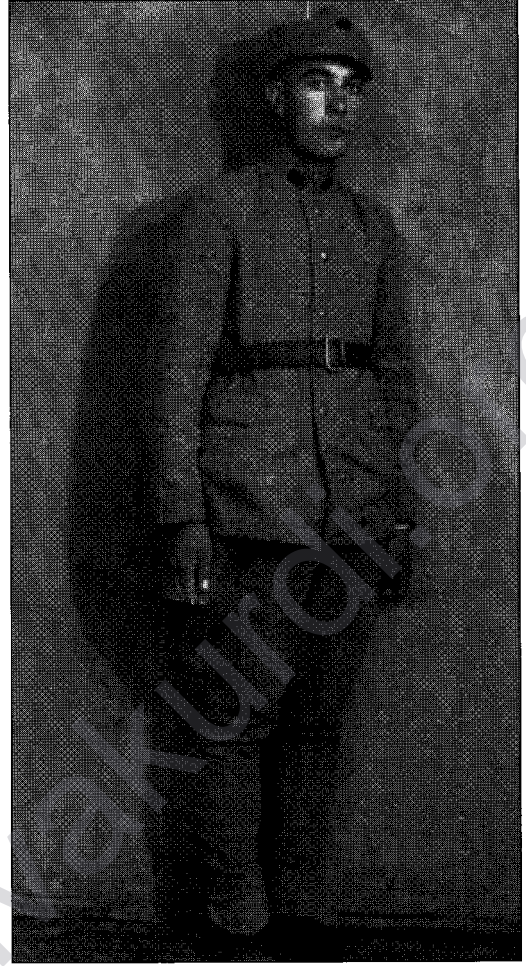
50-60'ar eli silahlı adam çıkarıyordu ve bunlar grup grup Atatürk'e karşı savaşa giderdi. Bu nedenle bölgedeki Terikanların bir sürü adamını öldürdüler. Bizim ailede çok baskı yapıldı ve Cemal, Mecit, Hamit'i idam edeceğiz dediler. Bu nedenle Cemal Buxurci'nin yanına giderek, devlete bir oyun planlandı. Buxurci, Cemali Male Gebelek'e: ” Ankara'ya git, sizinle çalışacağım de ve beni şikayet et. Benim, Xabura da olduğumu onlara söyle!” der. Cemal Ankara'ya gider ve Buxurci'nin dediği gibi onları şikayet eder ve yerini gösterir. Bir tümen kaldırılır ve Cemal de önlerinde yer gösterecektir. Cemal'in bu davranışı aileyi kurtarır; askeriye kendisine bir elbise ve çavuş rütbesini verir. Buxurci ve adamları sarılır. Cemal de askerle beraber ateş eder ve hep Buxurci'nin yanlarına vurur. Buxurci, bunun çok yakın attığını görünce şapkasına vurur ve bu kadar yakına atmamasının işaretini verir. Çatışmada Buxurci ve arkadaşları askeriye'nin çoğu üst rütbelisini (6-7 kişi) vurur ve askerler dağılır. Cesetler bir öküz arabasına bindirilerek

Ankaraya gönderilir. Bu olayı takiben bize çok baskı oldu. Daha sonra Giri Mangele de 2-3 günlük bir çatışma oldu. Sonunda askerler top getirdi ve tepeyi topa tutarak Buxurci'inin bazı arkadaşlarını (12 kişi) öldürdüler. Kafaları kesilerek Ankara'ya yollandı...Buxurci bu bölgede daha fazla kalamayacağını anlar ve Ore den hatır isteyerek Çiçek(?-Yozgat) e gider; orada 7 erkek kardeşin bacısı ile evlenir..."

"Birgün bir arkadaşını Şerefli ye gönderir. Ona: " Köye git ve Bezırgane Xane ölmedi ve yakında köye gelecek, ben onun elçisiyim (Daha önce Xane'nin askerde öldüğü haberi gelir ve karısını bir akrabasına verirler) de. Ore de oraya gelir, kısa boylu bir kadın. Bir kenara çek ve daha evlenmediyse eğer, benim gelip onu alacağımı söyle." Der ve gönderir. Ulak köye gelir ve Xane'nin ölmediğini söyleyince eski karısı baygınlık geçirir. Oradakiler de Ore yi çağırın derler. Ore gelince adam bir kenarar çeker ve "Beni Buxurci gönderdi, eğer hala evlenmediyse gelip onu alacağım" dedi. Ore de: "Hayır evlenmedim, hem kim Buxurci'nin korkusundan gelip beni isterki?" Buxurci gizlice gelir."

"Qeregedik (Nasurlı) Köyünden Male Eli Gare (Özcan) Ankarada oturuyor; maddi durumları ile devletle arası çok iyi. Bu ailede Gebelek ailesi ile akraba. Af söylentileri çıktı...Buxurci ile Cemal Ankara'ya Male Eli Gare ye gittiler. Orada durumu öğrenip, gerekiyorsa torpil yapacaklardı...Eli Beg bunu haber alır ve şikayet eder. Evin etrafı sarılır ve "Af çıktı" denilerek Buxurci teslim alınır. Af gerçekten çıkmıştı ama Eli Beg ve yöre ağaları imza toplar; ayrıca Atatürk te Buxurci'nin öldürülmesini isteyince, idamdan sonra af haberi ulaştırıldı. Devlet bizim işbirliği yaptığımızdan kuşkulanıyordu, Male Eli Gare, bizim "Öztürk" soyadını alarak bundan kurtulacağımızı söyledi ve soyadımızı Öztürk yaptık..."

"Buxurci idam edildikten sonra, adet gereği, Ömeranlılar bizim köye, başsağlı-

» Cemalê Malê Gebelek

ğına geldiler. Korkudan bizimkiler bunları kabul etmedi...Sadece Ore köyün dışında bir yere gitti, orada ağladılar ve birbirinden ayrıldılar..."

"Buxurci ırz yapmadı, bir arkadaşları yaptı ve onuda öldürdüler. Bizim bölgeye çok faydası oldu: Birgün Bala çarşısını basarak altın almışlar ve hepsini bizim köylere dağıttılar...Onların korkusundan çeteler bizim köylere girmeye korktu ve kimseye bir zarar gelmedi. Yoksa çeteler köyleri basıp herşeyi alıp götürüyordu..." Bu bilgileri sağlama- ma yardımcı olan Mecit ve Tarık Öztürkte teşekkür ederim.

Buxurci olayının Ulusal yanını ben 'ulusal bir yanı olmamakla beraber, başka egemenlik kabul etmeyen özü itibari ile...' derken, bu

isyanın direk bir ulusal isyan olmadığını ima etmeye çalıştım. Ama askerliğe gitmeyerek redetmesi, devletin sosyal-idari sistemini kabul etmemesi, o günün kültürel koşullarına göre türk egemenliğine karşı verdiği mücadele öz itibarı ulusaldır. Bugün ortaya çıkan verilerle bu görüş daha da kuvvetlendi/kesinleşti diye düşünüyorum.

Bu düşüncelerin paralelinde sayın İsmet Celepli şunları diyor: “ Bu insan için devlet eşkiya diyordu, bizimkilerde eşkiya diyordu. Aslında bir eşkiya değil isyancıdır, devlete ve Atatürk’e karşı isyan etmiştir. Çünkü; ne kimseye zarar vermiş, ne ırza yönelmiş, ne kimseyi korkutmuş, herkesin gönlünü hoş tutmuş ve devrimcilere has bir ahlakı var. Buxurcinin ağalarla bir sorunu yok, onlarla da arkadaş-tır özünde. Ama devlet ağaları işbirlikçilik için tuzağa düşürmüştür. Ağaları:’ sen Şex Sait’in veya Çerkez Ethem’in adamısın’ gibi yakıştırmalarla ve: ‘Ya sen bunu yakalatacaksın, yada biz seni götürüp idam edeceğiz!’ tehditleriyle bu olayın içine sürüklemişlerdir. Bu nedenle Eli Beg, Buxurciyi ikna ediyor. Bireysel başkaldırının sonu olmayan bir yol olduğunu Hacı da görüyor. Çerkes Ethem örneğinin sonu da gözler önündeydi. Ankara’ya gidiyorlar. Düzmece bir mahkeme ile orada asıyorlar. Hatta cingeneyle: ‘Ta sen mi kaldın beni asmaya?’ ve kendisi sandelyeye tekme vuruyor. O dönem Ankara da kurulan İstiklal Mahkemeleri Hacı ve benzerleri için kurulmuştur. Bunları köy odalarında büyüklerimiz anlatırdı. Hacı bir kahramandır, eşkiya değil.”

Buxurci’nin yol arkadaşlarından biri olan Beşkardeş Köyünden rahmetli M... M.... E.. (Doğum:1320-1899/1900, Ölüm: 1992, öldüğünde 92 yaşında) yi dinleyelim: “ Eskiden Köse Ağanın adamı idim. Köylülere yapılan haksızlıkları görünce tahammül etmeyerek Buxurci’ye katıldım. Yaklaşık bir sene Hacı ile beraber kaldım. Tahminen 1923 yılı idi. Hacı: Çok cesur, nişancı, inci

dişli, güzel konuşan, iyi türkçe bilen ve fakir dostu olan biriydi...Bildığınız gibi Köse Ağa ile Eli Beg kardeşdir. Eli Bey Omera’ya gelerek oranın ağası olur. Buxurci’nin çıkış nedeni haksızlıklara karşı çıkmak içindi...”

“Birgün Köse ile ilişkisi olan birine (...) gözdağı vermek ve dükkanını tahrip için Cihanbeyli ye gittik. Damlakuyu mıntıkasında bir çobana denk geldik, beraber yemek yedik. Çoban korkularını anlattı, hırsızlıklardan şikayet etti. Hacı çobana sorar:

— ‘Hacı Buxurci’yi tanıyormusun?

— Kendisini görmedim ama hakkında çok duydum..

— Ondan da korkuyormusun?

— Hayır, o bana ne yapacak ki? Onun işi zülüm yapanlarla uğraşmak, bizi koruyan birinden neden korkayım ki? Hacı:

— Ben Hacı Buxurci’yim,’ der ve çoban şoka girer. Cihanbeyli ye gittik ve dükkanı tahrip ettik.

Bir gün Omera’ya gittik. Eli Beg’in adamları çeşmenin başında pusuya yatmıştı. Eli Beg’in kendisi de mandıranın içindeydi ve ufak bir pencereden bize bakıyordu. Hacı silahla pencereye ateş etti ve mermi Eli Bey’in yanağının yanından geçti ve bundan sonra pusuyu kaldırdılar. Hacı vurmak istememişti. Sadece korkutmak istemişti.”

“Diyarbakır’dan senede en az bir kere olmak üzere biri Hacı’nın yanına gelirdi. Yalnız bir odaya girer ve başbaşa konuşurlardı...Yanlarına kimseyi koymazlardı...Niçin geldiğini ve kim olduğunu bilmiyorum...”

“Sağlık köyünden Habeş isminde çok yiğit, cömert ve ünlü bir delikanlı vardı. Hacı’nın insanlığını ve mertliğini çok duymuş, Buxurci hayranı idi ve gelip tanışmak istedi. Hacı ile konuştu, sonra tekrar köyüne döndü...”

“Bir gün, eski Konya yolu (Celep Kasabasının kuzeyinden Yeniceoba makasına gider) üzerinde Atatürk’e pusu kurduk. Hacı, Atatürk ile konuşmak istiyordu. Atatürk’ün öncü kuvvetleri yaklaşınca biz

durdurduk. Kısa bir çatışma oldu. Hacı, Atatürke ateş etti. Mesafe çok olduğundan hızını kaybeden mermi Atatürk'ün göğsündeki madalyona çarptı. Bunun üzerine Atatürk çatışmayı durdurdu ve yanındakilere 'bukadar mesafeden isabet ettiren birini görmek istiyorum' demiş ve Hacıya: ' Madem halk seni seviyor ve senin arkanda, önümüzdeki dönem mepusluğa adaylığımı koy ve hakkını mecliste savun' dedi. Hacı'ya bir zaman vererek yoluna devam etti... Bir sene sonra, 1924 yılında, Hacı görüşmeye gitti ve bir daha dönmedi... Daha sonra bizleri topladılar ve hepsine 8 er sene ceza verdiler. Ben Zonguldak kömür ocaklarında çalıştığım için bir gün iki gün sayıldığı için dört sene yattım ve daha sonra köye gelerek evlendim. 1940 yılında ilk oğlum dünyaya geldi. Babam çok zengin bir adamdı. Babamın 500 devesi vardı ve İzmir ile Aydın taraflarına giderek mal getiriyordu.." diye anlatıyor.

» *Eşkîya Reso*

Hiç bir yorum katmadan aktardığımız bu görüşler Hacı Buxurci'nin bir yol arkadaşına ait. Buradan da anlaşılacağı gibi bazı sorular akla geliyor. Diyarbakırlı kimdi ve rolü ne idi? Silah mı temin ediyordu? Kurdistan'daki isyanlar için yardımını istiyordu? Atatürk, Hacı Buxurci'ye bazı sözler vererek kandırdımı? Yoksa aftan yararlanmak için mi Ankara'ya gitti? Atatürk'ün Hacıya verdiği yanıtlar da gösteriyorki Hacı, halk önderi olduğunu, halkın onu desteklediğini ve bazı haklar istediği anlaşılıyor; ama bunların ne olduğunu şimdilik bilmiyoruz. Benzeri noktaların açığa kavuşturulması büyük önem arz ediyor.

Şimdi de Bulduk Kasabası'ndan Hesi Usi

Mame (1914-1994) yi dinleyelim: " Bizim köyden rahmetli Reso ye Memed, yani meşhur nişancı(-eşkîya da denilirdi) Reso vardı. Reso, evlerin damlarına yumurtaları dizer, teker teker hepsini vururdu; okadar nişancıydı. Efe ruhlu bir insandı, ceketi omuzlarına atar köyün içinde dolaşırdı. Kendisi bize şunu bizzat anlattı: ' Ben Heci Buxurci ile beraber 3-4 sene çalıştım. Beraber çoğu defa Hozat'a ve Şex Sait'in yanına gittik... O zaman da Kürtçülük meselesi vardı, bizde yardım ettik!!!' Demişti. Çok şeyler anlattı ama aklımda kalmadı..." diyor.

Bununla bağlantılı olarak aynı köyden ve Reso'nun (1900?-1977) damadı olan Mıstefa ye Api Mir (50) de: " Rahmetli kayınpederim hergün bize H. Buxurci'den bahsedirdi. Birgün Heci ve arkadaşları bizim köyün yaylası olan Yayle Male Mire

» Mille Almase'nin ailesi

ye gelirler. Reso da orada çalışıyormuş; tanışrlar ve Reso da onlara katılmaya karar verir. Reso daha bekar ve çok genç, tahminen 1917 yılı; yaklaşık 2,5 yıl da beraber dolaşmışlar. Zülme karşı gelmek için katıldığını söylerdi... Anlattığına göre birgün Çekirge (Türk köyü) de çok zengin olan Cingene Aşe'nin evine girmişler. Altın ve değerli eşya almışlar; bunların içinde bir de değerli bir saat varmış. Bu saati Heci Male Gebelek e hediye ettiğini söyledi. Bir keresinde Peyızxer (Celep ile Bulduk arasında) de Zile askerleri tarafından kuşatılmışlar. Buxurci yüzbaşının şapkasına bir kurşun vurur ve askerler korkudan geri çekilmek zorunda kalmış. Yakalanması ise şöyle olmuş: Bir gece Birce (Omera) de yemek yemişler. Eli Beg ihbar etmiş ve yakalanmış, 1922 veya 23 de idam edilmiş..." diyor.

Anlaşıldığı gibi birde Hozat ve Şex Sait bağlantısı çıkıyor. Bu söyleme nekadar şüpheli de yaklaşıp, Kurdistan'daki direnişlerle de bir bağlantısının olduğu ortada.

Heci Buxurci'nin arkadaşlarından iki-üç tanesini daha Celep Kasabasından tespit ettik: Celep Kasabasından Mille Almase'nin, Male Tore den birinin ve Oçe'nin de Buxurci ile beraber yıllarca aynı saflarda olduğunu öğrendik. Milli Almase'nin yeğeni Mille Hemdo yi Male Alo (65) dinleyelim: " Milli Almase benim babamın amcasının oğlu ve annesi Çimen Köyünden (Sevedi). Amcam, ben daha dünyaya gelmeden vefat ediyor. Büyüklerimizden rahmetli Rahmetli Oçe (1885-1980) ile Yeho ye Ali Mille bize: ' Amcan çok cesur bir insandı. Onların sayesinde Celeb ve Omera'ya kimse dokanamazdı. Yoksulluktan dağlara çıkmadılar, korkus-

uzluktan dağlara çıktılar... Male Tore den de bir kişi (ismini hatırlamıyor) Buxurcının grubuna katıldı. Buxurci ile amcam Yayle Male Tore (Celep ile Xelika arasında) de birbirinden ayrılmışlar.' Diyordu. Molla dan bir kız çocuğu kaldı. Biz bilmiyor ve tanıımıyorduk. Kadın 1953/1955 lerde çıktı geldi. O zaman 30 yaşındaydı. Polatlı ya gitmiş, sora sora bizi buldu ve Mola nın kızı olduğunu söyledi. Molla nın nezaman Çorum gittiğini bilmiyoruz ama kızı gelince biz anladık bunu. Canbeg köylerinden aldığı bir kadınla orada evlenmiş ve daha kızı doğmadan bir çete tarafından pusuya düşürülerek öldürülmüş... " Bu çetnin de kime bağlı olduğu bilinmiyor. Tarihi tecrübeden bunun Atatürk tarafından organize edilmiş olabileceğini söylemek abartı olmaz sanırım.

Yine kendisi ile görüştüğümüz Oçe'nin oğlu Ali (52) şunları söylüyor: "Babam bize hergün Buxurci'den bahsedirdi. Babam da çok cesur ve nişancı bir insandı. Kürdistan, Çukurova ve bölgede 'Qelp Osman' diye anılırdı. Bu ismi korkusuz oluşundan ona vermişler. Askerlikten kaçarak Buxurci'ye katılmışlar. Kendisi 12 sene Buxurci ile beraber kalmış. Bazen gidip gelirmiş ve Buxurci de sık sık bizim eve uğrarmış. Beraber altı ay Şex Sait'in yanında kalmışlar. Bir ara Haleb ve Şam taraflarına gitmişler. Oradaki İngiliz ve Fransız kuşatmasını, onların deyimiyle:'çember şıkand'-çemberi yararak kurtulmuşlar. Male Qerto, Oçe den hem çekinir hemde saygı ve güven duymuş..." diyor.

Bazı düzeltmeler:

1. Buludktan Hamit'in kendiliğinden Buxurci'den ayrıldığını yazmıştık, ama doğrusu: Hamit birini öldürdükten sonra gruptan atılıyor (Ome Arifi Ose- 1927).
2. Heci Eli Male Gebelek, Buxurciye at sağhyormuş. Atlara çok ihtiyaç olduğundan atların toplanması işini Heci Eli yapıyormuş. Buxurci, birgün Bulduk Köyünden

Mami Toze nin bir atını alır, Mam kendisini Diyarbakır'a kadar takip eder...Birgün gine Bulduk'a gelir ve Heci Xelili Male Hene nin evinin önüne gider. Xelile:

— Senin bir kısrığın varmış, benim atım yoruldu, onu bana vermelisin! Der. Xelil:

—Yok ben atımı vermem, der. Buxurci atından iner ve ahıra gider. Atın köstegine bir el ateş eder ve üstüne atlar. "Tam aradığım bir atmış" der. Xelile dönerek:

— Lawi Henevo! Senin atınmı, yoksa benim canım mı kıymetli? Bu bir can kurtaracak, demiş. Xelil gene vermemekte ısrar etmiş. Hacı tekrar:

— Lawi Henevo! Tu dı xwe dıbiri, dı hespi xwe yi şe? (Hene Oğlu! Kendi canına mı, yoksa beyaz atın mı önemli?) Xelil gene ısrar eder; Buxurci:

— Topuxuna dikkat et! Der ve Xelil'in topuğuna ateş eder. Xelil gene vazgeçmez. "Fazla ısrar edersen seni vurmak zorunda kalırım!" deyince Xelil vaazgeçer. Kendi atını Xelile bırakır ve Xelil'in atıyla Hecilere ya doğru gider (Kaynak: Ome Arifi Ose-1927). ❦

Metelok

Hozan Temelî

Her civat û gel bi pêkonok, çîrok, metelok, kilam û destanen xwe têye naskirin. Ger ku hûn bo gelêkî, civatekê an jî şênîyekî tu metelok û gotan nizanîn, hûn nikarin wî gelî an jî wê civate naskin. Mîmkun nîne, lewra bo wî an jî wan hûnê bê agahdarîne.

Bi taybetî metelok, şorên berê, gotine kevnan, sîrûşt û ruha gel û civatan dide naskirin; yanê neynika gel û şênîyane. Şun şun, cî cî, rewş û sîruşt koman û civatan diguhere; ê ku rewş ha bû, emê bi çi van kom û civata nasbikin? Pêwîste ku em li bo wan li hinek agahdariyan bigerin. Bo ku zanîn û naskirname asan be, berî ewlî em mecbûrin meteloken wana bizanin. Ya duduyan; naskirina wan ciwat û koman û gelan tê, evê bi xwe xûya dike.

Japonan emê bi çi nasbikin? Îngîlîzan emê çawa binasînin; Rûsan emê bi çi şiklî binin ber çavan an jî Erebe bi çi xwe werin nasîn; sîruştê Germanan emê çawa bizanin? Êşte ji xwe niqta van hemûyan, bi taybetî metelokin. Metelokek Japonan wiha dibêje: “Ger se yaren te sax (rast) hene, tu dewlemende herî cîhaneyî” Metelokek Îngîlîzan aha heye: “Ku te serî roje du sêv xwarin, tu tu doktoran nanasî.” Almanî jî dibêjin: “Hedî hedî lê bi ewlekarî(zexmî).” Tirk jî dibêjin: “Î ku hingîv digirê pêçîyê (tilî) xwe dalêse.” Metelokên Afrîkiyan jî bi zedetî bi heywan û sîruştê (tebîet) va ten gotin. Nimûne zedekirin mîmkûn e, lê naxwaze.

Goten ewlîyan, yane meteloken ku min li jor nişan dayîn pêwîste ku sîruştê (qerektêra) gel an jî civatan bine ber çavan. Yane weke ku Kurdê me dibên: “Her hesp gorî sîyarî ye xwe dihire!” Metelok neyniken civat û gelên ku jê hatine der e. Pêwîste ku ha bene pêjîrandin û be zanîn. Metelokek me Kurdên alî

me heye: “Ker Kerê, ger gerê; ker, çû hat ku ker kerê berê” Va rewşa meyî dîrokî baş nişan nade? Helbet, gelêk bi pîrr alîyane, lê di meteloken me de sîruştê Kurda bê mezaniye. Hêlek quretî, hêlek dilçûkî, komek nerm û rast, komek çewtî û apter, hinî paqil hinî dîn, dema ku me çanda xwe baş zanî emê xwe û eleman rast binasînin.

Metelokên der û dorê gundên Sariz, Pinarbaş (Ezîziye), Gogşin, Avşîn û Pazarcixê

Ez î kilamên dila ye hêle Qeyserî, Edene, Mereş û Melet ye hedî hedî berhev dikime. Bi rûda jî, ji sala 1997’an wir de min gelek metelok-goten pêşîyan bereftî hev kirin. Dilê min bi bê nivîs mayîna van hinek metelokan razî nebû. Hên jî difikirim ku ê ku di cir û weda mayîna binim bîra xwe; lê helbet xwendavanên hêja jî alîkarî nîyaz dikim. Pêwîste ku em çand û hûnera xwe bihevêre bijînin. Ev vatîna herî ewlîye, yane jî her tiştî hên bi qîmete. Lewra: metelok, çîrok, helbest, heykat, destan, kilam temamî jî mejî û dilê gel parzin dike dilop dilop digeşe hev. Carek bifikirin: herkesêk tiştên ku dizanin ku binin bîra xwe û vegehrînin nivîse, tijî cildan pirtûkê derkevin hole. Ez baş dizanim ku çand û hûnera Kurdan pîrr pîrr dewlemende. Lewra, ê ji ziman û ruhe me, serê me parzin dibe wek kanîya xul xule.

Xase an jî rewîştê neteweyêke ê di nav çand û hûnera xwe da ye. Bi taybetî jî a ku pîr aşkere û xweyîdikin metelokin. Metelok bi xwe zû zû çênabin û di nav şênî de heman cîh nagrin. Pêwîste metelok berî sifte werin bi kar anîn, warin sine kirin; dema ku şuna xwe girtin, careka din ji dil û mêjîyan dernakevin. Metelok bi xwe nişana mirovane,

neynika civatene, yek jî zanîn û çarenûsîn mirov bi metelokan axavtina xwe mohr dike. Metelok, gotinên pêşîyan fîlozofiya gelê, her şorekê mana xwe heyê. Rê di nav gel da ray mirov didin. Mimkune mirov bi metelokan hem gel hem jî rewîştta gel û mirovan nasbike, binîsîne. Ji metelokên Japonan yek aha ye: “ Ku li dûne dostekî te yî sax heye, dewlemende dinyayê tu yî!” Wekî Kurd dibêjin: “ Li her gundekî maleke xwe çêke” Mimkûne em an hen jî bîn: yek caran jî xwe û rûnê nav hevpeyvîneye. Yane, bê metelok jîyan ne lê, rewîşt ne nasîn.

Metelok jî jîyanê çêdibin, parzin dibin û di nav xwediyên xwe de cih dibin, paşê jî dibin sermaya hemû şênî û natewa û netewayan. Mûmkûne em jî ji metelokê Çîn a, Hîndan, Rûsan û Awrûpîyan jî feyde bigrin û bibînin. Lê hinek metelok hene ku gelek taybetin: “ serî hişk por bi rîşk” an jî: “Çil serî di biroşekê da nakelî” an jî: “Ke çavê te anî der , meristanî min min dît ku kûr anîye dere” Evena maxsûsî Gelî Kurdin, eze li jêr van metelokan binivîsîm, mînak dayîn hewce nîne.

Dar bi kok û gûlên xwe dibe, herê ev jî metelokek Kurdê le a rast bi xwe jî kok rîçik û gulîa gel û şenîye.

Ji metelokan pir hu bûm
Wek duwar çêkiran şa bûm
Di babetan li ser xwe bûm
Nîmuna mirovan didim

Hûner raman çira didim
Babet li babet gire didim
Li nav got û şore didim
Rehet bawervan û şadim

Di hûnim peyvan bi peyvan
Didime axavtine can
Çîrok helbest jî min ra cîran
Hevra gulîe çande badim
Mirov bi min tene pîvan
Ezim mezina hemûyan

Ronî dikim dil û mejîyan
Eşkere dikim û dadim

Zanîngeha Temelî me
Di hemû jîyan da heme
Rastîa deme we me, an jî me me
Nasname navîm çandim

Gorî rêza pîtan-herfan eze rezkim, ger ku min ha nekir mimkune ku ez hinek çewtî kemasî û dubara bikim, loma bi rêz, bo xwendewanan û ku bi asanî were xwendin.

A-----

Ap pismamê, xal xwarziye
Aş da diherî, dîng genim dikutî
Aqil dujmine nezanîne ye
Aqilbend tim meziniye
Aqil kemî, rê li ber meriyan wenda dakî dide
Aqil bi peran ne kirin
Aqil bi kovike ne kirin serî
Agir şunê ku ketî ê dişevtîne
Agirî sor bextê ronîye
Aşê xwarî êrd diherî
Ava ruyan revîye
Arde xwe bêjîng kir, bêjînga xwe bi darda kir
Aqil sivikî bar giranîye
Av li êr-êgir ne kirin
Ard e xwe bît, kepeka xwe rît
Anê, ewna çûyîne tuye terî, tu çima kun bi xwera dibî
Ale-alka-mal ê bi tevayê
Arî bi dû yî aşkiraye
Are agire, arde ave hem dayike hem bave
Arî sor kesî naşewtîne
Ardî male mede-nede ber bê
Ava zelal jîna delal
Av xwîne dişo, xwîn xwîne naşo
Ap li birez, xal li xwarze xwey dike
Avê pak ruyan sipî dike
Ar ekî sore
Arî dore xwe ronî dike

B-----

Birnê giran derdê seran
 Berê di pêşîrê xwere bigire
 Bextî merîyanî di destî xwe da ye
 Birnê kêre çêdibe, ê zimên çênabe
 Bayî jêrî lê xistiye
 Berxî çê li ber kozê aşkere dibe
 Ba şûne te li her derê hebe
 Bûke zarî ziman tune, xwesîye dîn û îman
 tune
 Berf li çîyê barî
 Berxî ku bi beran be, ê li ber koze beli dibe
 Bê heval bi rê neçûyîn
 Bê îqrar rê ne çûyîn
 Berxî nêr bi kêre ye
 Bayî jêr lê texe
 Bizine ji mîye re gotiyê: "Min ewa te dît"
 Bûye bijêrka ser sêle
 Bi destekî du kar nekirin
 Bervî gur ne zirîn
 Berî barane ba ye, berî mirine ta ye
 Barî giran para keran e
 Bi zikî birçî nê lêştin
 Bi kevirî sivik herkes xwe di malêşe
 Bi çirtke li derî xelke mexe
 Ba şîr xirab nekeve para kesî
 Bermal xwedana male ye
 Berjêr tuke rune, berjor tuke simêlin
 Bûye çaye dest dînan
 Bi bendî dijmin, danekevin bîre
 Bavî bê keçik, çîyayî bê ave
 Bi navranê xwe pît be (hişk be)
 Berik ê kun/e, zikî birçî/yê
 Berî male cîran hilgire
 Ba heft lawên mine guh zerinî hebûna
 Bi çavê birçî zik têrî nabe
 Bire minî mezin li pêyê min xist
 Bire minî bi çûk li pîlî min xist, ez nikarim
 warî dîyarî we
 Ba merî bê text be, lê ba bê bext nebe
 Bextî reş merîan bernade
 Buxtan tenîa bin tevêye
 Bît bo guviştine, şîr nê der
 Bûkê bi bext xwedan text
 Bê hîmî tune bûne

Bivirî te hên î di qonc da ye
 Bê aqilî kurî ya gir e karezîne
 Bizinê kulek timê çilek
 Bi beçiyek pirtan nê bûyîn mer
 Bi dizî tê kirin eşkere dize
 Bizine kol ê ji ê bi usturî-sitirî çetire

C, Ç-----

Cîran berî birê ye
 Cîranî çê ji birê pêşvatore
 Comerdî bi dayîne dibe
 Cotî ga qelb nabe
 Cîran derî ye male ye
 Cîranî muhtacî xwelîye cîrên e
 Çilek tu caran têr nabe
 Ço di kune pîzelekan re meke
 Çêyîyek çel derî li însana vedike
 Çavî ku dîyî-dîtî têr nabe
 Çîyayî bilind bê mij û duman nabe
 Cîranî xweş şenîa waran e
 Cavkê bi xwe pîrr radiye
 Çêyî ye çêyî ye tîne
 Cahilî heftê salî cahîle, kamilî heft salî
 kamîle
 Canik û camer, jin û mer
 Can ne şune, mal te şune
 Cimate dînan nabe
 Cîranî xirab merîan xwedan tişt dîke
 Camerî kare her kesî nîne
 Cîran cîranî xwe nas dîke
 Çi çand-rişand we diçînî
 Çi kiriye li deran, ew te ber nîngan
 Cîger neye teslîmkirinî pisike
 Çalî kun pîne nagir
 Cile ku li ser rûniştî kêr meke/nê kêr kirinî
 Çav têr ne bû, zik têr nabe
 Camere, şêre şêrane
 Çerme sone/çerme seane

D-----

Dilî fere şewq û çîra /dilî fere naxwaz pera
 Duwarî hîm kûr û saxlam naherife
 Devî sist derdan kem nake/devî sist gukan
 rehet nahele

Dêrdî dil nê kişandin/dil sarî ro tarî
 Di pêş terî gez dike, di dû terî pîn dike
 Du parsek li derîyekî nabin
 Dengî dole ji dûr de xweş te
 Dewî tirş zerare li xwe dike
 Doç be girmûk pak nabî, dilî hişk wijdan tê
 da nabî
 Dayik tim lawan nîne / Alik tim lawkan
 nîne
 Dînek kevîrekî davê bîre, çil baqil nikare bi
 derîne
 Dostî çe serî dide, sire nade
 Dare bi gêre ye/ Dotmam dikeve pismem-
 para pismem
 Dar bi gulyan rinde-delale
 Dest bi tenî ruy merîyan reş dike
 Di xetir nê birîn/ Darê gir siyê xwe fere
 dibe
 Dostî çe li roye reş beli dibe-aşkere dibe
 Di kesî megere/negere, ba kes di te neyere
 Dest destan dişon, dest jî ruyan dişon
 Dujminî dareyî ji dare ye / Dijminî darê dar
 bixwe ye
 Devî xwe jihev meke, çavên xwe jihevke
 Dostî çe, merîyan li rê nahelîne
 Dawsê xwe tim pak bihele/ Dewse pîs paşê
 bîn didî
 Devî sist hawê nagre/ Dizî, zû û dereng
 aşkere dibe
 Deynî dayikan tu car nê dayîn/ Dildar girtîye
 yarê ye
 Dayikê got: "kane", keçikê got: "Hane"
 Dorê male pak bigre
 Dilî germ yar xweş deki/dikî
 Dizan ji dizan dizî, erd û ezman lerizî
 Du piştan/milan ku daye hev çîyan dihelîne
 Dewê wî kişkişî-rabû
 Derî xwe kozke cîranî xwe diz megire
 Doke tirkan pirin
 Dok û dav dike xav

E, Ê-----
 Ê ku serî xwe gire nadî serî hember rind
 giredide
 Esil har/xirab nabe hingîv genî nabe

Esli pak, nesli pak
 Ewladî bi xêr milk naxwaze
 Ewî ave bi dilî xwe di reşîne/ Li ser dilî xwe
 direşîne
 Eşq ser dîn û bilindîye
 Endeze dike, dest xwe dipesîne
 Ê neçe para Xaçe
 Ê ku li nefse te giran tê, li kesî meke
 Eşq merîyan kor dike
 Esl hû nesl gû/ Eslî hû neslî gû
 Ew jinek nîne, canîkeke
 Êr girkin, germîe pirkin, şewqe pirkin
 Ewlat dara gûza ye, torin îçe/hundire gûze-
 ye
 Ewrî reş di gurmîje /girmîje
 Êzing nabe text
 Êşê dilan ê xirabe
 Ê ku zu radibî, malêxwe bi bereket dibe

F -----

Feqîrî ne eyibe, xizanî ayibe
 Feqîr çûye dizîye, roye yî ji evarda daye
 Feqîrî feqîrî ya hêlê jora
 Fêlê xirab xirabîye tîne
 Fêlbazî kare xirabana
 Felek jî Mistefê re nekenî
 Felek firsende careka din dide
 Fîrşîk gir xwe bi ba difroşê
 Fîraset kare baqilane
 Fîrşîk genî
 Fîrsend tim bi dest nakeve

G -----

Gîya li ser riçken xwe kokî xwe gir dibe/
 mezin dibe
 Gîhe hîle li riçkan mezke
 Gir mezin dibin li ber aran/waran; hûr dibin
 li ber li her deran
 Gir mezin dibên li ber waran hûr dikin li
 pesaran
 Goşte însên dayîne se, se bile nexwariye
 Gayî qelb di qelme nare/ di cot nare
 Goştî genî, nexwe kirin/ xwe naxwaze
 Gundî xweyî dike, qîtewîz naxwaze

Giran be ku tu li şune xwe bimîne
 Giran be litire bikişîne
 Gi/gihşt bire birêne kure Mistefê ne
 Gur îşî xwe bi xwe dike
 Gazince giran dil asan dike
 Şoreke (gotekê) bê ba be hesê/dengî xweş bi
 Gorî giraniyê xwe di gulaşe keve
 Otê xweş mêr ji kune tîne der
 Gonçalî xar bêr dikîşîne
 Gewendekî bê çenge
 Girmikê xwe ruyî kesî mede
 Gur bi êle re/ êle va
 Gotine: "Ke çavê te anîne der, gotiye merî
 min. Gotiye: "Me dî ku kûr anîye dere"
 Şorê xweş şîr şekire
 Gîske gur rî, karê tir rî
 Gîsko ye baqîl nabe
 Germe çîl şerme; sare cil stare

H -----

Her karî de xêrek ê heye
 Har, li dawî li serî xwe dixwe
 Him wendaî merî xirab dike
 Himî saxlam merivan gêş dike
 Himî xwe wenda meke
 Her teyr bi refî xwe re difire
 Hûn e ker e baş tajon
 Her kesek bi tore xwe nig têkeve gora xwe
 Hespî çê qemçî li xwe nade xistin
 Hinê destan bexte
 Heta ku me xwe nas kir me omir/jînsal
 xelaskir
 Heşê keçikan tînginîa tasane
 Îro zuye sibe derenge
 Hesê dola ji durva xweş te
 Heqî yetîman nê xwarin
 Heq ji her tiştî pêşvatore
 Heq wenda nabe
 Her teyr bi zimanî xwe di qub qube
 Hingîv naxeve qursaxê se
 Hingîv bîn nade
 Her kavir nabe beran
 Here, tê megere
 Hesp gorî siyarî xwe dihîre
 Heft salan salek sala seane/sane

Hêrs çavî merîyan kor dike
 Hêlek çalo, hêlek xalo
 Hem dizê, hem topize

Î, I -----

Îdare male ji ê bi hale
 Îsote sure, weke agire/êre
 Îsotê tal/tûj xweşîya cêne
 Î ku xanan xirab dike, tu xana xwe nabe
 Î ku hêlinan xirab dike, hêline xwe nabe
 Î ku bi hêrs rabû, ê bi zirare rûne
 Î teşîye xwe direse/ î tim teşîye direse
 Î ku te ji xwe re xwestî, ji herkesî re bixwaze
 Î ku li hespî xelkê niştî ê zu dakeve
 Î ku girmîşkê giran ne diyîn dibê: girmîşkê
 min çiqesê gire
 Î ku rêberî xwe qîzike poz ji gû nê der
 Îqrar eşqê gire/mezine
 Îqrar dilsoziya engî mezine
 Îqrar peymanî dostiye/yariye
 Îqrar nê înkâr kirin
 Îqrar peymanî rê ye
 Îqrar gira çar dilan e
 Îqrar çavkanîya muhabetê ye
 Îqrar dayîn serî dayîne
 Îqrarî kê mî dil î bi xem
 Îqrarî rast nefse kor dike
 Îqrar jî dil û çande
 Îqrar rê li ber însan fireh dike
 Îqrar av zilale, îqrar rê ya helale
 Îqrar însen mezin dike
 Îqrar şewqa însêne
 Îqrar te korke!
 Îqrarî rast xilasîya her kesî ye
 Îqrarî xirab merîyan ji rê derdexê

J-----

Jin xwedê mêre/ jin mêr dike mêr
 Jin bereketa male ye
 Jin stuna male ye
 Jine stew wek dare bê gulîye
 Jê bi dûr keve î weke dupîşke
 Ji merî nezan xwe dûr be
 Ji tirsinek heval nabin

Jine çê malê çêdike/jine malkir dara bi gulî-
ye

Jin nîne canîkeke

Ji kanî ye şêlî av ne vexwarin

Ji kamîl tu zirar ne

Ji miye stewr şîr, ji çavan kor hestir ne payîn

Ji gire giran bipirse

Ji naxirekê du çerm nê der

Ji avê ku diherike metirse

Jê ketiye, pê ketiye

Ji ceft ke bûye gotiye, di dev mezke

Ji şîrî heta pîrî

Jin jina meranî

Ji merî du rû, dûr bisekinin

Ji jîrkîn tim qeda ten der

Ji canî ye hespe qantir jî dibi

Ji zilm tu kesî xêr nedî

Ji kok û riçkên xwe meqête

Ji pîr xêre merez te

Ji jorda hat baye, ji jêlda hat le ye

Jan dilan kul dike/janê dila ye bê çareye

Ji îqrêr nê venegerin

Jine çê ji sed merî çêtire

Dîn Dînê

De min go

Keçka xalê û lawkê metê

Dîn dînê bêjna sipî li xa tê ye

Min go ha li ada ha li ada

Dîn dînê gundî me zevi çînîn lê kirne loda

Min got ma xwedê miradê min û te bikira

Dîn dînê malê dunê bi kincê te da

De min go

Keçka xale û lawkê metê

Dîn dînê bêjna sipî li xa tê ye

Min got heldikpîme serî gira

Dîn dînê mêzdikime bi dilkesera

Min got ma arek bi fistanî surik keve

Dîn dînê umrê minî heyî giptik bibira

De min go

Keçka xale û lawkê metê

Dîn dînê bêjna sipî li xa te ye

Min got motira malê bavê te girre girre

Keçkê gundê me terine pincêr birr bi birre

Xwedê dil û miradê min û te bikira

Ma ji herdû qebîla yeq bimira

Q-----

Qînt boş ne hiliştî/qînte boş meheline

Qezencê bê şuxul ê erzane

Qantir tu caran natelîqe

Qetîran nabe mît/mot

Herêm: Anatoliya Navîn

Berhevkar: Îbrahîm Yildirim

Tarihten Günümüze Kadın

ALİ FUAT GÜRSEL

e-mail: alifuat@t-online.de

Bilindiği gibi toplumlar tarihini incelediğimizde, ilk toplumsal örgütleniş tarzı kadın eksenlidir. Topluluğu ilk oluşturan ve erkeği toplumsallaştıran kadının kendisidir.

Kadının doğurganlığı ve yavrusunu koruma ihtiyacı, yine kendi bedeninden besleme gereği aynı zamanda emeğe dayalı bir yaşamı geliştirmiştir. Bitkilerden yararlanarak kendisinin ve yavrusunun beslenme ihtiyacını gidermiş, toprakla bütünleşerek doğa ile uyumlu olmayı öğrenmiştir. Adına neolitik dönemde dediğimiz zamanda ilk defa toprağı işlemiş, ilkel tarım araçlarıyla da olsa topraktan en iyi şekilde yararlanmış, böylece yerleşik yaşama geçişin temellerini atmıştır. Sadece üretimle yetinmemiş, kadın hakiyetini sürdürürken toplumsal hukuk ve normların oluşturulmasında büyük katkılar sunmuştur. Tüm bu toplumsal yasaları ve kuralları kendi sistemi çerçevesinde örgütleyen kadın ana hukukunda geliştirerek erkeğide toplumsal yaşama çekmiştir. Kadının doğa ile uyumu ve bu dönemde oluşturduğu tüm değişiklikler onun barışçıl, eşitlikçi ve demokratik yönlerindedir gelişmesine yol açmıştır.

Üretim araçlarının gelişmesiyle birlikte kadın ve erkek arasındaki iş bölümünde

erkek daha avantajlı konuma gelirken, kadın toplayıcılık ve ev işleriyle sınırlı kalmıştır. Erkeğin kaba gücünü kullanması ve üretim araçlarını geliştirmesi onu ön plana çıkartırken, ataerkil sistemin yani erkek egemenlikli toplumsal yapının oluşmasına yol açmış, buda binlerce yıllık kadın belirleyiciliğinin arka plana atılmasına yol açmıştır. Üretim araçlarıyla oluşan artık ürün miras yoluyla babadan oğula geçerken kadın cinselliği denetim altına alınarak aile kurumlaştırılmıştır. Böylece aile ekonomisinde aktif rol oynayan kadın avantajını erkeğe terk ederken ana hukukuda böylece son bulmuş ve ataerkil sistem egemen olmuştur.

Süreç içerisinde kadının egemenlik altına alınması daha fazla pekiştirilmiş hatta mülk konumuna getirilmiştir. Kadın üzerindeki sömürü günümüze kadar en şiddetli şekilde sürdürülmüş, toplumsal gelişmede emeği olan kadın bir güç olarak kendisini var edememiş, varlık nedeni sadece erkeğin ihtiyacını karşılamak olarak belirlenmiştir.

Anaerkil, yani kadının rolünün önde olduğu dönemde, kadının üretim sonucunda elde ettiği üretkenlik, doğurganlık özellikleri ve yetenekleri tüm toplum ve kendisi için olurken, daha sonraki süreçte bu özellikleri egemen sınıfın hizmetine sokulmuştur.

Bununlada yetinilmemiş kadın acımasız bir şekilde şiddete tabii tutulmuş, kadın emeğine ve bedenine sahip çıkamamış, bunun sonucunda ezik ve iradesiz bir karaktere bürünürken, erkek kişiliği ise ataerkil sistemle başlayan bireyci, tüketici ve saldırgan özellikleriyle egemenliğini izice pekiştirmiştir.

Erkekteki her şeyi sahiplenme duygusu toplumu köleleştirerek muazzam bir emek sömürsünün gelişmesine neden olmuştur. Bu egemenlik ve sahiplenme anlayışı erkekte hırs, otorite ve despotizm gibi karakteristik özellikleri geliştirmiş, bu özellikler giderek kendisini kurumlaştırıp yaşamın her alanına hakim kılmıştır.

Her toplumsal aşama insanlığın gelişmesinde yeni ve ilerici bir role sahip olmanın yanı sıra, sömürünün dahada incelenmesi ve katmerleşmesi anlamına gelmektedir. Kadın açısından bu gerçeklik daha yakıcı bir biçimde yaşanmıştır. Geleneklerin, dogmaların

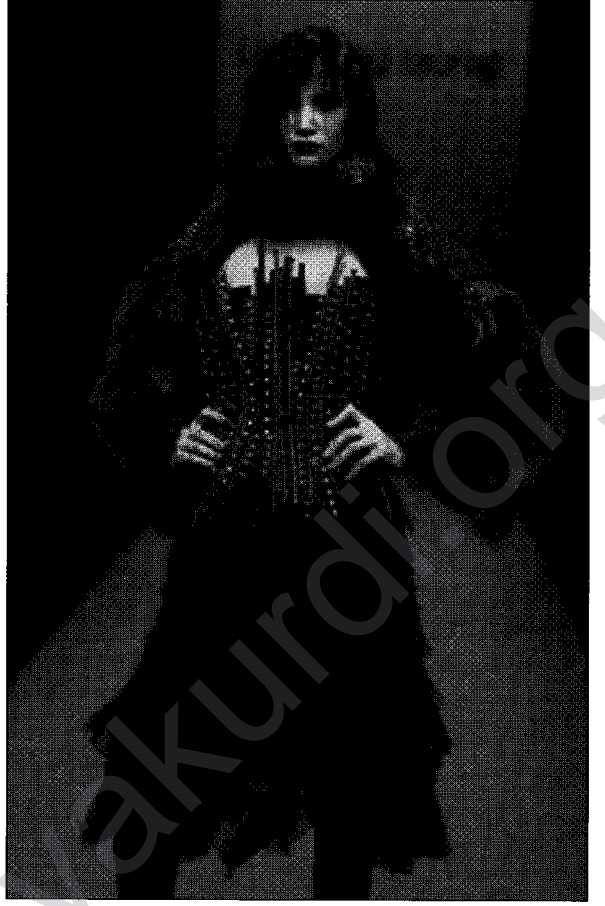
kadına tanıdığı tek hak erkeğe mutlak itaat olmuştur. Kadın meta olarak görülmüş, dört duvar arasına hapsedilmiş, cinsel obje olarak görülerek, toplumdan, siyasetten, ekonomiden kısaca yaşamın her alanından uzaklaştırılan kadın enerjisini ve gücünü toplumun, insanlığın yararına kullanamamıştır.

Kapitalist sistem olarak adlandırdığımız yaşadığımız bu dönemde kadın, belli anlamda üretim alanlarında yer almayı başarmıştır. Her ne kadar ev içinde yaşadığı emek sömürsüne yeni bir halka eklenmiş olsada olumlu bir yön olarak kapatıldığı dört duvar arasından çıkmış toplumsal yaşam içerisinde yer almanın kanallarını açmış bulunmakta. Kadın bu dönemde ulusal ve sınıfsal mücadele içerisinde yer alarak seçme ve seçilme, eşit ücret ve analık hakkı gibi sosyal yaşamı düzelterek taleplerde bulunması hatta kısmen kazanımları bu dönemde olmuştur. Ancak yukarıda

belirttiğimiz gibi biçimsel bazı haklar elde edilmiş olsada özünde kadın özgürlük anlayışının önüne geçmek isteyen egemenler bununla kadını sınırlandırarak kadın ve erkeğin eşit olduğunu, bununla daha fazla özgürlüğün önüne geçmek istemektedirler.

Bu dönemde yine siyaset sahnesinde bazı kadın örneklerin olduğunu hatta yakın zamanda Türkiye’de Tansu Çiller’in birer erkek karikatürü olduğunu ancak bu ve benzerlerinin erkek egemenlikli sistemin politik gerçekliğinin uygulayıcıları olduklarını acı ile izlemekteyiz.

Toplumun yarısından fazlasını oluşturan kadın cinsi, uygarlığın yarattığı değerlerden, gelişmelerden yeterince yararlanamadığı ve bu değerlerin üretimine aktif katılmadığı için, insanlık açısından tarihin her döneminde gelişme ve güçlenme eksik kalmıştır. İnsanlık açısından büyük bir güç kaybı olduğu kadar, kadını kendi özündende uzaklaştıran bu tarihi sosyal eşitsizliğin yarattığı tahribatlar bilimsel olarak çözümlenemediği için, ilk sınıfsal çelişki olan bu çelişki günümüze kadar da toplumsal bir kördüğüm olmaktan çıkarılamamıştır. Düşüncesi, bedeni ve bir bütün olarak iradesi baskıdan kurtulamayan kadın, toplumsal iradeninde esareti anlamına gelmektedir. ❦

Kîme Ez

Ezim ez dîroka bênav û nîşan
Ezim gulçilmisiya her perîşan
Ezim gulbûta zindî bûme binax
Birîna kûrê dêrsim ku nebûsax
Qerara nav dilê heqîqerim
Zivistana bitîna te biharim
Ezim dengê heraya berxwedanê
Ezim hesreta cansûzi zîlanê
Ezim pêla ku got jîn berxwedane
Bîrya çar agîtê her zindîmane
Ezim rêwînga çarsidsal wînda
Min rizgar kir ji zincîra va zenda
Ezim.....
Dibêjin bê xwedê belkum bibe jîn
Tu cara bê xwedî jîn namîne in ...
Silav û rêzên bêdawî wek hêsrê çiyên
Kurdistanê.

Artîn

Xorasan-Çîyayê
Hezar Mecît-2003.12.17

Gotinên Pêşiyar

Roj çû awa xas bi bûk û zave.
Bûka metê binale heta qametê.
Ha çeliqîki ha rijî.
Gava baran bari erd şil dibe.
Kêfa mar ji sirê nayê, lê sir li ber pozê wî şin
dibe.
Avê aş bir, aşvan tenî pîrsa çeççeqê kir.
Heta avetîr (berf û barana tevlihev) di nav
meha de bin, zozan ji pirê re heramin.
Dilê Nazik nagihêje tu mirada .
Dengê dolê ji dûrê xweş tê.
Ne bi zorê, dor bi dore.
Destê destan bişon ,destê dev û rû yan
bişon.
Zikê ku gir(kîn) tê de, tu caran nagihêje
murada.
Îşkirê xwe bî, şîrîne xelkê bî
Dema şora (gotin) herzan bu, te bibihîsta
Heta sîwar çend caran ger nebe, nikare bibe
sîwar.
Dema agir bi bêxçe ket, ter û hîşk bi hew
ra dişewitin.
Ne min dîn heye şeytan bibe, ne min mal
heye talan bibe.
Serê min bi şar e, zikê min bi ar e.

Amedekar: Ahmet Gezer

Tecavüz

Hazırlayan: ABDULLAH KAYA

e-mail: kayaabdullah@hotmail.com

Türkiye'deki siyasal rejimin bir cephe-den panoramasını verecek dosyalar sunmaya devam ediyoruz.

Bu sayıdaki konumuz herkesin yüreğini acıtacak türden: Tecavüz

Evet tam olarak gelip dayandığımız nokta bu. Türkiye Cumhuriyeti demokratik bir cumhuriyet olamadı. Halkın Tecavüzcü Coşkun'u tezahüratlarla karşıladığı bir ülke oldu.

Ülkemizin tecavüzle anılan bir ülke olmasının sorumluluğundan vicdanlarımızı kurtarabilecek miyiz? İnsanların her an, her yerde böyle bir tehditle karşı karşıya bulunuyor olmaları ve sık sık da bu tehdide maruz kalmaları karşısında vicdanlarımız hiç mi rahatsız olmayacak? Olmaması mümkün değil elbette. O zaman biz de bir şeyler yapmalıyız. Çünkü tecavüzcüler her yanı kaplamış. Çocuğunuzu teslim ettiğiniz öğretmenden, namusumuzu korumakla görevli asker-polise kadar hepsi tecavüzcü çıkabiliyor.

Elbette öncelikli olarak soracağımız soru, "neden ve nasıl bu noktaya geldik?" olacak. Herkes bu sorunun cevabını aramak zorunda yani işin siyasal boyutuyla beraber. Biz mevcut duruma ayna tutarak durumunun vehametinin görülmesini istiyoruz.

Sayfalarımızda yorumsuz olarak verdiğimiz yazıları okuduğunuzda insanlığın sıfır noktasında olduğumuzu anlayacaksınız ve anlayacaksınızki belki insanlığın başlangıcına gidip yeniden ayaklarımızın üzerinde doğrulmamız gerekiyor. Omurgamızı dikleştirmek, insana yakışır bir biçimde dik durabilmek ve bir daha "düşmemek" için kendimizi güçlendirmemiz gerekiyor.

12 Eylül Darbesinden sonra kurulan ilk partilerden birinin genel başkanı olan asker kökenli Turgut Sunalp kendisinin sıkıyönetim komutanlığı döneminde, karakollarda bayan tutuklulara copla tecavüz edildiği

yönündeki suçlamaya şu cevabı vermişti: "Elimizde taş gibi delikanlılar varken neden cop kullanalım ki?" Bu aslında devletin bu konuya bakışını da çok iyi ifade ediyordu. Yazar-Aydın(!) Yılmaz Karakoyunlu romanından uyarlanmış 'Salkım Hanımın Taneleri' adlı filmde, Ermeni bir kadına tecavüz eden asker konusunda gelen "Türk Askeri tecavüz etmez" tepkileri karşısında "asker Kürttü" diyerek kendisini tepkilerden kurtarma yoluna gidebilmişti. Aşağıda Diktatörler ve Tecavüz

adlı bölümden bu eğilimin bütün diktatoryal rejimlerde ortak bir eğilim olduğunu göreceksiniz.

» Salkım Hanımın Taneleri filminde Hülya Avşar ve Zuhal Olcay oynamıştı

Tecavüzcü Sürürsü başlıklı iki yazı var. Biri, Türkiye halklarının yüzüğü olan bir aydına, Yıldırım Türker'e ait. Diğeri ona karşı yazılmış bir yazı. Hürriyet yazarı Ertuğrul Özkök'e ait. Ertuğrul Özkök'ün ruh hali ve nasıl bir savunma içine girdiğine dikkat çekmek istiyoruz. Türkiye'deki yasal durum konusunda aydınlatıcı olacağı düşüncesiyle Yalçın Doğan'ın yazısına yer verdik.

Konuyu her cepheden vermeye çalıştık.

Panorama köşesini okurlarımızın önerileri doğrultusunda geliştirmek istiyoruz. Yani öneri ve eleştirilerinizi bekliyoruz.

Diktatörler ve Tecavüz

Saddam rejimi, isyanlara katılmış olan Arap kadınlara karşı da aynı acımasızlığı sürdürmüş ve hatta ırzlarına geçsin diye maaşlı tecavüzcüler bile görevlendirmiş. Aziz Salih Ahmed adında birinin üstünde bulunan bir kartta şu bilgiler yer alır: "Adı: Aziz Salih Ahmed, Doğum Yeri:

(Boş bırakılmış), Mesleği: Halk ordusunda savaşçı, İşi: Kadınların şerefine tecavüz." Aziz Salih Ahmed, kadınların ırzına geçmesi için devletten maaş alan bir sivil görevlidir. Ülkede bulunan her büyük hapishanenin özel donanımlı birer tecavüz odası vardır.

Tecavüze uğramış kadınlardan doğan çocuklar ise çocuk yuvasına götürülmektedir.

Iraklı bilim adamı Kanan Makiya'nın Vahşet ve Sessizlik adlı kitabından (Avesta Yayınları) aktaran Muhsin Kızılkaya, Radikal2, 04/01/2004

Çocuklar ve Tecavüz

Şon aylarda ard arda yaşanan küçük yaşta kız çocuklarının tecavüz edilip, fuhuş batağına düşürülmesi olaylarının etkisi devam ederken, toplumsal travmaların boyutları, son olarak Amed'de 12 yaşındaki G.N. adlı kız çocuğunun 3 kişi tarafından belli aralıklarla 11 kez tecavüze uğramasıyla gözler önüne serildi. Yaklaşık 7 ay önce başlayan "toplumsal utancı", çocuk bedeninde taşıyamayan ve psikolojik rahatsızlıklar görülen G.N., yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Remziye adında bir komşumuz vardı. Beni kendi evlerine çağırıyor. Bana 'Bir kadın seni çağırıyor' dedi. Ben de gittim. Remzi Can ise Remziye'nin ağabeyi. İlk bana tecavüz eden o oldu. Eve gittiğimde beni bir odaya kapattı ve tecavüz etti. Ben o zaman çok korktum ve canım acıdı. Olayın ardından çok korktum, başımdan geçenleri kimseye anlatamadım. Kısa bir süre geçti sonra Ümit Karabulut ve Remzi Can tarafından tekrar kaçırıldım.

Onların 2 ay kadar cezaevinde yattıktan sonra serbest bırakıldığını öğrendik. Bir gün Ümit'in ve Süleyman'ın annesi, babası geldi. Bize dedikler ki, 'Davadan vazgeçin size 500 milyon lira vereceğiz'. Ailem bu durumu kabul etmedi, sonra gittiler."

Olayın duyulması üzerine oturdukları mahalleyi terk ettiklerini söyleyen G. N., "Okuma, yazmam bile yok. Okula gitmek istiyorum. Remzi, Süleyman ve Ümit

hapse girsin, cezasını çeksin” diye konuştu. Yaşadıklarının etkisiyle psikolojisi bozulan G.N.’nin kimseyle çok fazla konuşmadığı, konuşmakta güçlük çektiği, konuşurken sürekli güldüğü ve zaman zaman tecavüze uğradığı yerlere gittiği öğrenildi.

En çok tecavüz mağduru çocukların durumunun zorluğuna dikkat çeken Av. Erdoğan, “Algılama olayın vehametinin farkında olmamakla birlikte yaşadığını nasıl adlandıracağını da bilmiyor. Bu nedenle tecavüz suçunda mağdur olan bir çocuktan bilgilerini net alamıyoruz.

Özgür Politika, 22/07/2003

Tecavüz Mağduru N.Ç., nin Mektubu

Ben Mardin merkeze bağlı Yalım köylüyüm. 13 yaşındayım. 7 kardeşim var, bir tane daha doğmuş ama ben göremedim. Çünkü o dönem hep mahkemelerdeydim. ...Yeni kardeşimi merak ediyorum.

» N. Ç

Annemi çok özledim...Ben dördüncü sınıf öğrencisiydim. Başıma çeşitli olaylar geldi. Okulu bırakmadım, sınavlara girip, beşinci sınıfı teşekkürle bitirdim. Kardeşlerden kız olarak en küçüğü benim. Erkek olarak benden iki küçük var. Benim kardeşlerimle aram çok iyiydi. Bu olayları yaşadığımda bile benimle hiç sorun yaşamadılar. Annemle aram iyiydi, onu çok özledim. Ben ailemle görüşmek istemiyorum, utanıyorum. Hiç kimse aileme selam vermiyor. İsterdim ki insanlar bana destek olsun, isterdim ki mahkememe gelsinler. Suçlular yıllarca cezalandırılırsın. Ben kendim için artık bir şey istemiyorum. Aileme destek olmalarını istedim. Ben Adalet Bakanı’ndan, devletten dahi

hiçbir şey istemedim. Sadece suçlular cezasını bulsun istedim. Kendimi birilerinden para isteyecek kadar küçük hissetmiyorum.

Psikolojik tedavi görüyorum

Ben 27 Şubat’ta yurtlara verildim. Yurttaki hocalar, müdür, benim mahkememin İstanbul’a gelmesi için uğraşiyor. Hepsi mahkememe katılacak. Ben hiç rahat değilim ve çok hastayım. Ama hastalıklarda insanların tedavisi olur, benim tedavim yok. Ben yaşamak istemiyorum, yaşamaktan nefret ediyorum. Bana bu kötülükleri yapan suçluların serbest bırakılması beni çok etkiledi.

Mektubu diğerleri için yazdım

Ben Adalet Bakanı’na mektup yazdığımda umutla bekledim, acaba ne cevap gelecek diye. Ama bana gelen cevap ‘Ben Bakanım elimden ne gelir’ diyor gazetelerdeki konuşmasında. Ne demek benim elimden ne gelir? O bir Bakan değil mi? Benim haklarımı aramak zorunda. Ben kendisine yazdığım mektubu da bu sanıkların tutuklanması için yazmıştım. Yazarken bir tek kendimi düşünmedim, bütün tecavüze uğrayan kızlar için istedim.

Tek hayalim avukat olmaktı

Benim tek hayalim okuyup, avukat olmaktı. Okumaktan başka bir isteğim yoktu. Benim ruh sağlığım çok bozulmuş; elimde olmadan sinir krizleri geçiriyorum. Dün beni Çapa ruh sağlığına yatırıcaklardı ama ben hastalandım ve bunun için vazgeçtiler. Yine yaşadıklarımın üzerimde yarattığı hasarlar var. Vücudumda yaralar oluşmuş. Bana yapılan tedavi sonuç vermedi.

Neden herkes tecavüze uğrayan N.Ç diyor.

Neden insanlar demiyorki N.Ç olmasaydı, bu olaylar açığa çıkmazdı. Teşekkür etmiyor. Ailem ne yaptı? Ailem neden dışlanıyor, ben bunu anlamıyorum. Kızları tecavüze uğrayan herkes böyle dışlanır mı?

Beni kötü yaptılar. Başka birinin başına gelmesini istemem.

N.Ç., 4/7/2003, Yeniden Özgür Gündem

B.O

Son günlerde basına Tecavüz mağduru olarak yansıyan B.O.Hamile olan 11 yaşındaki B.O., birçok kişinin üç yıldır kendisine tecavüz ettiğini söyledi ve 13 kişiyi suçladı. 13 kişiden dokuzu tutuklandı.

Polis Otosuyla Kaçırılıp Tecavüze Uğradım

Asan'da polis memuru Hakan Çetin (28), kız arkadaşı S.K.'yı (28) polis otosuyla kaçırıp, tecavüz etmekten yargılanıyor. 22 yıl ağır hapis cezası istemiyle tutuksuz yargılanan polis memuru, "S.K., eski arkadaşım. Evlendiğimi duyunca iftira attı" diye iddiaları reddetti. Duruşmada ağlayan S.K. ise Çetin'in daha önce de kendisine 2 yıl önce evlenme vaadiyle tecavüz ettiğini söyleyip şöyle dedi: "Tehdit yüzünden davadan vazgeçtim. Olay günü yolda bekleyeh polis otosuna zorla bindirdi. Bir polis arkadaşının evine götürüp 4.5 saat tecavüz etti. Karakola gittim ifademi bile almadılar" Duruşma ertelendi.

06.07.2001 tarihli bir gazete

Polis de Tecavüzcü

Üç çocuk annesi Rumen asıllı L.B'yi, silah zoruyla bir otele götürüp defalarca tecavüz ettiği iddiasıyla tutuklanan Şile İlçe Emniyet Müdürü'nün koruması ve şoförü Kerem Döndü'nün 26 yıl hapsi isteniyor. Kerem Döndü, verdiği çelişkili ifadelerle dikkat çekti.

06.11.2001 tarihli bir gazete

» Tecavüzcü Polise 26 Yıl Hapis Talebi.

erlere de "siz serbestsiniz" dedi. Bunun üzerine, orada bulunan Esen'e kaç kişinin olduğunu anımsayamadığı sayıda asker de tecavüz etti. Bu arada bağırması ve konuşmaması için Esen'in ağzına tuz dolduruldu. Askerler köyden çekildikten sonra serbest bırakılan Esen'i akrabaları hastaneye götürdü.

İzmir'e Göçetti

Sonunda, Esen annesi ile birlikte bölgeyi terk edip İzmir'e yerleşmek zorunda kaldı. ...Annesi ile birlikte İzmir'e yerleşen Esen, içinde bulunduğu ruhsal bunalımın ve fiziksel rahatsızlıkların tedavisi için Türkiye İnsan Hakları Vakfı'na (TİHV) başvurdu. Burada görevli Dr. Türkcan Baykal'ın imzasını taşıyan rapor ile işkence gördüğü belgelendi. Tedavisi sürerken aldığı tehditler nedeniyle yoğun korku yaşayan ailesi, sonunda Esen'i Almanya'da bulunan akrabalarının yanına göndermek zorunda kaldı.

Almanya'da yaşadıklarını açıkladı

Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Projesi sorumlusu Av. Eren Keskin, Almanya'nın Bochum Kenti'nde sunduğu bir panele Şükran Esen katıldı. Devletten kaynaklı cinsel şiddeti Keskin anlatırken söz alan Esen 'Ben artık dayanamayacağım' diyerek başından geçenleri bir bir anlattı. Ardından 1998 yılı Haziran ayında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Projesi'ne başvuruda bulundu. Eren Keskin, Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Projesi Sorumlusu olarak kendisi ve Av. Fatma Karakaş'la birlikte Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı'na şikayet dilekçesi sunduklarını söyledi.

Davayı Bir Kadın Savcı Açtı

Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı'na dava açılması talebiyle yaklaşık 5 yıllık gibi bir sürenin geçmesinin ardından Cumhuriyet

Savcısı Yeşim Doğan Kar tarafından iddianame hazırlandı. Aralarında subayların, jandarma amir ve memurların da olduğu 405 asker hakkında hazırlanan, TİHV raporuna da yer verilen iddianamede, Esen'in başından geçenlere yer verildi.

Davanın Geleceği Konusunda Avukatların Kaygıları

Av. Yalçındağ, "Bu dava normal bir dava değildir. Bu davanın aydınlatılması diğer tecavüz suçlarına ışık tutacaktır ve önemli bir başlangıçtır. Şükran Esen davası tarihi bir davadır. Tecavüze karışmış 56 rütbeli askerin halen görevde olması kaygı verici bir durumdur"

Avukat Meral Beştaş, "Bu olayı 405 sanığın yapmadığını hepimiz biliyoruz. Biz olayın sorumlularının bu kadar kabarık sanık arasında kaybolacağı kaygısını taşıyoruz. Mağdurenin net tarifleri var. Hırsızlık olaylarında bile tutuklanmalara şahit oluyoruz. Sanıklara 37 yıl istenen davada tutuklama kararının çıkmaması ilginçtir" dedi.

04/10/2003 Ö. Politika

Tecavüzcü Sürüsü

Takip ediyor musunuz? Dün, Jandarma Genel Komutanlığı, Ş.E.'ye tecavüz ettiği gerekçesiyle 405 (dört yüz beş) personeli hakkında açılan davaya ilişkin sadece birkaç gazetede çıkan haberlerden duyduğu rahatsızlığı dile getirdi"... abartılı olarak yansıtılan iddianın.. basın organlarında yorum ve değerlendirmelere tabi tutulması ve 'Ş.E.'nin onur mücadelesi', 'Tecavüz skandalı büyüyor', 'Ş.E.'nin annesi de tecavüze uğramış' gibi başlık ve sloganlarla çarpıtılarak sunulmasının bölücü örgüt ve işbirlikçilerinin

Yıldırım Türker

propaganda amaçlı gayelerinin bir parçası olabileceği değerlendirilmektedir.” Haydi biz de bölücü işbirlikçileri olmaktan korkmayalım, Ş.E.’nin hikâyesini birlikte hatırlayalım. Ne sanıyordunuz? Yıllarca vatan mücadelesi kisvesi altında sürdürdüğünüz savaşın gerçek hikâyesi sonsuza kadar zafer kasalarınızda kilitli mi kalacaktı? 8 Ekim tarihli Radikal’de Ş.E.’nin hikâyesinin yanı başında ‘Koruculara bir şans daha’ başlıklı bir haber vardı. OHAL’in kaldırılmasının ardından silah taşıma ruhsatlarını ‘buldurma’ya çevirmeyen köy korucularına üç ay süre tanıdığı ve haklarında açılmış soruşturma ve davaların düşürülmesinin öngörüldüğü, bu düzenlemeyle de ‘teröre karşı devletin yanında yer alan vatandaşların mağdur olmamasının amaçlandığı’ belirtilmiş. Köy korucularının OHAL süresince uyuşturucu kaçakçılığından gaspa çeşitli karanlık örgütlenmeler içinde üremiş bir tecavüzcüler ordusu olduğunun haberleri de zaman zaman ayyuka çıkmıştı. Devlet, yöre halkını zapturapt altına almak için tasarlamış olduğu bu kirli kurumu başından atabilmek için nicedir çeşitli rüşvet programları çıkarmakla meşgul. Korucuların yörede kaçırıldığı, tecavüz edip ölümüne neden olduğu kadınların sayısı da çıkacak nasılsa bir gün.

...

Güneydoğu’da özellikle 90-95 yılları arasında gözaltında tecavüzün sistematik olarak uygulandığını bilmeyen kaldıysa hatırlatalım. Bir örnek: O dönemin Derik Karakol Komutanı Yüzbaşı Musa Çitil, daha önce de Şükran Aydın’a tecavüz suçuyla yargılanmış, tabii ki delil yetersizliğinden beraat etmişti. Yörede namı bir işkenceci olarak tanınan yüzbaşı bu topraklarda yargılanamayınca iş AIHM’ye kalmış, Türkiye, işkence kurbanı Salih Tekin’e 25 bin sterlin tazminat ödemek zorunda bırakılmıştı. Karakolda askerlerin

cinsel ihtiyaçlarını karşılamak için mutlaka gözaltına alınmış bir kadın kurban bulundurulduğu da ayyuka çıkmış ‘söylentilerden’. Tecavüz, gerek kanıtlanması güç olduğundan, gerekse kurbanların başlarına geleni anlatamamasından, herkesin bilip kimsenin engelleyemediği bir gerçeklik olarak surnamıza sırıttıyor. Tecavüz kurbanlarının, 14 Haziran’da İstanbul’da kaçırılıp tecavüze uğrayan DEHAP İstanbul Kadın Kolları yöneticisi Gülbahar Gündüz gibi korkmadan onur mücadelesi verebileceği bir ortam hazırladık mı?

Tecavüze ortak

Bu topraklarda her nesilden kaç milyon kadının tecavüze uğrayıp hayatta kalmak adına yaşadıklarını sineye çekerek bir başına yaralarını sarmaya çalıştığını hiç düşündünüz mü? Gecenin bir vakti kan ter içinde uyanıp kâbuslarını yapayalnız yaşamak zorunda olan; çocuklarını, yakınlarını, en önemlisi hayatlarını korumak için uğramış oldukları bu en vahşi saldırıyı unutmaya çalışan ne kadar kadın var yanımızda yöremizde. Solcu diye, Kürt diye, yoksul diye, fahişe diye, kocasının karısı diye, onun yeğeni bunun baldızı diye ve daha bütün insanlık hallerini sıralasak onlar diye, her şeyden geçtim kadın diye, ‘kirletilmek’ fiiliyle peçelenmiş diye her gün kaç kadın tecavüze uğruyor diye düşünmüşlüğünüz var mı? Mutlaka vardır. Çünkü sokaklarda, eviçlerinde, hayatın her köşesinde kadın cinselliğini küfre emanet etmiş dolanıp duruyorsunuz. Ancak birbirinizin anasını avradını bacısını sıradan geçirdiğinizde rahatlayabiliyorsunuz. Birbirlerine yalışarak el veren saygıdeğer aile babaları tarafından iştahla ırzına geçilmiş kız çocuklarının gönüllü olup olmadığını tartışmayı biliyorsunuz çünkü. Sizden değil diye,

HADEP'li diye, Dev-Solcu diye, fahişe diye, gülüp geçmeseniz bile içinizden sinsi bir 'Oh olmuş orospuya' geçiyor çünkü. Tecavüzcü Coşkun'u gıptayla kudurmuş bir tezahüratla karşılayan sizsiniz çünkü. Çünkü Türk askeri yapmaz. Çünkü hepsi söylenti. Çünkü her şey bölücülerin ekmeğine yağ sürüyor. Çünkü kadındır, hak etmiştir. Kadınlardan nefret eden bu toplum tecavüzcülere çanak tutuyor. İkiyüzlülükle, korkaklıkla, alçakça susup görmezden gelerek. Kimileyin açıkça onaylayarak.

Peki neden her erkeğin anasına bacısına karısına küfredildiğinde bir cinayet makinesine döndüğünü, hele içkiliyse sel salya bağrını yumruklayıp ölüme koşar gibi yaptığını hâlâ anlayamadınız mı? Bu namus müsamesesinde kadınına toz kondurmayan horoz kılığına bürünmek saklanmanın en mubah yolu da ondan.

Yıldırım Türker, Radikal, 13/10/2003

Tecavüzcü Sürüsü

BİZ "Köşeler babamızın malı değildir" dedikçe, köşe başlarındaki hayasızlık daha da azıyor.

Adam, orduda üç beş kişinin katıldığı bir tecavüz iddiasıyla ilgili olarak bütün Silahlı Kuvvetler'e ana avrat gidiyor. Yazısının başlığını "Tecavüzcü Sürüsü" koymuş.

VATAN KİSVESİ

Bölücü çetelere karşı bu ülke tarihinin en büyük mücadelelerinden birini verip muzaffer çıkmış orduya bakın ne diyor:

"Yıllarca vatan mücadelesi kisvesi altında sürdürdüğünüz savaşın gerçek hikâyesi sonsuza kadar zafer kasalarınızda kilitli mi kalacaktır?"

Ertuğrul
Özkök

Evet yanlış okumadınız. "Tecavüzcü Sürüsü" başlıklı yazının altında, bu ülkenin ordusunun verdiği vatan mücadelesi bakın nasıl bir ifadeye indirgenmiş? İşte o malum "Türk aydınının" şerefli bir orduya bakışı. Binlerce şehit verilerek yapılmış bir mücadele, "vatan mücadelesi kisvesi altında sürdürülen savaş" haline getirilip ayaklar altına alınır. Ne diyeceğiz bu cümleye?

"Aydın muhalefeti mi?"

"Eleştirel bakış mı?"

Hadi oradan. Tecavüzcü sürüsüymüş. Asıl tecavüzcü sürüsü bunlar.

Devletlerinin yaptığı her şeye tu kaka diyen, ordusunun attığı her adıma nefret kusan kafalar.

Ertuğrul ÖZKÖK, Hürriyet, 14 Ekim 2003

Yasalar ve Tecavüz

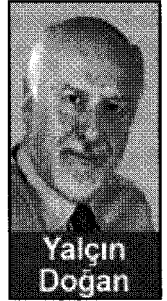
Öz kızına tecavüz ve yasa

KENDİ öz kızlarına tecavüz ediyor. Tek kelimeyle, iğrenç. Yasalar ve mahkeme kararı açısından ise ibretlik.

Adam evde ve işsiz. Karısı gündüz temizlikte, geceleri de hamur açıyor. Genellikle evde yok. Üç çocukları var. İki kız, biri erkek. Bir süre sonra, erkek çocuk kuşkuya kapılıyor. Ve... Günün birinde görüyor ki, babası öz kızlarına, onun öz ablalarına fiilen tecavüz ediyor. Yasa diliyle, kızlarının ırzına geçiyor.

Faciayı oğlundan öğrenen anne, intihara kalkışıyor. Baba, kızlarını ölümle tehdit ediyor. Yine de yargı önüne çıkıyor.

Yargıç yasaya göre araştırıyor, kızların rızası var mı diye!.. Neece, kızların rızası mı?.. Bu ne biçim yasa?.. Bu ne biçim araştırma?..

Yalçın
Doğan

Çünkü, kızların rızası varsa, ceza indirimi var. Baba olacak o rezil mahluk da, yasanın bu maddesini biliyor. Onun için kızlarını ölümle tehdit ediyor.

Sonuçta, herif mahkemedeki iyi hali nedeniyle dört yıla mahkum oluyor, iki yıl hapis yatıp çıkıyor!.. İyi hali!.. Onbeş yıl hapisten kurtuluyor.

ÇAĞDIŞI BİR TASARI

Yaşanmış bu olayı aktarmamın nedeni, Türk Ceza Yasası ile ilgili yeni tasarı. Tasarı değişik açılardan haklı olarak eleştiriliyor. Çoğu maddesi çağdışı.

Özetlediğim olaydaki gibi, tasarı çocuklara yönelik cinsel saldırılara duyarsız!.. Tasarıdaki maddeye bakın maddeye: “Çocukların rızası ile ırza geçme!..” Yani, çocuk, ırzının geçilmesine razı oluyor!.. Bu haltı yiyen rezil de ceza indiriminden yararlanıyor!..

Oysa, Türkiye B.M. Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni imzalıyor. Çocukların korunması ve ırza geçmenin ayrı bir suç olarak tanımlanması gerek. Ne var ki, tasarı bunu göz ardı ediyor.

Yine kutsal devlet

TASARI felsefesinde, namus ve ırz kavramlarını ön planda tutuyor. Bireyi korumak yerine, kutsal devlet yine ağırlıkta.

Türk Ceza Yasası’nda değişiklik söz konusu. Ama, tasarı kadına, namus ve ırz kavramlarına kayıyor. Bu tasarinin mantığı bugün artık sadece Ortadoğu ülkelerinde var. AB kapısını zorlayan Türkiye ile uzaktan yakından ilgisi yok. Zaten, AB tasarıya dönük tepkisini bir süre önce doğrudan Başbakan Erdoğan’a iletiyor.

Güldal Hanım nerede?..

TASARI, cinsel suçlarda kadınları korumaktan uzak. Gözler Kadından Sorumlu Devlet Bakanı Güldal Akşit’e çevriliyor. Ama, Akşit tasarıdan yana!..

Örneğin, evlilik içi tecavüzün suç olma-

diğini savunuyor. Oysa, evlilik içi tecavüzü suç sayan ülkelere bakın: AB ülkeleri, ABD, Kanada, Avustralya yanında, Namibya, Nepal, Trinidad, Honduras, Filipinler, Zimbabve, Ekvador, Güney Afrika, Meksika.

Kaldı ki, Avrupa Konseyi’nin 1450 sayılı tavsiye kararına göre, evlilik içi tecavüz suç.

Kadından Sorumlu Sayın Bakan Akşit, iyi ki kadınlardan sorumlu!..

Kolluk kuvvetini kollamak

ÖRNEKLER, insanı çıldırtıyor. Bir başka madde yine akıl alır gibi değil.

Devlet dairesinde amir, doktor, öğretmen kendi altında bulunanlara, öğrencilere karşı cinsel suç işlerse, bu ağırlaştırıcı neden sayılıyor ve ceza artıyor. Eski tasarıda bu grup içinde kolluk kuvvetleri de var. Ama, tasarinin son halinde kolluk kuvvetleri çıkarılıyor. Yani, polis, zabıta memurunun ya da benzeri bir kolluk kuvvetinin, dairesinde ya da karakolda işlediği cinsel suçlar ağırlaştırıcı neden dışı bırakılıyor!.. Onlar cinsel suç işlerse, onları kollamak gerek!.. Ne de olsa, onlar kolluk kuvveti

Yalçın DOĞAN, Hürriyet, 12.11.2003

Bilimadamları(!) ve Tecavüz

Ord. Prof. Sulhi Dönmezer, hazırlanmasına başkanlık ettiği Türk Ceza Kanunu (TCK) tasarisinde eleştirilen “namus indirimi”, “bekaretin ağırlaştırıcı neden sayılması” ve “evlilikte tecavüz” maddelerini savundu. Prof. Dönmezer, Bahçeşehir Üniversitesi’ndeki konferansta, evlilik içinde cinsel ilişki konusuna ceza kanununun müdahale etmemesi gerektiğini belirtti. Dönmezer, şöyle konuştu: “Bu sorun-

lar aile içinde halledilmeli. Özgürlükçüyüz diye evlilik içinde zorla ırza geçmeyi suç sayarsanız iftiraların önü alnamaz.”

Uçan Süpürge web sayfası

Tecavüz

Son günlerin gündemine tahrip gücü çok yüksek bomba gibi düşen bir olaya değinmek istiyorum. Herhalde geçmişin acılarından dersler alınarak 2003 yılında bulunduğumuz medeniyet konusunda densizliğin şahikası olarak söylenen bu sözler insanlık tarihinin rezillik sayfalarında yerini alacaktır. Peki nedir bu sözler? Kim söylemiş? Neden söylemiş? Söylenen sözler şöyle; “Tecavüz eden kişi ile evlenmek Türkiye’nin bir gerçeğidir. Hiç kimse bakire olmayan bir kadınla evlenmek istemez. Tecavüze uğramış kadın olsam, tecavüzcüyle evlenirdim. insan zamanla alışır.” Bu çarpık sözlerin sahibi Adalet Bakanlığı Danışmanı Profesör Doğan Soyaslan.

...

Duyarlı vatandaşlar olayı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne götürmeyi düşünüyorlar. Kimileri “Tecavüze uğrayan kadın evliyse tecavüzcüsüyle nasıl evlenecek?” diye sorarak ince bir zekayla Doğan’ın çarpık sözlerini alaya alıyorlar.

SONSÖZ Gazetesi, 78. Sayı, Bülent Uğurlu

Tecavüzcüyle Evlenmek

Gözümün önünde bir sahne beliriyor. Tecavüz sahnesi. Çok kısa sürüyor. Kadının gözleri ölümüne bakıyor. Bedeninin kendine ait olmadığını hissediyor. Ağlıyor. Erkek bir sigara yakıyor ve soruyor: “Benimle evlenir misin?” Kız düşünüyor. Aklına babası geliyor. Annesinin gözyaşları doluyor içine. “Cevap ver...” Hayır dese ve bu tecavüz olayının şikayetçisi olsa, erkek tutuklanacak, tecavüzden yargılanacak. Evet dese, tecavüz

suç değil. Çünkü tecavüz ettiği kadınla evlenen erkek onu bir ayıptan kurtarmış olacak, kadının kaybettiği namusu geri verecek. Ama ömür boyu tecavüz sürecek.

Duyduk duymadık demeyin. Evlilik tecavüzü yasallaştırıyor. Tüm tecavüzcülere duyurulur. Evlilik tecavüzcüleri dokunulmaz kılıyor. Tecavüz ettiğiniz kızla evlenirseniz, suçlu sayılmıyorsunuz. Evlendiğiniz kadına da istediğiniz kadar tecavüz edebilirsiniz. Çünkü onun bedeni size ait. Kadın kocasını tecavüz sebebiyle mahkemeye veremiyor.

Tecavüzcü deyince aklıma sadece Türk filmlerindeki tipler ve işkenceciler gelmiyor. Erkek egemen sistem yasa koyucusuyla, yasa koruyucusuyla el ele verip kadının karşısına dikiliyor. Dört bir yanı yasaklarla, geleneklerle, törelerle, şiddetle kuşatılmış, bedenine el konulmuş olan kadına, yasalar da itaat yolunu gösteriyor.

Pınar Selek, 01/12/2003 Yeniden Özgür Gündem

Gundî û Hirç

Gundîyek çoyê xwe di dest de berbi daristanê ve diçû, gundîyekî din jî te pêşîya wî. Jê dipirse û dibê ka ew diçe kîjan derê.

Gundî dibê: ezê berbi daristanê ve biçim. Gundîyê din dibêje eger ku hirçek were pêşîya te tu yê çawa bikî ? Gundî dibêje ezê bi çoyê xwe li hirçê xwim. Îca ewê din pirsêka din jî gundîyê me dike û dibêje: lê ku çoyê te şikest tê çawa bikî? Feqîrê me bersîv dide: ezê bi darekê de hilkişim.

Mêrik jî îrada xwe danekeve û pirsêka din dinke: lê ku hirç jî bi darê de hilkişt ? Gundîyê vê carê hêrs dibe û dibêje: mala te ne ava ka bêje tu aliyê hirçê digrî ya jî aliyê min.

Melle û Gundî

Rojekê Melleyek tê gundekî, berê xwe dide gundîyan û dibîne ku xelkê gund jî dîn û îmanê bêxênizanin. Melle bi gundîyan êvîsîn. Ji cîrê dîke, cîranê bira ne. Melle mezin dipirse û çendin ? Bira dibê xwedê çel dibê na ne rast

berê, tiştêkî dibêje ezê dîn bidim nê xwe dest Melle du ji bira yê dibê xwedê yê mezin in, Melle

e. Melle eynê pirsê ji birayê biçûk dipirse. Bira yê biçûk bersîva xwe dide melle û dibêje: yek e. Bira yê mezin xwe di ber re diavêje û dibê : kurro tu nabînî min xwedê çelîn mêrik qebûl nake wê bi yekî çawa were ser.

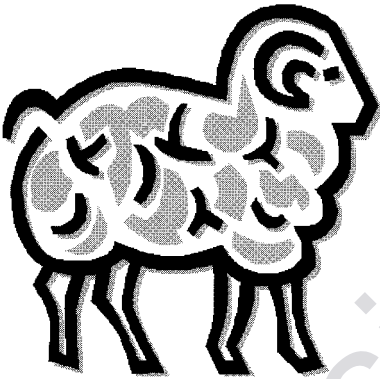
Amadekar: AHMET GEZER

Amadekar: Yusuf Özden

info@stil-offset.se

Memurê Dewletê

Li gûndekî merivekî pir desteng hebû. Tenê beranekî wî yî çê hebû. Bi pera berdida ser mîyên xelkê û pê dewara xwe dikir. Di sêri da, serê mîyekê, deh lîra distan. Dûre herku

diçû heqê beranê xwe zêde dikir. Li beranê wî pir berxên çê diketin.

Gundiyan seva wê deng nedikirin û pê razî bûn. Lê, êdî zamanek hat, wî heqê beranê xwe pir zêde kiribu, gundiyan hêdî nîkarîbûn hewqes pere bidin. Ji ber vê, gundi çûn Cihanbeyli yê li dewletê gilî kirin.

Dewletê du vazifedarên xwe şandin û baranê gundî, li dest girtin. Du kes dan ber berên ji bo ku wî xwedî bikin. Beran pir goşt girt, bi kef bû. Dewletê beranê çê, bê pere berdida ser mîyên gundiyan û tu heq li wan nedistan. Lêbelê vê carê, li dolê bêren berx çênebûn. Rusipîyên gund li hev kom bun; ka

em çibikin, çi ne kin? Paşê qerar dan û gotin: Ka em ji xwedîyê berên, ê berê bipirsîn, ka sebeba vê yekê çi ye?

Gundiyan yek şandin hindê xwedîyê berên. Lê pirs kirin; sebeba vê yekê çi ye.

Dewlet ewqas berên rind xwedî dike. Lê, li dola vî berx çênabin, sebeb çi ye?

Gundî got: Divê ez herim beranê xwe bibînim, li wî bipirsim, ka sebeb çi ye. Ez ê dûre ji we re bibêm.

Xwedîyê berên çû hinda beranê xwe û lê nerî, ku berên pir goşt girtiye, vegeerî hat, ji gundî ra got: Hûn zanin beranê min çi dibê? Ew dibê: Ez bûme memurê dewletê û bi kefa dilê xwe me. Karê xwe, li gor kêf û zewqa xwe dikim...

Civîna Osmaniyan

Paşayekî Osmaniyan, rokê civînek mezin, bi rûsipî û wezîrên xwe re çêdike. Civîn heta derengiya şevê devam dike. Xanima paşê li malê bi tenê dimîne, ditirse. Hema radibe tere civîne û dibêje: Paşa, paşa, zû rave, were mal. Diz ketine mala me. Paşa, ji xanima xwe re dibê: Xanim, belkî tu tirsîya, yan jî qiratiyek hat ber çavê te. Tişt tine, here mal.

Jinik dîsa dibê: Erê welle, diz ketine mala me, zû rave, were mal. Paşa dibê: Xanim, ne va ne, diz tevda li hindê min in. Min derî li wan girtiye. Ma diz li ku mane ku werîn, mala me kevin?

Zêrên Dewletê

Yekî desteng kûpek zêr dibîne. Wan zêrana giştikan dike tûrekî û li kera xwe dike. Ew û jinika xwe, li paş hev li kerê sivar dibin û berê xwe didin seraya paşê.

Nobetçî xeber dide paşê ku mêrek bi jinika xwe ve hatine ber derî û dixwazin paşê bibin.

Paşa izinê dide, ku ew derbazî hundir bibin.

Merivê feqir ji paşa re dibê: Paşayê min, min kûpek zêr dîye. Ew zêr, ji min re heram in. Malê dewletê ne. Min ev hanîn, ku teslîmî te bikim.

Paşa pir şadi dibe. Fermane dide, dibê: Wan zêrana bibin mala min. Paşa, jinika mêrik jî lêdistîne, dike malê dewletê û li birayê xwe mar dike. Kera wî jî, li sarayê dike wezirê xwe û mêrik jî li wir dide ger.

Tûrê Genî

Rokê xwezgîncî terin malekê ku keçikê wan bixwazin, bavê keçikê bi hatina xwezgînciyan pir şa dibe, tu li wan tişteki pîrs nake û xwe giran jî nake. Hema keçika xwe dide wan.

Xwezgîncî giştik şaş dibin. Piştî ku şerbet vexwarin û şiranî xwarin bi şûn de, li bavê keçikê dipîrsin: Apo, sebeb çi bu, ku te hema keçika xwe da me?

Bavê keçikê got: Lavê min, wexta ku keçik di mala bavê de qert bibin. Mîna turê kufikî,

li milê meriya dalqandî dimînin. Çiqas ew bîminîn genîtir dibin.

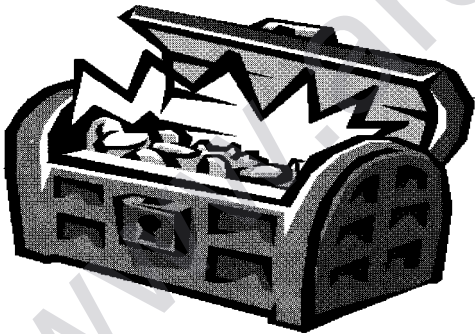
Îcar merî wî tûrî çiqas zû ji milê xwe daxîne, û bi milê hevalê xwe ve daleqîne çêtir e.

Mix

Carekê xortekî kurd û xortekî tirk, hevalê hevdu bûne. Xortê kurd tim xwe dipesinîne, ku mêraniya xwe pê bide qebl kirin.

Rokê xortê kurd li yê tirk re gotiye, niha ez dikarim mixekî bi serê xwe di vî dîwarî de bikutim û derbazî aliyê din bikim. Xortê tirk, lê bawer nekiriye û gotiye: Tu nikarî.

Li ser vê, bahîs girtine û xortê tirk çûye mixek, li wan mixên dirêj aniye. Xortê kurd ew mixê dirêj daye ser dîwêr û bi serê xwe lêxistiye, sê çar caran lêxistiye, lê mix derbas newiye. Xortê kurd ecêbmayî dimê; çima ev mix nariyê. Tere li aliyê dîwêrê din dindire, çi bibîne; ku kurdekî din paşve serê xwe dayê ber dîwêr, nahêle ku mix heriye.

Yerel Seçimler

ŞORES REŞİ

e-mail: sores@swipnet.se

28 Mart 2004 te yapılacak olan Yerel Seçimlerin bizler, Ulusal Demokrasi Hareketi, DEHAP ve Türkiye için çok önemli olduğunu sanırım herkes algılıyor. Çünkü bizler için asıl olan: 'toplumun değişim, dönüşüm ve demokratikleşmesi' şiyarının yaşam bulmasıdır. Yani, bizim için esas olan sayısal anlamda fazla belediye, belediye başkanlığı, İl genel Meclisi veya Belediye Meclis üyeliği kazanmak değil. Asıl hedef te bu olmamalı. Esas olan, toplumun kökten demokratik dönüşümünün sağlanmasıdır. Bu yapılırken de muhafazakar, milliyetçi hatta faşist tutumların gelişmesinin önüne geçmektir. İşte böylesi büyük ve yaşamsal bir hedef bu seçimlerin önemini artırmakta.

Toplumun dönüştürülmesinin en önemli hedefleri arasında Kürt sorununun demokratik ve barışçıl yollarla çözümlenmesi vardır. Bugün, Türkiye'nin ve bölgenin en önemli meselesi olan Kürt sorununun çözümsüzlüğü, halkların gelişmesinde-çağdaşlaşmasında tıkayıcı bir rol oynuyor. Yani bu sorunu demokratik yöntemlerle çözemeyen devletlerin demokrasileri kağıt üzerinde kalıyor. Toplumlar ekonomik olarak gelişmediği gibi, sürekli savaşa veya silaha kaynak ayırarak halkın refah seviyesi düşürülüyor. Devletler dışarıya daha fazla bağlanarak içerde düşman arar konumuna düşürülüyor. Toplumlarda sanat ve kültürün özgür gelişmesi engellenerek, halkların kendi rüşünü ıspatlamasına engel olunmakta; bilimde, teknolojiye, belediyecilikte, diplomaside ve diğer alanlarda belirleyici rol oynuyor. Bu kadar önemli ve etkili olan bir sorunun da çözümünü silahta ve dışardan gelecek

etkenlerle çözmekte aramakta fazla doğru değil. Silahlı direnişler dönemi bittiği gibi, bu yolun hakların bütün kaynaklarını bitirdiği biliniyor. Dışardan ithal edilecek bir çözümünde fazla tutma şansının olmadığı yaşanan bazı tecrübelerden biliniyor. Bunun için belediyelerde kazanılacak bir mevzinin iyi değerlendirilerek toplumun değişim, dönüşümünde kullanılması ile çağdaşlaşma mücadelesinde bulunmaz bir fırsattır.

Bunun aksi olacak olan bir durumda da bilinen rantçı ve çeteci çevrelerin yerelde kazanması, yerel yönetimlerin faşist örgütlenme alanlarına dönüştüğü, bununda hem Kürt sorununun çözümünde hemde sosyal yaşantıda imha ve inkara yol açtığı biliniyor. Bilinen örneği ile Ankara-Keçiören yerelinde de görüldüğü gibi kurulan A ve B takımları insanlara saldırıdan tutun öldürmelere kadar varmıştır. Bunlarla da çözüm ve barışın değil; çözümsüzlüğün, statükonün ve savaşın geliştiği biliniyor. Bununda toplumun her sınıfı ile Kürt'e, Türk'e, Alevisine ve Sunnisine de zararı var...

Kürt Demokratik Hareketinin, HEP ten DEHAP'a kadarki sürece kadar, derin devlet tarafından sınırlandırılmaya, marjinalleştirilmeye çalışıldığı ve Türkiyeli demokratlarla ilişkiye geçmesine engel çıkarıldığı herkes tarafından bilinmekte. Derin devlet, Kürt iradesinin parlamentoya yansımalarına ve yerel yönetimlerde halkın kendi kendini yönetmesini engellemek için elinden ne geldiyse yaptı/yapıyor. Seçim kanunu, baraj, açık oy kullandırma, adayları sindirme ve oyları çalma yöntemleri bu yönelimlerin sadece bir kısmı. Aşırı güç dengesizliği karşılığında Kürt mücadelesinin tek başına Türkiye yi dönüştürmesi ve demokratikleştirmesi de olanaksız gözüküyor. Kürtler hernekadar demokratikleşmenin motoru

» *Dehap ...*

olduysa da sistemi dönüştürmeye gücü yetmiyor. Bu bir realite. Bu nedenle Kürtlerin, Türkiyeli demokratik güçlerle ittifak ve işbirliği yapmasının önemi artıyor. Bir yerde zorunluluk haline geliyor. İşte bu temelde kurulan “Demokratik Güçbirliği” tarihi bir adımdır. Bunun iyi değerlendirilmesi ve daha da ileriye götürülmesi gerekir.

Diğer yandan, bazı kesimlerin itiraz ve memnuniyetsizliklerini de anlamak gerekiyor. Bu ittifaktaki bazı kesimlerin geçmişteki pratikleri ve devlet kademelerindeki görevleri sırasındaki olumsuz icraatları hatırlarda. Bununla da bağlantılı olarak yaşanabilecek moralsizliğin de aşılması gerekir. Çünkü, geçmişteki benzeri uygulamalara takılıp kalmak ta hiç kimseyi ileri götürmez ve bu sadece kısa vadeli bir dugusallık olur. Oysa milletlerin yaşamında duyugu ile hareket etmek kazandırmadığı gibi kaybetirir. Serinkanlılıkla

ve bilimsel mantıkla hareket ederek bu Demokratik Güçbirliğine destek vermek büyük bir önem arz etmekte. Özellikle de biz Orta Anadolu Kürtlerinin bu güçbirliğine büyük katkı sunması herşeyden önce bizim menfaatimizdir. Kürt sorununun demokratik ve barışçıl bir yolla çözüm bulması demek; herkesin kazancı olduğundan fazla biz İç Anadolu Kürtlerinin kazancıdır. Bunun aksi bir durumu, yani bir Bosna veya Filistin durumunu düşünürsek, çok büyük değerleri olan Anadolu Kürtler’inin içine düşeceği durum bütün çıplaklığı ortaya çıkar...

Bunun için: ailevi ve şahsi çıkar peşinde koşarak ‘inkar’ politikasını sürdüren sistem Partilerinden aday olmak, onlara oy vermek ve onların daha fazla yaşamasına katkı sunmak demek; geleceğimizi dinamitlemektir. Bu bilinen Partiler, savaş ve rant üzerinde siyaset yapıyor. Çocuklarımızın birbirlerini boğazlaması onların umurunda değil. Onlar, bu yolla ceplerini para ile dolduruyor ve

yönetimlerinin devamını sağlıyor. Bundan şu sonuç çıkar: Bu sistem partilerine vereceğimiz her oyun uzun vadede bize kurşun olarak geri gelme olasılığı var. Ohalde feodal bir gurur uğruna, şahsi menfaat uğruna bu riski niye alalımki?

Daha dün CHP'nin lideri Baykal: "Biz etnik orjinli partilerle ittifak yapıp 80 yıllık mücadeleyi tehlikeye atamayız..." demedi mi? Bu ne anlama geliyor? Bu ırkçı zihniyetli parti lideri hala statükonun, Kürtleri inkar ve imhanın devamından yana olduğunu gösteriyor. Bu zihniyele biz nereye kadar gideriz? 80 yıldır halkların başına bela olan bu sistemin şimdiye kadar kangren yaptığı bu sorunun bundan sonra böyle devam etmesi öngörülüyor. Bunun da daha fazla kan ve gözyaşı olduğunu biz biliyoruz. Bu nedenle bu zihniyete güç verme kimsenin menfaatine değildir. Ne Türk'ün nede Kürd'ün ve ne de çeşitli dini çevrelerin. Bunun üzerinde iyi düşünmek gerekir. Özellikle de hemşhri-lerimiz olan sayın Eşref Erdem, Av. Atilla Kart ve diğer demokrat insanlarımızın tekrar vicdani muhasebesini yapması gerekir... Biran önce bu şöven zihniyetin MHP ile başbaşa bırakılarak, demokrasi güçlerinin yanında yer almaları gerekir.

Evet DEHAP ve diğer demokratik Partilerden aday olmak kolay değil; zorlukları vardır. Belki jandarma beldeye gelir ve bir-iki gözdağı veya gözaltı olayı yaşanabilir. Sistem bunu zaten bilinçli olarak yapar/yapıyor. Karakola veya mahkemeye gidip gelmelerdeki maddi külfet de gözümüzü korkutabilir. Bunlar beklenen durumlar. Benzeri durumların katmerlisi Kürdistan da yaşandı, ama bugün çoğunlukla aşıldı. Benzeri bir sürecin Orta Anadolu veya başka bir alanda yaşanması ihtimal dahilinde. İnsanlarımızın, özellikle de demokrat güçlerin özgür gelecek için bazı riskleri göze alması ve bunun içinde mücadele içinde olması gerekir. Psikolojik savaşın yaydığı korkunun biran önce aşıl-

ması gerekiyor. En azından bundan sonraki parlamento ve belediye seçimlerinde bunun tamamen silinmesi, demokratik güçlerin en önemli görevleri arasındadır.

Parlamento seçimlerinde milletvekili aday adayı olanlar ve HADEP veya DEHAP'ın çeşitli yönetim kademelerinde görev yapmış insanlarımızın içine düştüğü pasiflik ve moral çöküntüsünün de çevreye olumsuz yönde bir etkilenmede bulunduğunu belirtmek gerekir. Kabul etmek gerekir ki; seçimlerde başarılı çıkmamak bir moral bozukluğu ve eski enerjiyi bulamama sonuçlarını doğurur. Ama bunun köşeye çekilerek seyretmekle de geçmeyeceği bilinmeli. Bunun hem şahıs, onun ailesi ve toplumdaki negatif yansımaları da bir kırılmayı yaratır. Diğer insanlar da: "Ha O yapmıyor, ben nasıl yapacağım" psikolojisine itilir. Bunun toplumdaki yansımaları da düşünülecek olursa, eski kadroların ve adayların meydanı sistem partilerine dolaylı olarak terk ettiği ortaya çıkar. Kendimizde eski gücü görmeyebiliriz ama toplumun bizden beklentileri bu değil. Bunun da hesaba katılarak davranılması önem arz etmektedir.

Durum onu gösteriyorki 28 Mart seçimlerinde de Orta Anadoludan istenilen derecede belediye başkan adayı çıkmayacak. 2002 milletvekili seçimlerinde % 70 lere varan bir oy oranıyla siyasi iradesini belli eden Anadolu Kürtleri aynı başarıyı yerel seçimlerde gösteremeyecek. Bu hepimizi üzen bir olay kuşkusuz. Yerel seçimlerdeki ailevi ilişkiler ve korku bunun tek nedeni. 'Hedef olurum' korkusu ve aile ilişkilerine zarar gelmesinin duygusu halkımızı bu bölgede alternatifsiz bırakmakta. Halkın iki sistem partisinden birini tercihe zorlanması hepimizin olduğu kadar, özelliklede orada yaşayan demokrat insanların büyük bir eksikliği ve ayıbı.

Bunda DEHAP yöneticilerinin eksikliğini de görmek gerekir. Her seçim döneminden önce olduğu gibi bu seçim dönemi öncesinde bildik açıklamalar yapılarak seçime hazır

olduklarını deklere ettiler. Ama bölgenin toplumsal yapısını yeterince çözümlediklerini söylemek zor. Bölge insanın verdiği bir sözden dönmesi ve akrabalarını aşarak aday adayı olması zor bir durum. Bunun bilincinde olması gereken yöneticilerin, zorlukları olasada, en az altı ay öncesinden adaylarını belirlemiş olması gerekirdi. Maalesef bu yapılmadı ve diğer partiler adaylarından söz aldıktan sonra bizimkiler harekete geçti, ama o vakitten sonra da işler daha da zorlaşıyor. Bütün cabalara rağmen aday çıkarmada zorlanmalar yaşandı. DEHA P

adayı olması gerekenler diğer Partilerden aday oldu ve belediye Meclis üyelerini de seçerek çalışmalarına başladı. Feodal ilişkilerin çok gelişkin olduğu bölgede, oluşturulan çemberi kırmak ve yeni bir ekiple ortaya çıkmak ta en zor işlerden birisi. Bunda bölge insanın kısa hesaplara kolayca aldanması ve siyasi irade istikrarının bulunmamasında rolü var.

Yıllarca bölge insanı 'iktidar partisinden seçelim hizmet gelsin' hayaliden kurtulamadı. Bugüne kadarki seçilen Belediye Başkanlarının ezici çoğunluğu iktidar partilerinden seçildi, ama herhangi bir extra hizmet de görmedik. Onyıllarca bakanlar, müsteşarlar, milletvekilleri geldi; söz verdi ama hiçbir vaad gerçekleşmedi. Bunu bölge halkının bilmemesi olanaksız. Öyle olduğu halde bunda ısrar etmeside anlaşılır değil. Bölgede yapılan tek bir ekstra

iş var: 1967 yılından beri belediyelik olan Zincirlikuyu da yapılan kısa bir yol. O projenin altındaki imzada Kürt olan dönemin bakanı Şerefattin Elçiye ait. Fazla bir yatırım yapılmadığı gibi yapılması gereken yatırımlarda engellendi. Yapılması gerekli olan, hatta Yeniceoba da yapım projesi bitmiş

bir şeker fabrikası da Vefa Tanır'ın çabaları ile Ilgın'a kaydırılarak ırkçılık yapılmıştır. Devletin bugüne kadar yaptığı bir fabrika, yol veya teşvikli yatırım görmedik. Bunların gözönünde bulundurularak eski pratiklerden ders çıkarmak önemlidir. Bu sistemin bize reva gördüğü sadece üç taş ve bir teneke parçasıdır: Yaşlılar bunu gözü yaşlı anlatırdı: "Eskiden unu su ile karıştırır, bir tenekeyi üç taşın üzerine koyar ve ekmek pişirirdik..." Bundan ötesini bize çok gören bu sisteme kolluk değnekliliği yapmak tarihi bir hatadır. Kim, hangi sistem partisinden aday olursa olsun, bu kardeş, amca, dayı veya bir başkası olabilir. Buna rağmen bizim oylarımızı vermememiz gerekir. Çünkü o siyasi parti senin oyların üzerinden hesabını yapmakta ve statükonun devamında ısrar etmektedir. Bunun için oyunlara gelmemek gerekir ve demokratik İttifaktan şaşmamak lazım.

Hizmetin gelmeyeceğinden korkan insan-

larımıza aslında en iyi hizmeti Avrupa da oturan bizler rahatlıkla yapabiliriz. Burada kuracağımız komiteler vasıtası ile oradaki beldelerimize yardım edebilir; çeşitli projeler çerçevesinde tarihi rolümüzü oynayabiliriz. VEGER olarak bunun organizesini yapmaya hazırız. Bu komiteler vasıtası ile Avrupa'nın herhangi bir ülkesinde diplomasi yapar: kardeş belediyeler temin edebilir; humaniter projeler için Avrupadaki dost belediyelerin yardımlarını alabiliriz. Bunlar: Kadınlara yardım, çocuk bakımı, çok ortaklı fabrikalar, tarımsal analizler, dil kursları ve daha başka şeyler olabilir. Yeterki biz birlik olalım, yeterki organize olalım ve yeterki biz doğru seçimi yapalım. Avrupadaki işçilerin sağlayacağı yardımı devlet sağlayamaz. Bu bilinmeli. Ama bu şu manaya da gelmiyor: Devlet hiç birşey yapmasın biz yaparız. Hayır. İnsanlara hizmet, her devletin temel görevidir. Her devlet vatandaşı için: yol, hastahane, okul, fabrika yapmak; elektrik, su ve diğer hizmetleri götürmek zorundadır. Yapmıyorsa vatandaşların zorlama hakları vardır. Bunu dayatmak gerekir, ama extra iş yapmaya zaten bu devletin ekonomik gücü yetmez. Yetse bile önceliği Kürt bölgelerine vereceğini beklemek büyük hata.

Yerel seçimlerin kadının toplumsal dönüşüme aktif katılması ve katkısı açısından da çok önemli bir yeri var. Ama bunun Orta Anadolu da bugün gerçekleşmesi maalesef zor. Kadın çevresinde örülen kalın duvarların şimdilik yıkılması zor. Bu konuda Kurdistan da yaşanan toplumsal devrimin birgün Orta Anadolu da da yaşacağına inanıyorum. Ve o günü, yani kadının aday olacağı günü önemle beklediğimi de belirteyim.

Halk denetimini ve halkın katılımını sağlamayı kendisine hedef seçen DEHAP ın belediyecilik anlayışı klasik belediyecilikten çok farklı. Halkın katılımı esas alınıyor ve her aşamada halkın kararlara ortak olması ve denetim mekanizmasını halka devretmesi yeni bir anlayış ve bundan korkan rant çevrelerde var. Bugün bile, adayların nasıl

bir anlayışla seçildiğini, halka sorulması bile başlı başına bir yenilik ve tamamamen halk iktidarını hedefleyen çoğulcu bir anlayıştır. Bir yeniliktir; ileri bir adımdır. Bunun üzerinde de derin düşünürsek sistem partileri ile demokratik güçlerin belediyecilik anlayışı açıkça ortaya çıkar. Buda kimin kimin yanında ve kimin için var olduğunu açıkça ortaya çıkarmaktadır. Bu anlayışın insana büyük bir güç, umut ve enerji verdiğini şimdiden görmek mümkün. En azında Kurdistan da şimdiye kadar borç içinde yüzen, işçi ücretlerini veremeyen ve sadece Belediye yöneticileri ile belli kesimlerin rant kapı olan belediyelerin bugünkü durumunu karşılaştırmakta yeterli sanırım.

Irdelemek gerekirse, Türkiye değişim, dönüşüm ve demokratikleşmeye adeta direniyor. Bunun motor gücü olan Kürt hareketinin de tek başına ve demokratik yöntemlerle buna gücü yetmiyor. Bu anlamda kurulan Demokratik İttifak büyük bir fırsatı bize sunuyor. Türkiyenin, Kürt paranoyası ancak böyle bir genişleme ve derinleşmeyle ortadan kalkar veya kırılır. DEHAP, EMEP, SHP, ÖDP, ÖP, SDP gibi, emekten, barıştan, özgürlükten ve Kürt sorununun demokratik yollardan çözülmesinden yana olan siyasi partilerin ittifakı yeni bir özgürlük rüzgarı yaratacaktır. Bundan eminim ve herkesi de bu ittifaka güç vermeye çağırıyorum. 🌱

Ayşe Güler

KADİR ÇELİK

diyala@spray.se

Sevgili Ayşe Güler öncelikle bize zamanınızı ayırdınız VEGER adına teşekkür ediyorum. İsveç' teki kürt kitlesi sizi tanıyor ama genel anlamda okuyucularımızın sizi tanıması için her söyleşide sorulan klasik soruyu bende size soracağım: Ayşe Güler Kimdir?

Orta Anadolu kürtlerindenim. Cihanbeyli'ye bağlı Bordelig (Böğürdelik) köyünde doğdum.

Ailem ben küçük yaşlarda iken Konya'ya taşındı orada büyüdüm. Ancak gerek ben çocukken ve gerek şimdi biz kürt kültürü ile yetiştik dilimizi hep konuştuk. Baba tarafım uzun yıllar önce Bitlis'ten Orta Anadolu'ya göç etmişler.

Yaklaşık 20 yıldır İsveç'te yaşıyorum ve uzun yıllardır çevirmen (tıp çevirmeni ihtisası sahibiyim) olarak çalışmaktayım.

Sevgili Ayşe, sizi ben de oldukça aktif bir bayan olarak tanıyorum. Şimdi izin verirken size provakatif bir soru sormak istiyorum. Neden evinin hanımı, çocuklarının annesi kalıpları size yeterli gelmedi?

Aslında anlamlı ve önemli bir soru. Ancak unutmamak gerekiyor ben her zaman bir anne bir eş ve evimin hanımı oldum. Ancak bunun ötesinde yapabileceğim daha bir çok şeyin var olduğunu henüz bu ülkeye yeni geldiğim dönemlerde farkettilim. Aktif ve üretken olma yukarıda belirttiğim rollerimden feragat etmem anlamına gelmemeliydi ve öyledirde.

» Ayşe Güler

Çocukluğumdan bu yana beni ilgilendiren konularda pasif olmayı hiç kabul etmedim. Var olan ama başkaları tarafından benim adıma uygun görülüş kalıpları her zaman sorgulamışım. Yapabileceğim şeylerin çitasını hep yüksek tuttum ve bunu başara-bilmek için kendime sürekli olarak yüklen-dim. Sanırım herkes tarafından yapılması gerekli en marjinal şeylerdir bunlar.

Sayın Güler göç ve göçmenlik zor şeyler. Bunları bizim kadınlarımız nasıl göğüs-lüyor?

Göçmen olmanın kendi başına bir yük oldu-ğu, aşılması gerekli birçok sorunu içerdiği bir gerçek. Bu hem kadın için hem de erkek için böyledir. Düşünün bir kere, yeni bir ülkeye geliyorsunuz ve sizin için herşey yeni. O toplumda yer edinmek, birçok kazanımı elde etmek sadece sizin sorunuz. Yeni Ülkeniz size birçok olanağı sunsada sonuçta bunlardan yararlanabilme sizin çabalarınız sonucu olacaktır.

Burada belirtmekte yarar var: yaşadığımız

ülkenin dilini öğrenmek o toplumun bir parçası olma yolunda atacağımız adımların en önemlisidir. Çünkü dil bildiğimiz oranda yaşadığımız ülkedeki eğitim kurumlarından yararlanabiliriz. Kendimize uygun iş olanaklarını sağlamak açısından da dil son derece önemlidir.

Burada yaşayan kadınlarımızın büyük bölümü kırsal alandan geliyor. Ulusal kimlik bilinci yetersiz. Eğitim altyapıları istenilen düzeyde değil. Kendilerine sosyal bir yaşam tarzı hazırlamada son derece zorlanıyorlar. İşsizlik oranı kadınlarımız arasında daha fazla. Buda onları doğal olarak üretimden uzaklaştırıyor ve eve kapatıyor. Bunun kaçınılmaz sonucu da sosyal, ekonomik ve ruhsal rahatsızlıklardır. Aslında bu belirleme birçok göçmen kadını için geçerlidir.

Ayşe hanım İsveç' te yaşanan kürt kitlesi sizi İsveç devlet televizyonunda yayınlanan DİDAR programı ile tanıdı. Bize biraz DİDAR'ı anlatırmısınız?

DİDAR biliyorsunuz, kürt kadınına bir çok yönü ile ele alan 8 bölümlük bir televizyon programıydı. İsveç' yaşayan kadınlarımızın genel anlamda bir profilini çıkararak bir bütün olarak İsveç' yaşayan herkese sunmayı hedefleyen bir projeydi. Kanımca bu programı yapmakla belli bir hedef kitleye ulaşabildik ve bu anlamda ben programın başarılı olduğunu söyleyebilirim. Zira özellikle bu aralar kürt kadınına merkez alan olumsuz bir bakış açısı var İsveç' te. Bilindiği üzere son dönemlerde İsveç' te kürtler tarafından işlenen bazı 'namus cinayetleri' vardı ve bunun doğal bir sonucu olarak toplumda kadınıma yönelik hak edilmemiş bir bakış açısı oluştu. Elbette basın bunu çok yoğun olarak işledi ve ortaya çıkan tablo son derece yanlış, gerçeklerden uzaktı.

Programı sunma önerisi bana geldiğinde hemen kabul ettim. İtiraf etmeliyim ki bu görevi üstlenmemin birincil nedeni bu gerçekten uzak ön yargılı yaklaşımdan son

derece rahatsız olmamdı.

İsveç' ta yaşayan çok başarılı birçok kürt kadını var. Basınında önyargılı yaklaşımının katkısıyla bizim gerçeğimiz ile kesinlikle bağdaşmayan bir durum çıkmıştı ortaya. Programın ana hedeflerinden bir tanesinde bunu kırmak ve kürt kadın gerçeğini biraz da onların konu edildiği bir televizyon programı aracılığı ile tüm topluma sunmaktı.

Namus cinayetleri adı altında işlenen cinayetlerden söz ettiniz. Herkes gibi sizin de bundan rahatsız olduğunuzu görüyorum. Ülkemizde halen gündem de olan acı bir gerçek. Biraz açarmısınız?

Erkek egemen toplumlarda kadının çok yönlü olarak baskı altına alındığı bir gerçek. Bu tartışılmayacak kadar açık bir durum. Toplumumuzda halen namus kavramının içeriğinin olması gerektiği gibi anlaşıldığını sanmıyorum. Siz halen en insani özelliklerimizden biri (belkide en önemlisi) olan sevmenin, aşkın tabu olduğunu yada açığı yasak olduğunu düşünabiliyor musunuz? Ya yaşadığımız çağda halen insanların karşı cinsten birisini sevdiği için katledilmesinin anlaşılır neyi var? Bir o kadar anlaşılmaz olan bunu kültürel motif yada dini nedenlere dayandırmaktır. Doğaldır ki bu yüzyıllardır kadını bir meta gibi gören zihniyetin ürünüdür.

Diğer yandan kadını namusun simgesi olarak ön plana çıkarmak biraz da erkeğin işini kolaylaştırıyor diye düşünüyorum. Yani kadına 'namusumu sana teslim ediyorum ama buna bir leke gelirse hayatınla ödersin' gibi bir tavır ortada. Ortada işin en zor yanını kadına bırakarak kendi sorumluluğunu hafifletme amacı var diye düşünüyorum. Tamamen Orta çağın ilk dönemleri ile örtüşen bir zihniyet. Bu durumda insan "Peki bir insanı katletmek namus ile bağdaşır mı ?" sorusunu sormadan da edemiyor elbette.

Ancak bu sadece bizim toplumumuza ait bir gerçek değil. Bizim gibi birçok halk bu

türden gerilikler ile maalesef halen mücadele etmektedir. Şunuda elbette belirtmekte yarar var bu tip yaklaşımlar genel anlamda kürt erkeğini kesinlikle temsil etmez. Ama ne yazık ki basın ve bazı çevrelerin yoğun ama olumsuz katkısı ile ortaya hak edilmemiş bir tablo çıkarılmaya çalışılıyor.

Elbette burada işin çözüm yanını ayrıntıları ile tartışma olanağımız yok. Ancak sorunun çözümü mutlak surette kadının özgürleşmesi ile yakından ilgilidir. Biz kadınların toplumun ileriye yönelik olarak değişim sürecinde aktif olarak yer almamız gerekiyor diye düşünüyorum. Bu en azından özgür geleceğimiz için vazgeçilmez bir koşuldur.

İsveç'te yaşayan Kürt kadınlarının Programınız hakkındaki görüşlerini biliyor musunuz yada ne tür tepkiler ve yorumlar yapıldı DİDAR'a yönelik?

Şimdi programa genel anlamda nasıl yaklaşıldı sorusuna benim verebileceğim bir istatistik veri yok elimde. İsveç televizyonu bu anlamda bir çalışma yaptımı bilmiyorum. Ancak birebir yaptığım görüşmelerde programın oldukça beğenildiği izlenimini edindim ve bu da bana cesaret verdi. Kadınlarımız bir şekilde kendilerini bu programda buldular ve bu ülkede başarılı olmuş birçok kadınınızın DİDAR' da ön plana çıkması onları gururlandırdı.

Aynı şeyi İsveçliler ve diğer etnik kökenli insanlar içinde söyleyebilirim. Bir nebze de olsa kafalarda oluşmuş önyargıları olumluya çevirebildik sanırım.

Diğer yandan programda çokça kültürümüz, el sanatlarımız, aile yapısı tarihimiz v.s işlendi. Buda kendimizi tanıtmak adına vermek istediğimiz bir diğer mesajdı.

Önümüzdeki süreçte benzeri projeleriniz varmı?

Aslında halen netleşmemiş bazı projeler var. Ancak belirttiğim gibi halen hatları net değildir.

Yani kendi altyapımdan yola çıkarak yapabileceğim çalışmalar konusunda bir atıl olma durumu söz konusu değil. Siz de biliyorsunuz ki bu tür projeleri organize etme oldukça kapsamlı bir emek gerektiriyor. Ancak belirttiğim gibi benzeri adımları gelecekte de atma konusunda bir ikilemim yok. Doğru zamanda ve uygun zeminde yapmak istediğim birçok çalışma var.

Sevgili Ayşe Güler dergimiz VEGER'i nasıl buluyorsunuz?

Çok önemli ve başarılı bir iş yapıyorsunuz. Bu anlam da sizi kutluyorum. VEGER' in abonesiyim ve sürekli okuyorum. İlk sayısından bugüne kadar başarı grafiğiniz hep yükseliyor. Yaptığınız çalışma zor ve emek gerektiren bir iş. Bu anlamda özellikle Orta Anadolu kürt kitlesinin sizi sahiplenmesini önemli buluyorum ve bu daha da gelişmelidir.

VEGER'in her sayısında kendimden bir parçayı bulduğumu sevinerek belirtiyim ve iyi biliyorum bu tüm okuyucu kitleniz için böyledir. Gönül isterdi kadınıımız hem yazma düzeyinde ve hem de tema düzeyinde dergide daha aktif yer alabilsin. Ayrıca bir diğer önemsedğim noktada Orta Anadolu kürt kitlesinin değerlerine sahip çıkmanızdır. Bundan daha kıymetli bir şey olamaz, elinize sağlık.

Bize zaman ayırdınız VEGER adına tekrar teşekkür ediyorum.

Ben teşekkür ederim ve başarılar diliyorum.

ŞİİRİN MİRİ CİHANBEYLİ'Lİ USTA OZAN:

ÖMER FARUK HATİPOĞLU

MAZLUM PİR / DİLŞAD NÜDEM

e-mail: hevalo@hotmail.com

Aziz Nesin bir söyleşide, öykülerinin çok rahat okunduğunu, okuyucunun çok rahat okunan öykünün, yazarınca da çok rahat yazıldığı hissine kapıldığı yönündeki soruya şu mealde bir cevap vermişti: Öykünün benim tarafımdan kolay yazıldığı doğru değil. Ben öykünün kolay okunabilmesi için çok büyük bir emek vererek yazıyorum. Yani çok kolay okunan öykü, aslında çok zor yazılan öyküdür.

Ömer Faruk Hatipoğlu'nun şiiri için ilk söylenecek şey de galiba bu olsa gerek: Çok büyük bir emekle yazıldığı. Değilse her okunduğunda insana ayrı bir zevk veren şiirlerin ortaya çıkması mümkün değildi. Yani insana ince bir zevk veren ve ince bir zevk ve algılamadan süzölmüş insana dair şiirler.

Şiir elbette en üst düzeyde bir söz söyleyiştir, en yoğun anlatım biçimidir. Ömer Faruk Hatipoğlu'nun şiirinde bu en iyi biçimde görülüyor. Bütün şiirler kendi içinde 'insanın halleri'ne ilişkin çok yoğunluklu bir anlam taşıyorlar. Şiiri okurken, nasıl yoğun bir duygusallıkla yazıldığı görülebiliyor, şairin şiiri yazarkenki ruh hali canlanabiliyor gözlerinizde adeta. Örneğin Bulutlar şiirinde, bulutların peşinde, keşfinde bir şair canlanır... Bir de her şiir de sanki şairin yalnızlığı şiiri okumanıza eşlik eder gibidir.

Şairin hayatını öğrenince bu fikrinizde yanılmadığınızı anlıyorsunuz. Ömer Faruk Hatipoğlu Cihanbeyli'de yaşıyor; yani kültür ve sanat merkezlerinden uzakta. Yani bir şair için yalnızlık demek olan bir yerde. Kim bilir

belki bu yalnızlıktır ona şiir yazdıran ya da onu şiirini besleyen.

Şair her ne kadar bir kasabada yaşıyorsa da, şiiri kente ait bir şiirdir. Ancak bu yerel motiflerin kullanılmadığı anlamına gelmiyor. Tam aksine bu motifler oldukça ustalıklı bir biçimde kentli şiirin içine yerleştirilirler. Söz gelimi Cahit Emmi şiirinde olduğu gibi.

Kavalla dağlar havası çalan
Çocuk yürekli çobandır
Kepeneği kitap kabı

Şair Gölyazı Kasabasında doğuyor ve o çok küçükken ailesi Cihanbeyli'ye göç ediyor. Bu yüzden Kürtçe bilmiyor şair. Dedesi ya da babsına kadar bir ırmak coşkusuyla akan Mezopotamya Irmağının kendisinde artık akmaz oluşu, kuruması olarak değerlendiriyor bu durumu. Ama her zaman yüreğinde hissettiği bir ırmak. Biz inanıyoruzki şair Kürtçe yazıyor olsaydı, Kürtçe şiire büyük bir katkıda bulunacaktı.

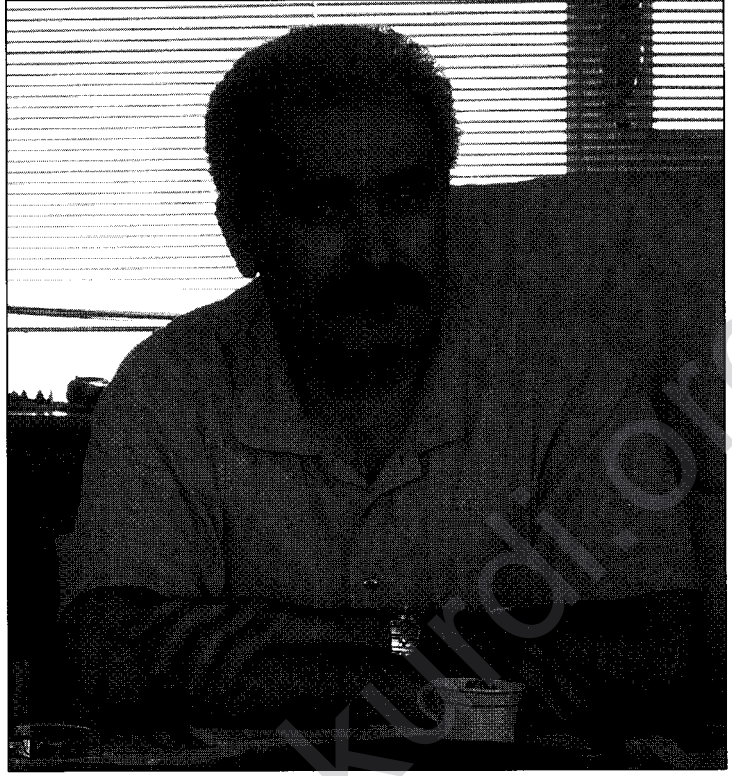
Ömer Faruk Hatipoğlu, lise yıllarında başlıyor şiire ve öğretmenlerinin teşvikiyle geliştirip bugüne getiriyor şiirini. Konuşurken de şiir gibi konuşan şair, Orta Anadolu Kürtlerinin kültürü ve onu ifade etme ve yaşatma konusundaki örgütlenmeyi çok önemsiyor ve bu konuda oldukça duyarlı.

Ömer Faruk Hatipoğlu'nun şiirinde yukarıda dediğimiz gibi insana dair her şey vardır:En başta aşk, doğa, sevgi, insanın kendisi olma problemi, hapishaneler, ekolojik problem, savaş, fahişeler...

Ve bütün bunlar büyük bir ustalıkla içiçe

işlenir. Sevince şiirinde olduğu gibi şiir bir çocuğun odasından alır sizi ve bir yağmur bombası olarak Afrikaya atar ve bu geçişi yapmak Ömer Faruk Hatipoğlu için hiç de zor değildir.

Düş Değil, İnce ve Sevdim Çocuk Yanımla adlı üç şiir kitabı bulunan şairimizin dördüncü kitabı yolda. Biz her ne kadar Ömer Faruk Hatipoğlu'nu şiirini anlatmaya çabaladıysak da çabamızın yetmediğinin farkındayız ve şairin dördüncü kitabının yayınlanmasıyla bu çabamızı sürdüreceğiz

» Ömer Faruk Hatipoğlu

Ömer Faruk Hatipoğlu'dan dizeler:

DIŞARIDAN

...
Beni de atın içeri
Orda geleceğe ipekten gün örenler
Karanlığı bizden önce görenler
...

KIRKA DOĞRU

...
Kırka doğruyum
On iki Mart'ı, on iki Eylül'ü gördüm
Kırk yerinden vuruldu, kırıldı ömrüm
Haki yılların çarmihına gerildi
Sellere kapıldım rüzgar üfürdü
Kurtlar kuşlar kalanamı götürdü
...

YAŞAYINCA

Yaşayınca
Önce kendimi yaşamalıyım

Başka çiçeğe toz olmaz
Açmayan tomurcuktan
...

AŞK

Düşten geniş, uykudan rahat
İnsanı kendini yarattığı sanat
FAHİŞE

Sularda susuzdur onlar
Uykuda uykusuz

Ve bir adsız adadılar
İki yüzlü denizin
Akıntılı dibinden
Efendiler boğulurken çıkılan

Çîrok

DİLŞAD NÜDEM

e-mail: hevalo@hotmail.com

Bîst û çend salan berê, dema ku em hîn nû hatibûn Swêd”ê hevalekî min hebû. Ez û hevalê min Hesso di Hotelekê de diman. Ew Hotêla hanê jo bo însanên penaber hatibû kirê kirin û lewma jî piranîya kesên ku di hotelê de diman kurdên Anadolê bûn. Wê demê em hemî li benda standina runiştinê bûn û jo bo wê jî zemanê me bi piranî bi çûyîna qursa zimên derbas dibû. Ji xwe ji wê pê ve tiştêkî din ku me bikira jî tune bû. Bi taybetî êvaran em li hotêla ku em lê diman dihatine ba hev û diketin nav sohbet û muhebbetên kûr û dirêj.

Hinekan dixwest ji serbestîya ku li Swêd heye îstifade bikin û zanebûna xwe ya li ser sîyaseta kurdî bi pêş ve bibin. Hinekan ji me dixwest li vê derê rûniştinê bistînin û jiyane-ka ji ya li welêt xwestir bijîn. Yên mîna min û Hesso jî her roj li ziraveyekî dixistin.

Meriyekî gir û girse, simbêl qeytan, dirêjîya her tiliyeka wî bostek bû. Guhên mezin, pozê

dirêj, didanê zer û ji hev dûr û ew bejna dirêj. Dema yek di hêla wî re derbas dibû bixwesta nexwesta çex dibû li wî mêzedikir. Destbirakê min yê hêja kek Hesso bi fizîka xwe ya ne mîna xelkê bala herkesî dikêşand.

Tu caran didanên xwe nedişuştin, min xwe tê de dikuşt lê bê feyde, cilên xwe utî nedikirin, simbêlên xwe heta ku dirêj nebin nekevin devê wî nediqusandin, heta ku me serê wî bi wî dida şuştin em tê de dimirin. Qet bi dengêkî giran deng nedikir. Dema deng dikir te digo qey brûskan erd û esman anîne xwarê.

Lê mêrikê feqîr însanekî bê kîn û nefret, xapandin û lîstik li ba wî qet tunebû. Ji dile-

kî pak û rûyekî bi ken pê ve tu sermaye wî tune bû.

Birayê delal bi profesyonelî pir salan şivan-tî kiribû. Tu ji wî bipirsî ew şivanekî uzman (pispor) bû. Ez bawer dikim bi xwe jî dema digo ez şivanekî uzman im henek nedikirn, bawerî pê dikir, yanî xwe weng dihesiband. Te kîjan gîya ji wî pirs bikira cewab heman hazir bû.

Taybetmendîya şivantî û rêçberîya baş kîjanin, hema di pey hev rêz dikir. Wexta qala demên xwe yên berê dikir keser di pey keserê dikşand. Lê nedizani billûr lêxista. Tu ji wî bipirsî memoste tunebûn ku jê hîn biba lê bi texmîna min ji ber pêçiyên xwe yên mezin bi ser ve nebû. Qehremanî li ba wî dizîya berxan û çêrandina zeviyên xelkê bê û ji xwe ez bawer nakim ji wê pê ve çî xerabiyên din kiribin.

Hesso yê destbirak cara yekêmine ku ji malbata xwe bi dûr dikeve û tê welatekî Awrûpa. Hûn ji min bipirsî wî heta hînge tu bajar jî nedîtibûn û ji gund qet derneketibû. Lewma jî pîvanên jiyana bajaran qet nedizani. Tim bi dengê bilind deng dikir. Dema em bi hev re li otobîsê sîwar dibin bêyî ku bifikire xelkê din jî li duraxê li benda otobîsê hene, hema diçû serê dorê û dixwest di ber her kesî ew li otobîsê sîwar bibe. Ku pozê xwe paş dikir ji çend kilometran de dihate bihistin. Lê ya eceb dema xelkê di bin çavan re li wî mêzedikir û ew bi awirên tûj şermezar dikirin li zora wî diçû û ji wan hemîyan re zêf dikirin. Yanî timî caran yê heqlî Hessoyê destbirak bû.

Em li bajarê ku lê dimanî di otelekê de bi cih bibûn. Her kesê ku li wê derê dima pêna-ber bûn û piranîya wan jî kurd bûn. Lewma jî hemî kesên ku li otelê diman ji demekê bi

şunde bibûn nasên hev.

Mudîrê otêla me mirovekî swêdî bû. Însanekî bêdeng û di halê xwe de bû. Lê ew mêrikê mudîr ji Hesso hez nedikir. Hesso yê zizan silav didayê nedigirt.

Dema wî Hesso didît hema berê çex dikir mîna ku nedixwast wî bibîne. Destbirakê mîn va yeka li zora xwe dibir û pê diêşîya. Mêrik ji xwe yekî kêma aqil bû. Bi xwe re deng dikir, li însanan bi guman dinêrî. Tu hereketên wî yên normal tunebûn. Cilên wî te digot bi salan nehatibûn şûştin û porê xwe jî qet şê nedikir.

Ji hêla çêkirina xwarinê de em her du jî pir nezan bûn. Xwedê şahîde kekê delal ji qelandina hêkan û ji çêkirina miqleyê û zadê bulxur pê ve tiştê nedizanî. Du salan, êvarekê zad û êvarekê ji miqle. De hun êdî halê me bînin pêş çavên xwe..

Rojekê ji rojan min çend bîra kirîn û xiste dolabê. Hesso yê me hat deriyê dolabê vekir da ku ji xwe re xwarinê çêke. Dît ku di dolabê de çend teneke bîre hene. Li ser û qûna tenekan mêzekir û ji min pirsî:

— Çavreş ev çîne?

— Mîrê min ma tu nizanî ew bîre ne. Meriv vedixwe û pê serxweş dibê.

— De guh bidê ha, yanê tu dixwazî îro serxweş bibî?

De ka hun bala xwe bidinê em çawa bi hurmet xîtabî hev dikine. Yek ji me mîre yê din çavreş.

— Na welle, min ji me her du yan re kirîne. Ma serxweşî çîye? Egîten mîna te û serxweşî ha? Hema sist bû û di bin simêlan re kenîya tozekê xwag bû.

— Erê yaw serxweşî çîye? Panzdeh salê berê li daweta pismamê xwe min dewlek reqî vexwar tiştê bi min nehat. Emê vexwin maka we gêmê. Ma ji me re mirin tune qey?

Demekê bi şunde min tenekeyên bîre dan ser masê û dest bi vexwarinê kir. Kekê min teneke bi ser devê xwe de wergerand û liqê liqê wî. Kefa bîrê ji dor devê wî de ber bi jêr dirêjîya. Min hema jê re got:

— Hesso can, tamam em dizanin tu egîtekî mêrayî lê tê serxoş bibî ha.

— De herre karê xwe kurro. Ma mîna te jî devê min bîna şîr tê? Te hîn mêr nedîfîne.

Kekê delal û ez ketin nav sohbet û gotûbêjê. Mîna ku hûn jî texmîn bikin sohbeta me dîsa li ser pez û şivantîya Hesso bû. Qala kavîrên çav bi nîk, qala beran û pezbendan, qala şevên sar dupî û guran dikir. Dû re bû qala kera reş û kûçikê belek.

Kera xwe du seetan pesand. Kera min meşa bû, kera min çilekî nedikir, xulî nebû gelek taybetmendiyên kerê yên din. Îcar di dawiyê min jê pirsî:

— Mîrê min kerê te çing dizirî?

Deqqekê li çavên min nêrî û bê deng ma.

— Ma çing bizire kerê min, mîna kerê din dizirî.

— Na welle mîro, bi qasî min bihistî kerê baş di zirrîna wan re xuya dikin.

Xwest di bin îddîaya min de nemîne û hema bersîv da:

— Erê lawo xwedê şahîde dengê wê ji seetek erd dihate bîstin. Zirrîneka wê kerê hebû qet qale meke.

— Yanê zirrîneka çawa?

— Lawo kurro ma tu nizanî zirrîn zirrîne.

— Ma dibe qet. Tê bîra min li gundê me malek hebû û kerê wan pir meşûr bûn. Him beza û him jî dema dizirîn du seetan didan dû û xelkê hezdirî guh bidinê

— Temam çavreş kerê me jî ne hendik bû. Ecêb dizirîya bi navê xwedê.

— Yanê çing dizirîya?

— Ka biskine, ezê niha teqlîta wê ji te re bikim.

Hema bîra bi carekê re vexwar û destpêkir û zirriya. Sond û peyman zirriya û zirrîneka mîna zirzeleyê. Di destpêkê de zirav û dirêj destpêkir, dû re maqam guhêrî û bi ziravekî kinik kinik û dengêkî qalîng berdewam bû. Egîte mîra ji dengê xwe bi xweş ket îcar naterkîne jî. Ez ji kena teqîyam, min digo

niha wê parsîyên min di zikê min re derkevin.

Hema min nêrî hinek bi mistan bi derîyê odeya me ketine. Min destê xwe da ber devê Hesso û bi zorê da rûnişkandin. Çûm derî vekir û çî bibînîm; li ber derî komek însan civîyane. Bi çavên mîna fîncanan vekirî li hundirê odê mêzedikin. Min xast manewrekê bikim û hema got:

— Xêre hevallno çî bû?

— malxirabno ji oda we dengê kera tê. Çîye ew çî çêdibe di hundir de.

— Oha, dengê keran ji oda me tê? Ew çî gotinê malava. şorên xwe baş bizanin û bêjin

ma di odê de em keran bi xwedî dikin. Qey we aqilê xwe wenda kirîye? Hûn herin guhên xwe paqij bikin ji ber her tiştî.

Mêrikên feqîr mîna ku sûcek mezin kiribin piştî xwe dan me û çûn. Di wê gavê de min nêrî mudirê otelê ber bi oda me ve hat û dest pêkir eynê hikaye wî jî pirsî. Bi wê swêdiya xwe ya kêmin fahm kir kû derdê wî jî eynê derde. Min bi lez derî li ber vekir û dawetî hundirê odê kir, da ku bibîne li ba me tu ker tunene. Mêrik serê xwe rast û çep bi lez hêjand û ji hundir derket.

Ez û mirê miran kenîyan û me dîsa dest bi vexwarina bîreyên xwe kir û sohbet dirêj bû. Lê di vê naberê de min ew çalakîya Hesso pesand û mezin kir. Hesso yê me ji pesna min cesaret girt go ezê dîsa bizirime. Min kir û nekîr ji ya danegerî. Min hîngê jê re got:

— Başê hîngê vê carê bila teqlîta kûçikê belek bike.

Dîsa rabû ser lingan û destpêkir. Dizzûriya te digo bi rasti ev dengê kûçikane. Ewte ewta wî bi dunê de çû û dîsa bû reqe teqa derîyê me. Min dîsa çû vekir çî binêrim vê carê mudirê me yê ser gêjik li pêşîyê û cîranên me jî li dora wî li ber dêrîne.

— Çîye vê carê çî derdê we heye?

Memoyê cîran dest bi îfada xwe kir. Di nav me de însanê bi zimên dizanî û bi aqil jî ew bû.

— Heyran welle mêrik (mudîr) dibê di

oda wan de kûçikêk heye.

— Mal neketo, ma mêrik dîne me qebûl kir. Ma tu jî dîn bûyî? Qey hûn dibên me ev der kirîye heywanet bexçesî? Siftê ker niha jî kûçik ha? De were ka ez ji we re çî bêjim?

Me dîsa derî vekir mudirê me yê aqil kêmin li hundir nêrî û berê xwe da korîdorê. Di korîdorê de qirîn pê ket û min di pêy wî mêzekir ku çî bibînîm, mêrik bi porê xwe ketiye û dirûçkîne.

Min go lawo Memo hela jê bipirse ka ew çima wer dike. Memo çû ba, pê re deng kir û hat ji min re got mêrik dibê muheqeq tiştekek heye ji bo ku ew îddîa dike ku wî him dengê kera û him jî dengê kuçika bihîstîye.

— Heyran mêrik nexweşe. Lê ya ku min diêşîne hûn çima tîn ber derîyê me. Min va ji we qet nedipa. Ma îşê ker û kûçikan di oda me de çîye?

— Çî dizanim, ne min tenê gîşkan bîst. Başê em ji bîr bikin vê, de haydê şev baş.

Dema ez ketim hundir em tîr kenîyan. Tozekê jî bi tesîra bîrayê bi serîyên xweş ma qala marîfeta xwe kir. Birêz Hesso can, ji min re anî zimên ku wî planeka xwe heye.

— Tu dizanî va mudirê pîs ji min qet heznake. Ji dest min hat ezê wî dîn bikim. Ezê wî mudirê ha dîn bikim da ku em jê xelas bibin.

Min çiqas got gunehê mêrik dest jê berde Hesso ji ya xwe daneket.

Çend rojan bi vê şiklê tîyatroya med berdewam kir. Rojekê em ji dibistana zimên hatin hotelê çî bibînîm mudîrekî din, yekî hîn cîwan û bedew xwe daye ber resepsiyona hotelê. Me silav lê da û çûn odeya xwe. Hesso zanî tiştekek bi mêrik hatiye û raste rast çû ber derîyê Memo.

— Lawo Memo mudirê me çîye kuderê, ew mêrikê nû kîye?

— Welle heyran nizamim. Dibên ew mêrik nû hatiye wê li şûna mudirê berê kar bike.

— Çima mudirê berê çî pê hatiye?

— Bawer dikim nexwaş bûye; ketiye nexwaşxana dînan.

Hesso li min mêzekir û din simbêlan re kenîya. Em ketin odayê û Hesso bi dengêki bilind kenîya.

— Te dî, min ji te ren egot ezê wî dîn bikim. Di dawîyê de şûna xwe dît.

Hesso rabû derket. Demekê bi şunde hat di destê wî de kaxizek hebû. Çûye bi alîkarîya Memo ji mudîrê nû navnişana nexweşxana ku mudîrê berê tê de bi destê xwe xistîye.

— Çavreş ka were ez û tû û Memo sibe ji mektebê bi şunde em herin zîyareta mêrik.

Em çûn me ji Memo re jî got û cewmêr qebûl kir. Emê ji dersê bi şunde seet yekê biçûna nexweşxanê.

Dema seet bû yek em li ber metroyê gihêştin hev û me berê xwe da nexweşxaneyê. Ji resepsiyonê pirsî ka mêrik di kîjan qismî de dimîne. Ji me re tarîf kirin û çûne jor. Me derdê xwe ji wan re anî ziman ku em dixwazin mudîrê xwe ye emekdar zîyaret bikin. Mêrikan xwastin em heta ew herin û mudîr binin li benda wan rûnin.

Çend deqqeyan bi şunde me mêzekir du kesên bi cilên spî ketine bin milên wî û berve me tinin. Hema em rabûne ser xwe û me dît ku mêrik di halekî pir xerab de ye. Por û rîyên wî li hev gerîyane, halekî bêzar û xuya dikir ku ew westîyaye û demeke jî raneketiye.

Em berve mêrik diçûn û hema Hesso kete pêşîya me. Bi derewan dest bi girî kir û xwast mêrik hembêz bike û bi ser wî de bigirî. Hema mêrik xwe ji destên wan her dû cewmêrên wezîfedar filitand û paş de revîya. Qirrîn û hawara wî bû. Dema mudîr bi nav korîdora dirêj de bazda û wenda bû wezîfedaran jî da dû.

Doktorêki dirêj hema hat em merheba kirin û bi alîkarîya Memo bi me re axîfî.

— Rewşa nasê we qet ne başe. Em niha derzîyan li wî dixin da ku sakîn be û bikare raze.

— Başe doktor beg rebenê mudîr ji ber çi derdî nexwêşe, çima ketîye vî halê han?

— Welle niha em nikarin tişteki bêjin. Lê tiştê ku me tesbît kirî ewe ku mêrik êvaran carna mîna keran dizire û carna jî mîna kûçikan dike ewte ewt.

— Ellah ellah, çima eceba?

— Min got lê em tişteki nizanine di vê gavê de

Hirte hirta Hesso bi dunê de diçû. Bi dengê xwe yê bilind dikenîya.

Dem derbasbû, Hesso rûniştina xwe girt û bû xwêdî mal û pergal. Rojekê ez li mala wî bûm mîvan. Me çaya xwe vedixar û di televîzyonê de jî filmekî tebiatê nişan didan. Di wê navberê de bû zirre zirra kerekî. Me herdû ya jî heta ji me were berda kenekî bi şiddet. Jina Hesso hema kete hundir û pirsî ka em çima bi tîjîyê qirrikê dikenine. Jinikê kir û me kir îllahî dixwast em jê re bêjin ka sebeba kenê me çîye.

Dema min jê re hal û mesele anî ziman jinikê bi awirên tûj li kekê min yê birêz Hesso mêzekir û serê xwe hêjand. Jina malê hema ji hundir derket û ji nû ve vegeirî ba me. Vê carê destê wê de tûrikekî îlacan hebû. Hat xwe da hêla min û dermanên di tûr de li ser masayê bela kirin.

— Va dermanên te çine xwangê?

— Vana min sakîn dikin, êvaran xewa min nayê û vana jî ji bo êşa serê minin. Serê min diêşe tim.

— Çima tu gencî çî bi te hatiye?

— Qurban bû ker mêrikê mudîr dîn kir niha jî bûye gurekî dev bi xun ez dîn kirim. Ji dest vî mêrikî dîn nebi ku de herî?

— Wer mebeje xwangê Hesso mêreki başe, zulmê nake ew ne tenê însanan ji heywanan jî hezdike yekî bi wîjdane.

— Here bira, kes bi qasî min wî nasnake. Wexta şivan bû li çolê her roj kerek dikuşt. Ji ber destê vî mêrikî dîn nebi bi ku de herî?

Wer xuya dikir ku vê carê jî dora jinika Hesso bû. Mezinên me gotine çî : dîya meriv tim lawika naîne. ❧

Qoçgirî Bölgesindeki Zerîqî Aşireti'nin Tarihi Ve Kökeni - II

YUSUF ZERÎ

Yazının ilk bölümünden:

...Qoçgirî Bölgesi; Erzurum ile Sivas arasında yaklaşık 250 km uzunluğunda, 150 km genişliğindeki coğrafyanın ismi olup 280-300 civarında Kürt-Alevi köyünü ve onlarca Kürt aşiretini bünyesinde barındıran, tarihe 20. Asrın ve Cumhuriyet döneminin ilk isyanlarından biri olan, 1921 Qoçgirî ile damgasını vuran bir bölgedir

Qoçgirî Bölgesindeki Kürtlerin Alevilik yanını öne çıkarıp Alevi olanların Kürt olamayacağı yalanını ileri süren, kendi yalanlarına kendileri de inanmayan, ...tarih saptırıcılarına önce Qoçgirî kelimesinin analizini yaparak ve tarihi gerçekleri sıralayarak yanıt vermiştik.

Birkez daha söyleyelimki Qoçgirî coğrafyası; Erzincan'ın Refahiye ve Kuruçay İlçelerini içine alan, Sivas'ın İmranlı, Zara, Hafik İlçelerinin tümünü kapsayan; ...Kürtlerin yaşadığı bölgenin ismidir.

...
"Bizim aslımız Horasan dan geldi, biz Aleviyiz, Özbeöz Türk biziz, Kürtçeyi sonradan öğrenmişiz, Kürtçe konuşuyoruz ama Kürt değiliz" diyecek kadar kendisiyle çelişen, aslını inkar ederek arada geçinip giden haramzadelerden Kürde fayda gelmeyeceği gibi Türke de fayda gelmez.

AŞİRET NEDİR?

Aşiret, aşayır veya aşır'ın birçok tanımı olmakla beraber en iyi tanımı şudur: Bir

başına bağlı, aynı soydan sayılıp kanbağları ile birbirine bağlı olan, belli bir alan üzerinde yaşayan, kendisine has bir yaşam kültürü olan, sürücülük yaparak geçinen göçebe insan topluluklarına, yani konar-göçerlere verilen genel addır.

...

Bir Zerîqî den 22 Zerîqî nasıl türedi?

Aşiret kavramı ile ilgili farklar, aşiret isimlerine de yansımıştır; bu aşiretlerden biri de Zerîqî olup 24 farklı isimle kitaplara geçmiştir.

...

Zerîkî ismi Kürtçe bir isim olmasına rağmen, Kürtçe olarak değil de Türkçe yazılınca "Zerîq" yerine "Zerîki" yazılmış ve ilk yanlışlık burada başlayarak günümüze kadar devam etmiştir. "Zerîki"nin doğru yazılışı Kürtçe olup, "ZERİQÎ" şeklindedir.

...

Bu saydığımız Zerik-Zerikan isimli sancak (liva), nahiyeye, köy ve mezraların dışında bu isimlere yakın Zer, Zeri, Zêr, Zêri gibi başaltı civarında köy veya mezra olarak Elazığ, Dersim, Diyarbakır, Malatya ve Kangal'a bağlı yerleşim yerleri de var.

...

İslam Ansiklopedisinde Minorski'nin hazırladığı Kürtler maddesinin Zraki başlığı altında belirtilen Kürtlerin Zerîqî Kürtleri olduğuna vurgu yapıyor ve 1520 yılında Diyarbakır Beyler Beyliğine bağlı Zerîqî Aşiretinin reisi Mehmet Bey tasarrufunda Zerîqî sancağı kurulduğunu belirtiyor.

» Qoçgiri'den bir manzara

'Mehmet Beyin İslam Ansiklopedisinde Zrakı diye geçen Zeriği aşiretinin reisi olduğu anlaşılıyor' diyor.

...

ZERİQİ AŞİRETİNİN QOÇ-GİRİ BÖLGESİNE YERLEŞTİRİLMESİ

Zeriqiler, ...acaba Sivas'a sürüldüler mi? Sürüldülerse neden sürüldüler?

Bundan 40-50 yıl önce, ...kendi dillerini, inançlarını ve kimliklerini inkar etmeden önce, tüm Zeriği yaşlıları "Welatê Jorîn"den (yukarı Memleketten) geldiklerini söylüyordu.

....

Gerek Qoç-giri'lilerin, gerekse Zeriqilerin pirleri Bamasur ocağındandırlar. Ahir zamanda Orta Asya ve Xorasan ninnilerini fazla dinleyip Türkmen humasına yakalanarak kendi kimliğini, dilini, inancını, inkar ederek veya kendi kökünden, köçeğinden

kuşku duyacak kadar ateşi yükselen bazı Babamansur pirleri ve onların talipleri durumundaki Qoçgiri ve Zeriqilerin sayın Köksalı iyi okumalarını tavsiye ederim.

YAZILI KAYNAKLARA GÖRE ZERİQİLER VE DAĞILDIKLARI BÖLGELER

Tarihini vermemekle beraber Zeriqilerin dağıldıkları bölgelerle ilgili en doğru ve en önemli ip ucunu Cevdet Türkay (25) veriyor. Türkay, adı geçen eserinin 168, 787, 790 gibi muhtelif sayfalarında Zeriği aşiretinin Rışvan Aşiretine bağlı Mukataalı Cemaatlerden biri olduğunu belirterek bu konar-göçer aşiretin Rakka, Hısnı Mansur-Kahta-Gerger Kazaları, (Malatya Sancağı), Eyübeli Kazası (Aksaray Sancağı), Ergani Kazası, Beyazlı Sancağı (Erzurum), Muş, Bitlis, Mardin, Meraş ve Sivas olmak üzere çeşitli bölgelerde bulunduğunu yazıyor.

Yaptığımız araştırmada Rışvan Aşiretler konfederasyonuna bağlı 109 aşiret ve cemaat bulunduğu, bunlardan Zeriği aşiretinin de hayli kalabalık bir aşiret olduğunu, aşiretin bir kısmının 1500 lü yıllarda Malatya'nın Kahta, Gerger, Samasat ve Karababa'da yerleşik olarak yaşayanları olduğu gibi, genelde konar-göçer olarak yaşadıklarını öğrenmiş olduk.

Gerek Cevat Türkay, gerekse diğer yazarlarda, Dersim veya Çemişkezek sancağında Zeriğilerin izine rastlamadık. Özellikle Çemişkezek sancağını incelediğimizde ismini aşiret veya cemaaten alan köy ve mezralara ağırlık verdik. Millan Mezrası, Kavilli, Örüklü, Küçüklü, Kızılmağaralı, Zahuranlı, Zahranlı Köyü gibi aşiret ismi taşıyan köylere rastladık. "Zerikan" a en yakın isim Zahranlı/ Zahuranlı ismi olmakla beraber o yıllardaki aşiretlerin yerleşim haritasına baktığımızda Zahuranlı Aşiretinin yerleşip ismini verdiği Zahranlı Köyü Vasgirt Nahiyesinde olup Mazgirt'in Zerikan Mezrasıyla tam zıt istikamettir.

Yine Zeriğilerle ilgili yaptığımız araştırmalarda en kapsamlı bilgiyi Doç. M. Taşdemir (26) Adıyaman adlı kitabında şöyle vermektedir: "Kahta-Gerger konar-göçerlerinden Rışvan kabilesine bağlı ZERÜKANLI cemaati 1519 yılında 67 hane 16 mücerret (bekar), 1524 yılında 84 hane, 1536 da 189 hane 31 mücerred. Konar-göçerlerin en yoğun bulunduğu bölgelerin başında Gerger-Kahta gelmektedir. Bu konar-göçerlerin tahmini nüfusları 1519 yılında 956 hane, 342 mücerred; 1524 yılında 1197 hane, 3 mücerred; 1536 da büyük bir artışla 2132 hane 40 mücerred; 1563 yılında ise 109 hane, 15 mücerred." Cemaatler konar-göçer olduklarından 1563 yılındaki tahrirlerde başka yerlere göçmüş olduklarından 2132 haneden 109 haneye düşmüşlerdir.

Taşdemir devamla Rışvan kabilesine bağlı Hacı Ömer, Hızır Savrani, Kelelü, Çelikanlı, Mülükanlı, Mendübeli, Boğracı, Mansurganlı, ve Karlu Cemaatleri ile yine

Gerger-Kahta konar-göçerlerinden Beziki Kabilesine bağlı Salarlı, Nakıbanlı, Boylanlı, Bolosanlı, Kavi, Leyvanlı, Gozi, Çopi (çobucöbi), Halitli, Milli, Azebanlı, Küşne ve Reşi Cemaati (1519 da 27 hane, 1524 de 49 hane, 1536 da 45 hane) hakkında da bilgiler vermektedir.

Prof. C. Orhonlu da (27) "1716 yıllarında Malatya'nın Gerger ve Kahta kazalarında bulunan 26 köyde ZURKANLI aşireti meskun olmuştur." diyerek Taşdemir Hoca'nın Zerükanlı cemaatini, Zurkanlı aşireti olarak yazmıştır.

Aynı şekilde Osmanlı arşivlerine dayanılarak yazılan Aşiretlerin İskanı ile ilgili başka bir kitapta (26) "1700 yılları başında Malatya sancağına bağlı Gerger ve Kahta kazalarına tabi 26 köye gelerek yerleşen ZORGANLI torunlarının, zikredilen köy fukarasına zulüm, emlaklarını gasp ettikleri için bu köylerden ihraç edilerek Rakka'ya sürülmesi hususunda Rakka valisine emir gönderilmiştir." deniliyor. Yazarlar tarafından Gerger-Kahta konar-göçerleri olarak diye bahsedilen Zerükanlı-Zurkanlı-Zorganlı olarak söylenen cemaatin Zerikan cemaati olduğunu Cevat Türkayın Rışvana bağlı Mukataalı Zeriği Aşireti olarak tanımladığı cemaat olduğunu bu yazıyı okuyan herkesin rahatlıkla taktir edeceği muhakkaktır.

İlk başta Zeriki-Zerikan-Zerikanlı isimlerinin yanına Zurkanlı-Zerükanlı-Zorganlı isimlerini koyduğumuzda hem birbirine yakın, hem de birbiriyle alakasız gibi gözükken bu altı isim kurcalandıkça hepsinin Zeriği Aşiretinin ismi olduğu ortaya çıkıyor. C. Türkay, ismini Zeriki, Zeriki, Zerikan, Zerikan, Zerikanlı, Zerukanlı, Zerki, Ziriki, Zirokan, Zirokanlı, Zoriki, Zorikanlı, Zorukanlı, Zernik, Zerkan, Zraki olarak verdiği tüm aşiretlerin karşısında buldukları yerler kısmında Kahta,-Gerger-Hısnımansur, Rakka, Mardin, Diyarbakır, Bitlis, Maraş, Malatya, Erzurum, Ağrı,

Karaman ve Sivas diye yazıyor.

Dolayısıyla Sivas'taki Zeriqler ile ilgili en önemli ipucunu C. Turkey ve C. Orhonlu vermiş oluyorlar. Osmanlı Arşiv belgelerindeki kayıtlara göre gözükten budur. Eskiler "Welatê Jorîn"ın neresi olduğunu bilmiyorlardı. Yenilerin bir kısmı pirleri referans göstererek Mazgirt'in Zerikan Mezrası olduğunu iddia ediyor. Belgelerin ortaya koyduğu ise tamamen başka. Mazgirt ve Dersim'in adı belgelerde hiç geçmiyor. Eldeki bilgiler Kahta'nın Zerikani köyünü gösteriyor. Bana göre büyük bir olasılıkla Zeriqler Mardin'den çıkmışlar. Qoçgiri deki Zeriqler ise Kahta ve Gergerin 29 köyünün birisinde, illede bir köy ismi gerekiyorsa Kahtanın Zerikani Köyünden gelmiş olabilirler.

Mazgirt'in Zeriql mezrası ile ilgili iddiayı bizzat mezraya giderek gözlemlerim ve kitaplardan da araştırdım. Dersim tarihi ve Dersim deki aşiretlerle ilgili kitapların hiçbirinde Zeriql aşiretinden bahsedilmiyor. Ne Osmanlı arşiv belgelerine dayanılarak hazırlanan Dersim Sancağı, Çemişkezek Sancağı gibi arşiv çalışmalarında ne Nuri Dersimi'nin kitabında ne de Ali Kaya'nın 'Dersim Tarihi ve Kültürü' kitabında ve bu konuda yazılan diğer kitaplarda Zeriql aşiretine rastlayamadık. Yine tarihle ilgili araştırma yapan sayın: A. Kaya, M. Özcan, Y. Köksal ve tanıdığım bir çok pir, dede, vakıf ve dernek yöneticileri ile yüz yüze yaptığım görüşmelerde Dersim yöresinde Zeriql adında bir aşiret olmadığını söylediler. Ancak, Ahmet Hazarfan ve Cemal Şener imzalı 'Osmanlı Belgelerinde Dersim Tarihi' kitabının 82-91 sayfalarında, Başbakanlık Osmanlı Arşivi-Cevdet dahiliye tasnifi 5657 nolu üç belge referans gösterilerek Dersimde bazı aşiretlerin 1780 yılında buldukları yerlerden başka yerlere sürgün edilmesi ile ilgili açıklamalar var. Buradaki bazı tecüme hatalarına rağmen yazılan tarihin, Zeriqlerin, Reşilerin Qoçgiriye sürülmesi operasyonu ile beraber

sürüldükleri tarih ile çakışması nedeni ile üzerinde durmak istiyorum.

Söz konusu belgeye göre 1780 yılının ramazan ayında Osmanlının tahtında I. Abdülhamit, sadrazam olarak Kara Vezir lakaplı Seyit Mehmed Paşa bulunmaktadır. Bu tarihlerde Gümüşhane, Kuruçay, Kuziçan, Kemah, Qercanis (Refahiye), Çemişkezek, Eğin (Kemaliye), Erzincan ve Tercan ilçelerinin güya yerli ahalisi(!) tarafından padişaha üç adet dilekçe veriliyor. Bunlarda: Beyh Hasanlı, Dersimli, Güvenli, Haranlı (Xıranlı), Kuvanlı (Kavili), Düçekli, Zırkanlı (Zerikanlı), Qoç-giri, Gerni, Şadi, Bazugi, Bektaşlı, Benamlı, Güreşli ve Çakallu aşiretlerinin hali hazırda buldukları Kuruçay, İliç, Kemah, Refahiye dağları, Kuruçay yakınındaki Özik dağı etekleri, Kemah ve Erzincan Boğazı, Tercan civarındaki Sarıkaya mevkinden alınıp beşer-onar otuzar hane şeklinde başka yerlere sürülmeleri istenmektedir.

Sürülmesi istenen aşiretlerden Zerikanlı, Bazugi, Benamlı, Bektaşlı, Kavili, Güreşli gibi aşiretlerin Reşi Konfederasyonuna bağlı olduğunu hemen belirtmek istiyorum.

Padişah bu dilekçeleri aldıktan sonra gereğini düşünür ve Muş Kaymakamı, Kığı Beyi, Palu, Çemişkezek, Çarsancak (Akpazar), Eğin, Şebinkarahisar, Koyuluhisar, Kuzucan, Kemah, Kemaliye, Refahiye, Erzincan, Tercan, Kuruçay ve Gelgir? Sancak beyleri ve voyvodalarına ferman göndererek ismi geçen aşiretlerin ilkbahar yerlerinden alınıp başka yerlere iskan edilmeleri emir olunur. Bu emre uymayanların zincire vurularak gereken cezanın verilmesini buyuruyor.

Biz 1781 yılında Dersimde büyük bir operasyon olduğunu daha önce başka kaynaklarda da rastlamıştık. Ancak bu operasyonun aşiretlerin sürgün operasyonu olduğunu ve uymayanları zincire vurulması ve gereken cezanın verilmesini bahsedilen belgeden öğreniyoruz. Hernekadar dilekçeler 1780

tarihli ise de, fermanda 'ilkbahar' dan bahsedilmesiö operasyonun 1781 ilkbaharında yapıldığını teyit ediyor.

Bu bilgilerin ışığında şu kanaate varıyoruz: En azından yeni bir belge ortaya çıkana kadar, şimdilik kaydı ile Zeriçiler 1780-81 tarihlerinde, Reşilerin Sivas, Tokat, Yozgat, Çorum ve Çankırıya sürüldüğü yıllarda İmranlı'nın köylerine sürülmüşlerdir. Buralara sürülmeden önce o tarihte Çemişkezek sancağına bağlı Mazgirt Nahiyesinin Zerik Mezrasında barınmış olmaları ihtimal dahilindedir. Bu ihtimal gerçek olsa dahil, sadece orada bir müddet kaldıkları için İmranlıdaki Zeriçileri Dersim kökeli saymak sınırları zorlamak olur. Tarihi belgelere ve sosyol olgulara da ters düşmaktan öte gitmez. Hadi Qoçgırı'deki Zeriçileri Dersim kökenli saydınız, Anadolu, Mezopotamya, Suriye ve Xorasan daki diğer Zeriçileri nereye koyacağız?

Bilindiği gibi aşiretler yerleştikleri dağlara, ovalara ve ırmaklara kendi isimlerini verirlerdi. Zeriçilerin tarihine baktığımızda Mardin'in kuzeyinde Zeriçi bölgesi, Zeriçi Irmağı, Zeriçan Nahiyesi, sancağı; kuzey Suriye'de Zeriçan bölgesi; Kahta da Zeriçani Mezrası; Mazgirtte Zeriçan Mezrası gibi yerlerin tümü adı geçen aşiretin yerleştiği alanlar olduğu için Zeriçi ismi ile günümüze kadar gelmişlerdir.

Diğer aşiretlere örnek olarak: Xormek (Xormek Köyü-Varto), Millî (Millî Mezrası-Mazgirt), Kavi (Kavi Köyü-Mazgirt), Canbeg (Cihanbeyli Kazası-Konya), Qoçgırı (Qoçgırı Köyü-Gümüşakar Nahiyesi-Refahiye ile Qoçgırı Kazası-Sivas) gibi aşiretler isimlerini çâşitli yerleşim yerlerine vermişlerdir.

Bu durumda konar-göçer olarak, Rakka'dan Çankırı'ya kadar olan yerlerde dolaşan Zeriçileri köken olarak ilde bir yere bağlamak aşiret olgusu ile bağdaşmaz. Aşiretlerin çoğu 1690 dan sonra komar-göçerliği terk edip, yerleşik düzene geçtikten sonra memleket kavramıyla tanışmışlardır. Daha önceleri güzergah, yaylak ve kışlak

vardı...

Bu nedenle hem eldeki bilgilere, hemde sosyol gelişmelere bakarak büyük Zeriçilerin, daha doğrusu, eski Zeriçilerin Mardin de ortaya çıktıklarını son Zeriçilerinde sürgün tarihinden önce Kahta-Gerger sınırlarındaki 29 köyden sürüldüklerini, ilde köy ismi gerekiyorsa Kahta-İlkut köyüne bağlı Zeriçani Mezrası ihtimal dahilinde olabilir diyoruz.

İSKAN VE SÜRGÜN SEBEPLERİ NİÇİN, NASIL, NE ZAMAN, İSKAN EDİLDİLER?

Aşiretlerin iskan ve sürgünlerinin askeri, siyasi, ekonomik ve sosyol sebepleri çok olmakla beraber biz fazla teferuata girmeden genel sebepleri şöyle sıralamak istiyoruz:

1-Osmanlının kuruluş devirlerinde aşiretler yeni ele geçirilen bölgelerin Osmanlılaştırılmasında kullanılmışlardır. Daha sonra iç isyanlar, dış savaşlar ve içerdeki katliamlardan dolayı (Mesela:1514 yılında Sivas-Erzincan-Dersim deki Yavuz Selim'in Kızılbaş Kürt katliamı gibi), birçok yerleşim yerleri korkudan boşalmış ve sahihsiz kalmış yerleri imar etmek ve yeniden ziraate açmak, ekilmeyen toprakların yeniden ekilmesini sağlamak, böylelikle bir bakıma harebeye denen bölgeleri kurtarmak ve üretimi artırmak için aşiretler iskan ediliyordu.

2-Komşu ülkelerin saldırılarına karşı bir emniyet tedbiri olarak set oluşturmak için sınır boylarına aşiretler iskan edilmişlerdir. Sivas valisi Vecihi Paşa: "Aşiretler gerek kışlaktan yaylaya giderken geçtikleri yerlerde, gerekse buldukları bölgelerde köylülerin ekili arazilerini çiğneyip tahrip ediyorlar, hayvanlarını çalıyor, kışlak tarafından aldıklarını yaylak tarafına, yaylak tarafından aldıklarını kışlak tarafına satıyorlardı. Mesafenin uzaklığı nedeni ile mal sahipleri mallarını bulamıyorlardı. Onun için aşiretleri bir an

önce iskan etmek gerekiyordu.” Diyerek iskan gerekçesini açıklıyordu (27).

3-Anadoluyu kaplamış olan Saruca-Sekban isyancıları, 100 kişiden başlayıp gittikçe büyüyen gruplar halinde dolaşıyorlar ve Sivas’tan Bolu’ya kadar olan bölgelerdeki köy ve kasabaları yağma ve hasara uğratarak, yol kesiyor, ahalinin göçü engelleyen geliştirmelerini engelliyorlardı. İskanın bir amacı da aşiretlerin bunlara katılmasını önlemektir(25).

4-Aşiretler konar-göçer olduklarından, sürekli hareket halindeydiler ve kontrolleri sağlanamıyor ve nüfusları tespit edilemiyordu. Onları iskan ederek nüfuslarını tespit etmek ve zapturapt altına almak daha kolay oluyordu.

5-Devlete vergi ve asker lazımdı. Vergilerin ağırlığından, isyanlardan, savaşlardan dolayı vergi geliri gittikçe düşüyordu. 1683 yılından beri devam eden savaşlardan dolayı devlet hazinesi erimeye başlıyor, öyle bir zaman geliyor ki cephede bulunan Kuvvetlerin ihtiyacı için para bulma imkanı kalmıyordu. 1686-1687 yıllarında bütün imparatorluk reayasından cebri (zorla) olarak “İmdad-ı Seferiye” adı ile istikraz suretiyle para toplanmasına karar veriliyor(27).

6-Diğer yandan daha önceleri savaşlarda kendilerinden pek istifade edilmesi düşünülmemiş aşiretleri iskan edip kontrol altında tutarak günü geldiğinde onlardan da askere adam alınması gerekiyordu. Yani iskanın amacı daha fazla asker sağlamaktı.

Yukarıda saydığımız nedenlerle ve buna benzer başka birçok nedenlerle aşiretler 1600 lü yılların sonlarına doğru Kıbrıs dahil, Rakka ve Anadolunun birçok yerine sürgün ediliyorlar. Aşiretleri cezalandırmak amacı ile sisitemli bir şekilde yapılan tehcir ve yerleştirme işinin adı sürgündü. Bu sürgünler 1860 yıllarına kadar devam etmiştir.

Zerîqî cemaatinin bağlı olduğu Rışvan Aşiretinin ve diğer bazı cemaatlerinin Sivas tarafına sürgün edilmesinin en önemli nedeni şöyle açıklanabilir: Halep ve Rakka’dan kalkan aşiretlerin hareket sahaları Mardin, Diyarbakır, Urfa, Antep, Hısnı Mansur-Kahta-Gerger-Besni, Meraş-Elbistan, Malatya, Erzurum, Erzincan ve Sivas’tı. Gerger-Kahta-Besni Kazaları ile Sivas’ın Uzunyayla, Yama ve Çengelli Dağları ile Kızıldağ Yaylaları aşiretlerin en yoğun buldukları yerlerdi. Rışvan Aşireti Rakka ve Halep’ten kalkarak; Sivas, Bozok, Çankırı, Kastamonuya kadar uzanıyordu. Daha önceleri kışlak olarak Arabistan topraklarına inmekte iken, artık kışlak için Bozok (Yozgat), Uzunyayla (Sivas) taraflarına gitmekteydi.

Aşiretleri yerleştirmek için devletin takip ettiği yollardan biri de onları yaylak veya kışlaklarına yerleştirmektir.

RIŞVAN AŞİRETİNİN İSKANI VE YAŞANAN BAZI OLAYLAR

Anadolu’da devlet için artık büyük problem olan aşiretlerin en büyüklerinden biride Reşî Aşireti idi. Devletin başına en çok bela olan aşiret en önce iskan ediliyordu. Yazılı kaynaklara göre Reşiler de bunlardan biriydi.

Mesela: 1677 yılında Rışvanzade İbrahim idaresindeki 800 kişi Adıyamanın kasaba ve köylerine zorla gidip yerleşiyorlar. Yerli halk Rışvanzade’yi şikayet edince 1686 Mayıs’ında Mufetiş Paşaya ve Hısnı Mansur kadısına emir verilerek Reşilerin kendi eski yerleri olan Besni’nin Sığraz köyüne nakledilmeleri sağlanıyor. Bundan sonra da Reşilerin iskanına devam ediliyor.

Rışvana bağlı Zerîqan Cemaati 1716 yıllarında kendi kışlakları olan Gerger ve Kahta Kazalarına bağlı 26 köye iskan ediliyor.

Sivas’a iskan, 1780, 1800, 1816, 1830, 1840 ve 1850 yıllarına kadar devam ediyor. İskan siyasetinin uygulandığı yıllarda Rışvan

Aşiretiyle ilgili bazı olaylar şu şekilde gelişmiştir:

”Bir arz teskeresinde ifade edildiğine göre Rışvan, Turkanlı ve Şeyh Bızın’lı aşiretlerinden bir grup Aksaray, Sultanhanı, Emirgazi, Kolukisa, Ilgın civarında ahaliye zarar vermişler. Gözlü Köyü muhtarının oğlunu yaraladıktan sonra üzerine gelen Hurşid Ağa kumandasındaki bir suvari birliği ile çarpışarak Ümranlı Oymağına katılmışlardır.”

”Sivas Valisi İbrahim Said Paşanın hükümete gönderdiği yazıda Rışvan Aşiretinin kendi kışlasına giderken ahalden gaspettikleri hayvanları yapılan uyarılar sonucu Sivas’ın yakınındaki Paşa Çayırı denilen yerde sahiplerine teslim ettiği yazılmıştır.”

”Kayseri Bozok mutasarıfı Celaleddin Paşanın merkeze bildirdiğine göre Avşar-Rışvan-Turkan Aşiretlerinin sık sık ittifak halinde çalıştıkları 2000 kişilik kuvvet oluşturdukları yazılıdır.”

”Aynı şekilde Ankara, Yozgat, Kırşehir, Nevşehir, Çorum, Konya ve Sivas taraflarında yaylayıp kışlayan, Boynuinceli, Çelikanlı, Cihanbegli ve Rışvanlı aşiretlerine mensup cemaat ve kabilelerin son derece itiatlı oldukları yazılıdır.”

”1843’te Sirozlu İbrahim Paşanın Konya valiliği yaptığı sırada Rışvan Aşiretinden 1600 den fazla hanenin, bir daha şekavete bulunmamak şartı ile Esbikeşan(Cihanbeyli) kazası başta olmak üzere Konya’nın diğer yerlerine iskan edilmişlerdir. Fakat, fazla zaman geçmeden fırsat buldukça Sivas tarafına firar etmeye başlamışlardır. Eski iskan mahallinde sadece 200 hane Reşi kalmıştır. Bunun üzerine Reşilere bağlı 517 hane yakalanarak tekrar Esbikeşan kazasına sürülüyorlar. Bunlardan Nasırlı 125 hane, Sefkanlı 110 hane, Cudekanlı(?) 50 hane, Cılkanlı 100, Sefkani 33, Ümranlı 30, İlhanlı 25, Belkanlı 25, Mülukanlı 10, Kümeuşağı(?) 9, Toplam 517 hane.”

”Seraskerlikçe hazırlanan bir planda ‘Hassa, Dersaadet, Anadolu, ve Arabistan

ordularından ayrılacak kuvvetlerle birinci kol, Maraş ve Adana; ikinci kol, Sivas-Bozok ve Kayseri; üçüncü kol, Ankara-Çankırı; dördüncü kol, Kütahya ve Konya tarafına sevk edilerek Orta Anadolu kuşatılacak ve buradaki aşiretler nizam altına alınıp uygun yerlere yerleştirilecektir’ diye karar alınıyor. Ancak kış nedeniyle bu karar bahara kalınca bu süre zarfında aşiretlerin kaçmaması ve saldırıda bulunmaması için Rışvan aşiretinden rehinelere alınıyor.”

”Sivas valisi Vecihi Paşa aşiretlere Uzunyayla taraflarında ücretsiz arazi teklif ediyor. Aşiretlerde Uzunyayla’ya gitmemek için Paşa’ya rüşvet teklif ediyorlar, iskana yanaşmıyorlar. Valinin bedava arazi teklifini İstanbul hükümeti olumlu görmesi üzerine Paşa Rışvan aşiretinin ileri gelenlerini yanına çağırarak hem iskan kararını bildiriyor, hemde tedbir olarak cemaat ileri gelenlerini gözaltına alıyor. Aşiretlerin üzerine süratle asker gönderip cebren onları daha önce belirlenen yerlere sürgün ediyor. Tutuklanan 600 Reşiden 200’nün suçu ağır bulunarak hapis cezasına çarptırılıyor, kalanlar kefaletle serbest bırakılıyor.”

”Rışvanı ziraate teşvik etmek için bunların elde ettikleri üründen öşür (vergi) dahi alınmıyor. Vecihi Paşanın gayretleri sonucu 1850’de toplam 6554 hane Sivas, Yozgat yörelerine iskan edilmiş.”

”Rışvan ve benzeri aşiretler Sivas Eyaletinin muhtelif kasaba ve köylerine kabile kabile veya aile aile küçük köylere birer aile, orta köylere de ikişer aile, büyük köylere dörder-beşer aile yerleştirilmeye özen gösterilerek aşiret yapısı dağıtılmaya çalışılıyor. Buna rağmen aşiret usulünden çıkmamışlardı. Kışlakta olan bu aşiret üzerine birer nezaretçi (gözlemci) gönderilerek başı boş hareketleri hiç olmazsa kontrol altına alınmak istendi. (25)

”Rışvan aşiretinin Osmanlıyla ilişkileri yukarıda anlatılanlarla sınırlı değil, Rakka’dan Çankırı-Kastamonuya kadar; Antep, Malatya, Konya, Divriği, Sivas’a

kadar şeriye sicilleri Reşîlerle doludur. Osmanlı kayıtlarında ve aşiretlerin iskan defterlerinde de bolca ismi geçer.

AŞİRETLERİN İSKANI İLE İLGİLİ BAZI FERMANLAR VE KAİDELER

Göçebe aşiretler yaylalara gidip gelirken bir yerde durmamaları, oturmamaları, gerektiğinden üç günden fazla kalmamaları, kimseyle bulaşamamaları ve kimseye zarar verdikleri taktirde bunun tazmini ile ilgili kanunnameler mevcuttur. Yaylak ile kışlak arasında nereye uğrayacakları, nerede oturacakları, bağlı buldukları sancak ve kazalar ilgili kanunnamelerde açıkça belirtiliyordu.

İskan Kanunu gereğince aşiretin iskan edildiği her toprak parçası sürülmek zorundaydı. Üç yıl boş kalan toprağın derhal tapuya verilmesi gerekirdi. İskana özendirmek için kendi baltaları ile ziraate açılan toprakların taasaruf hakkı onu açan şahıslara verilmişti.

Aşiretlerin sürüldükleri yerlerden kaçmalarını için en kalıcı ve kesin tedbir olarak bir bütün olarak aşiretlerin iskan edilmesine, en başta da Orta Anadolu'daki aşiretlerin iskanına karar verilir.

İskan sırasında askeri müdahalenin ortaya çıkması durumunda yerli halkın bundan zarar görmemesi için gerekli tedbirlerin alınması yönünde sıkı tembihli fermanlar gönderilir.

Hükümetler aşiretlerin buldukları yerler, hane sayıları, nereye sürülecekleri, beylerinin kim olduğuna dair ayrıntılı çalışma yapmaları için taşra teşkilatlarına emir vermişti. Bu fermanlarda sürgün sırasında aşiretlere vaziyetin çaktırılmaması, aşiretlerin telaşlandırılmamasına bilhassa dikkat edilmesi hususu tembih edilmekteydi.

Konar-göçerler mukataya verilmek suretiyle idare edildiği zaman başlarında hükümetin tayin ettiği bir voyvoda bulunurdu.

Voyvoda hükümetin aşiret nezdinde temsilcisi olup vergi toplamak ve asayişini sağlamakla görevli idi.

Aşiretlerin vukuat işlerini görmek için müstakil kadılar görevlendirilmişti; onlar da aşiretlerle beraber dolaşmaktaydılar.

Konar-göçerlerin yerleştirildikleri yerler genellikle yaylak-kışlak yerleri ile eski iskan merkezleri idi.

Aşiretler bir yerden başka bir yere gitmek için devletten mürür tezkeresi almak zorunda idiler. Bunun için yapılan müracaatlar mahali yekililer tarafından hükümete iletiliyor, izin çıktıktan sonra seyahat mümkün oluyordu. İzinsiz yerini terkeden aşiret şiddetle takip edilir ve tekrar eski yerine gönderilirdi.

Bir Konar-göçer yerleşmeye karar verdiğinde ve ziraatle meşgul olduğunda on yıl hangi köyde oturursa o köyün reası olurdu.

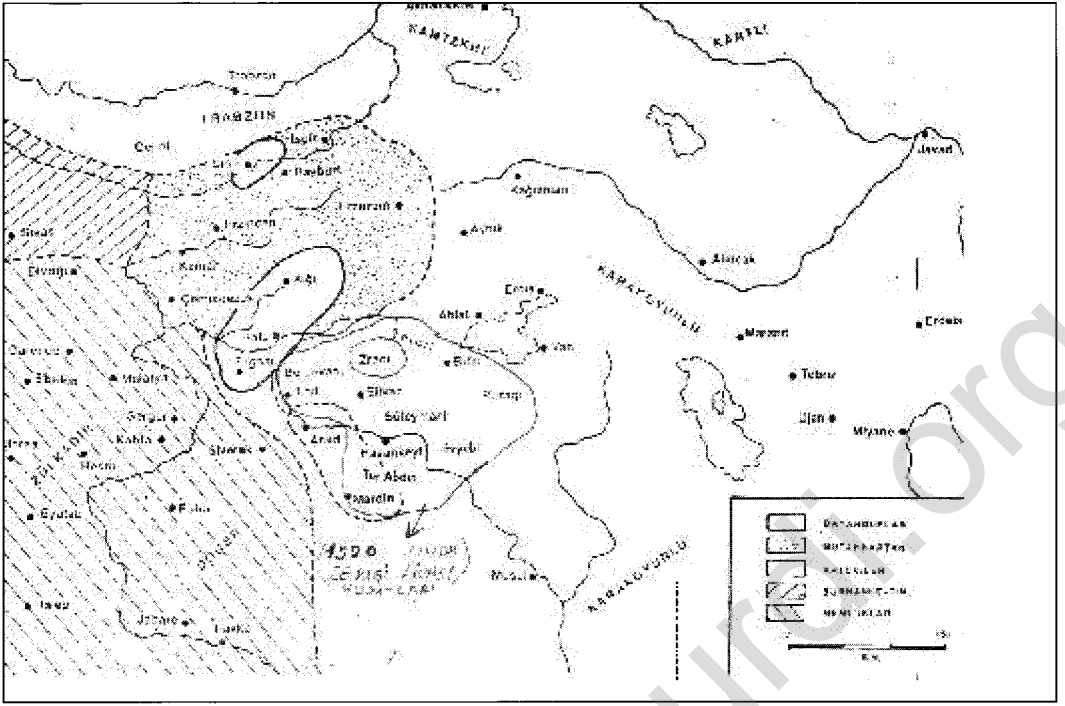
Bir köye iskan edilen ailelerden herhangi birisi başka bir yere gittiğinde, devlet onu on yıl içinde oradan kaldırıp eski yerine nakleddi. Gittiği yerde on yıldan fazla bir süre kalmış ise orada oturmaya hak kazanırdı. Terk ettiği ekili arazi için "çift bozan" cezası öderdi.

İskan edilen aşiretlerin firar etmelerini önlemek için, aşiretlerin ellerinde bulunan çadırlar zimmetle teslim alınıp, iskan konusu iyice rayına sokulduktan sonra çadırlar satılarak bedelleri sahiplerinin vergilerinden düşülmek üzere hazineye teslim edilirdi.

Bu kadar ağır şartlar altında silah zoruyla oraya buraya sürülen konar-göçerler tabiki nerden geldiğini, ne zaman geldiğini, nasıl geldiklerini hatırlayamazlar, bilemezler. Bilseler bile anlatmak istemezler. Hangi zor şartlarda tehcir edildiklerini tahmin etmek çok zor. Welatê Jorîn'i unutmamaları bile önemli bir bilgi

Buraya kadar aktardığımızdan çıkarılacak özet şudur:

Zeriqiler, Reşî Aşiretine bağlı mukataalı cemaattir. Aslında bu mukataa kelimesi

herşeyi izaha yetiyor. Mukataa sisteminde aşiretler devletin gösterdiği yerlere, kiralık devlet mülküne yerleştirilip, orada ekip-biçerek devlete vergi veriyorlardı.

Yani Zeriğiiler bugün yaşadıkları Qoçgiri topraklarına kendi istekleri ile göç etmediler. Anadolu'nun birbirinden güzel yerleri varken, senenin 8 ayının kış, 4 ayının yaz olarak geçtiği; arpadan başka doğru-dürüst birşeyin yetişmediği, meyve ve sebze yetiştirmeye fazla elverişli olmayan; rakım olarak hayli yüksek bir yayla olan Kızıldağ eteklerine ve yamaçlarına çok sevdikleri için gelmediler. Devlet tarafından eski yaylakları olduğu için gönderildiler. Buna ister iskan denilsin, ister sürgün, önemli olan Zeriğiilerin buraya yerleştirilmesidir. Tahmini 220 yıl önce. Nereden geldikleri sorusu ise; konargöçerler nüfus sayımlarında nerede kayda geçmişlerse o an için oralılar. Bu çerçeveden bakınca soru anlamsızlaşıyor. Kışın Halep te, Habeşistan da, Rakkada. Yazın; Antep, Mardin, Diyarbakır, Gerger-Kahta-Besni, Ağrı, Karaman, Elbistan, Sivas, Yozgat,

Çankırı, Çorum, Amasya, Merzifon, Gümüşhacıköy ve Kastamonu güzergahı tüm aşiretlere açıktı. En büyük olan Reşi Aşiret Konfederasyonu da 109 cemaati ile bu uzun güzergahta dolanıp duruyordu. Zeriğiilerde bunlardan biri idi. Kesin yerin tespiti görevinde hepimizizdir, en başta da Zeriği ve bütün Qoçgiri lilierin. Qoçgiri de onlarca aşiret yaşar, bir aşiretler mozaigi gibidir. Qoçgiri adına kendini söz söylemeye yetkili görenlerin bölgedeki tüm aşiretlere, onların tarihi ve kültürlerine karşı da sorumlu ve ilgili olması gerekir.

ZERİĞİLERİN DAĞILIMI:

Sivas-İmranlı: Buradakiler Kürtçe Zeriği ya da Zerkî olarak; Türkçe Zeriği-Zerikan-Zerikanlı olarak biliniyorlar. Buldukları köyler: Azger, Cefan, Çarşışag, Çalurd, Delce, Gemecug, Gencan, Girike Jurin, Kağnut, Qeseban, Qonîqesi, Qercesarik, Siğank, Orteko, Engice (Yengice) ve Zimag'dır.

Maraş-Göksun: Zerikî veya Zerikan olarak telefuz ediyorlar. Acelma, Fındık Köyü, Çakmak Obası, Huğtaş ve Sırmalı Köyü.

Erzincan-Tarcan: Zerikî olarak biliniyorlar, Yaylacık Köyü.

Erzurum-Aşkale: Zerikî olarak biliniyorlar. Sarıbaba, Şihveren ve Bekolar Köyü.

Karayazı: Zirkan olarak biliniyorlar. Salyamaç, Alikülek, Erenler, Tosunlu, Düdarköy, Hacıbayram, Ağaçalı, Yolgören, Kösehan, Sancaktar, Kurupınar, Yahyaköy, Çaltılı, Yukarı ve Aşağı Kızılkale, Çullu, Karakale, Alemdağ, Sarıtaş, Akarsu, Duatepe, Aşağısöylemez ve Yukarısöylemez, Yılanlı, Sulutaş, Yolgören, Hasanova ve Kapanlı Köyleri.

Tekman: Geçitköy, Deliler, Hüseyinağa, Çevirme, Hacıömer ve Küllü Köyler.

Hınıs: Zerdikî olarak söylenenler: Mirseyid, Alitalip Komu, Sıldız Köyü. Zirikan veya Zerikan"lı olarak söylenen yerler: Kuşluca, Bozyar, Akkavak, Çatalgöl, Molladavut Köyleri.

Adıyaman-Kahta-Gerger-Samsat: Bu bölgede Zirikî veya Zirikan ismiyle biliniyorlar. Buldukları yerlerle ilgili araştırma henüz sonuçlanmadı.

Mardin-Bitlis: Bu bölgede Zirakî ve Ziranî ismiyle biliniyorlar. Zerikan Irmağı, Hizan deresi ve Hazro civarı.

Antep: Bu yörede Zirar, Zirak diye biliniyorlar. İslahiye ve Nizip'te yoğun bir biçimde bulunuyorlar.

Ağrı-Patnos: Zirekî olarak biliniyorlar.

Suriye: Suriyenin Zerikan isimli yerleşim yerinde İslahiye'ye yakın Kürt Dağı'nda, Lazkiye Elewi Dağı denilen yerde yerleşmişlerdir. Burdaki Zerikî varlığı aynı bir araştırma konusu olacağından burda üzerinde durmayacağız.

İran: Zeran ve Zerdikan-lu ismiyle biliniyorlar. Xorasan Eyaletinin Aşxane şehrinde oturuyorlar. Buradaki Zeriqilerin Badillilere yakın olduğunu belirtmek gerekir. Xorasan Eyaletinde 120 e yakın Kürt aşireti ve 1600

Kürt köyünün bulunduğu; 1,5-2 milyon Kürt yaşadığını, buradaki Kürtlerin büyük çoğunluğunun taa 750 yıllarında Emevi zulmüne son veren, sülalesi Zerdüş'tin dininden olan, kendisi de Kızılbaşlığın kurucusu ve yayıcısı olan Kürt komutan Eba Muslim Xorasanî zamanından bugüne kadar Zerdüş'tlüğü Alevilik adı altında devam ettiren bozulmamış Alevi Kürtler olduğunu, Kürt tarih uzmanı Sayın Dr Cemşid Bender ve araştırmacı sayın Şoreş Reşî'nin araştırmalarından öğrendik.

Bu araştırma ile ilgili son sözümüz şudur:

Tarihte Eyyubi devleti gibi büyük devletler kuran, Mısır'a kadar geniş bir alana hükmeden, Haçlı Ordularını durduracak kadar büyük komutan ve devlet adamları yetiştiren Kürt Şadi Aşiretinden dahi bugün için geriye sadece ŞADİ ismi kalmıştır. Hatta Kangal'a sürülen Şadiler azınlıkta kaldıkları için Türkleşmişlerdir. Kaldıkları Şadiler en büyük aşiretler Konfederasyonu idi.

Yine büyük Konfederasyonlardan biride Reşiler idi. Burdur'a sürülen Reşiler de azınlıkta kaldıkları için aynı akibete uğramıştır.

Reşilere bağlı ATMA Aşireti'nin Kars'a sürülenleri azınlıkta kaldıkları için gene Türkleşmişlerdir; Malatya'da kalanları ise Kürtlüğünü sürdürmüştür. Sivastaki Atmaların tümü Kürttür. Ancak Aşağıatmalar Sunni, Yukarıatmalar alevidir.

Buna benzer Baliyan Aşiretinin Malatya'da kalanları Alevi; Konya-Cihanbeyli-Yunak ile Ankara-Haymana taraflarına sürülenleri sunnilemişlerdir.

Zeriqilerin durumu da bu aşiretlerden farklı değil. Sürüldükleri bölgelerdeki çoğunluğa uymuşlardır. Örneğin: Qoç-giriye sürülen Zeriqiler kendilerini Alevi-Kürt, Qoçgiri Aşireti içinde bulunca hiç zorlanmamışlar. Hem inanaçlarını hem de dillerini sürdürmüşlerdir. Aşkale ve Hınıs'takiler de öyle. Buna rağmen Karayazı ve Tekmandaki Zeriqiler anadillerini muhafaza etmişler, ama inanç olarak sunnilemiş-

lerdir. Keza Suriye ve İran-Xorasanındakiler de dillerini ve Alevi inançlarını kaybetmişler. Malatya, Maraş ve Adıyaman'daki Zeriqilerin birçoğu da dillerini ve inançlarını kaybetmemiş. Ancak, Mardin, Bitlis, Antep, Karaman, Amed'deki Zeriqiler dillerini korumuşlar, inanç olarak sunnilemişler.

Zeriqilik, inançla, mezheple ilgili bir olgu değildir. Alevisi de Sunnisi de vardır. Kitapların yazdığına göre Zeriqiler her ne kadar Mardin'de koyu Alevi olarak ortaya çıkmışlarsa da, aradan geçen bunca asırdan sonra çok doğaldır ki inanç ve kültür etkileşimleri sonucu gördüğümüz gibi kimisinin inancı değişmiştir.

Ama önemli olan dildir. Dil olmadan inanç da olmaz, kültür de olmaz, edebiyat da olmaz... Dilin değişmemesi en büyük hazinedir.

Dipnotlar ve Kaynaklar:

1. Dr. Nuri Dersimi- Kürdistan Tarihinde Dersim, sf 61
2. Pir Sultan Abdal Kültür-Sanat Dergisi sayı 42, sf 50
3. Mehmet Özer- Aşiret Düzeni, sf: 23
4. Prof. Cengiz Orhunlu- Osmanlıda Aşiretlerin İskanı: sf: 89
5. N. Ş. Huseyinoğlu: Bahıyan sf: 5
6. Tori-Ferheng
7. 2003.05.17 tarihli BTV ana haber bülteni
8. Osmanlı Yer Adları Sözlüğü sf: 44
9. Nejat Göyünç- Mardin Sancağı sf: 45
10. Nejat Göyünç, Diyarbakır Beyler Beyliği İlk idari Taksimatı Sf: 29
11. Kazım Yeşilgöz-Carıs Ya Da Caş Kürtler sf:97
12. Prof Tuncer Baykara- Anadolunun İdari Taksimatı
13. Doç. Rafet Yinanç, Doç. Mesut Elibüyük, Kanuni Devri Malatya sf:361)
14. Zerikan Komu'ndan olan Ali İşboğa'nın anlatımı

15. Büyük İslam Ansiklopedisi VI cilt sf: 1103-Minorsky
16. Şerefhan-Şerefname-Tercüme Vahdettin Şahin
17. Prof. Dr. Nejat Göyünç, Diyarbakır Beyler Beyliği İlk idari Taksimatı
18. Ord. Prof. Ö. L. Berkan-Osmanlı Dönemine Ait Bir Mali Bütçe Örneği-İktisat Fakültesi Dergisi, sf: 306
19. Prof. Ş. Turan-XVI asırda Osmanlı İdari Taksimatı-Atatürk Ün. Yıllığı 1961 den ayrı basım sf.220
20. Doç. Fehameddin Başar-Osmanlı Eyalet Tevcihatı
21. Prof. Bayram Kodaman-Osmanlı Devrinde Doğu Anadolunun İdari Yapısı
22. Yusuf Köksal- Dersim Dırban (Kızıltepe) Köyü
23. C. Türkay- Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Aşiret-Cemaat ve Oymaklar
24. Doç. M. Taşdemir XVI Asırda Adıyaman
25. Prof. Cengiz Orhunlu, age, sf.110
26. Prof.Y. Halaçoğlu-Osmanlı da İskan Sf: 45
27. Doç. Abdullah Saydam, age, sf: 223-256

Siyah İnek

OĞUZ BERK

e-mail: oguzberk@hotmail.com

Yine yoktu... hayal kırıklığı ile tekrar içeri girdim! İneğimiz tam üç gündür yoktu. Belki gelmiştir diye bir tur atmıştım evin etrafında ama yoktu, gelmemiştir. Annem çağırıyordu, kahvaltı yapmam lazım, okula geç kalacaktım. „Bugünde arayacakmısınız?“ diye sordum anneme, evet dedi, ama ümitsiz olduğu her halinden belliydi. Yine de o gün okuldan dönene kadar bu küçük umutla idare edecektim. Belki öğlen eve geldiğimde Siyah ineğimiz evin önünde olacaktı! Kim bilir?

Dersler uzadıkça uzuyor, ve ben iyice bunalıyordum. Okul hiç bir zaman bu kadar sıkıcı olmamıştı. Tüm kabahat çobanındı!, annem öyle diyordu. Acemiymiş henüz, ineklere iyi göz kulak olamıyormuş. Halil amca'nın oğlu Erdal, hem ne anlardı ki inek bakıcılığından! Mahallenin tüm ineklerini ona teslim etmişlerdi. Ve olan olmuştu, yani bizim ineğe olmuştu! İnek deyip geçmeyin çok seviyordum onu, ilk ve son ineğimizdi, siyahı, tombul birşeydi, boynu kısaydı, tuhaf bir hayvandı, en ilginç tarafı ise gizemli bakışları idi, gözlerine bakardım, o da bana bakardı. Bu bakışmalar sırasında sanki birşeyler söylemek istiyor gibiydi. Bazen geviş getirmeye bir an ara verip dalıp giderdi! İşte o an ne düşünüyordu diye çok merak ederdim! Henüz 10 yaşındayım, hayvanların düşünemediklerini nereden bilebilirdim ki? Neyse dedim ya olan bizim ineğimize olmuştu, her akşam inek sürüsü mahalleye geldiğinde

bizim ineğimizde her inek gibi eve gelirdi, ne olduysa birgün gelmedi işte! Annemler aramaya başladılar, bulurlar diye ilk zamanlar rahattım, bir yerlerde kalmıştır, gecikince belki evin yolunu bulamamıştır diye düşünüyordum. İlk gün fazla telaşlanmamıştık. Ama ikinci gün artık korkmaya başlamıştım! Okuldan gelince bende arama çalışmalarına katılıyordum ama yoktu, nerde olabilirdi ki? Aramadık yer bırakmamıştık neredeyse? Aklıma bin bir türlü senaryo geliyordu. Birileri onu kesip, etini lokantalara mı sattılar acaba? Belkide biz onu ararken insanlar Kulu'da bizim ineğimizi yiyorlardı! Aman tanrım düşüncesi bile korkunç! Belkide dar bir sokağa sıkıştı ve ordan çıkmak için çırpınıyordu! Belkide Beşkardeş köyüne gezmeye gitmiştir! Ama bu kadar da geç kalınmaz ki! Nerdeydi acaba? En önemlisi yaşıyormuydu? Herşeye rağmen ümidimi yitirmiyordum! Çünkü İneğimizi çok seviyordum.

Dördüncü gün okuldan eve doğru geldiğimde yine hayalkırıklığı, ineğimiz yine yoktu. Ama evin önünde bir hareketlilik vardı. Annemler bir yere gitme hazırlıkları yapıyorlardı. Eve geldiğimde kötü haberi almıştım. Korktuğumuz başımıza gelmişti, ineğimiz ölmüştü. Çoban yani Erdal görmüş İneğimizin cesedini. çanta ve önlüğümü acele bir şekilde eve bıraktım, ben de traktöre bindim ve İneğimizin öldüğü yere gitmek için yol aldık! Bir çukura düşmüş çıkamamış ve orada ölmüştü. Öyle diyordu Erdal, yerini de o tarif etmişti, Körçesme (Gunde Ome) yakınlarında idi, neyse kısa bir arayıştan sonra bulduk. Dar bir vadiydi, sırt üstü düşmüş ve çıkamamış. Dedim ya biraz tombul birşeydi, o yüzden çıkamamıştı herhalde, ama çok dardı nasıl çıkabilirdi ki? Ben, annem, ağabeyim, dedem ve dedemin traktörü ineğimize bakıyorduk. O trajik görüntü uzun yıllar aklımdan silinmemişti, o yaşlı gözler, gizemli bakış ve birşeyler anlatmaya çalışan o yüz ifadesi olduğu gibi duruyordu...

Günler, haftalar ve aylar geçmişti aradan ama hep aklımdaydı ineğimiz. Günlerden birgün öğretmenimiz kısa bir öykü yazmamızı istemişti. Bundan güzel öykümü olurdu? Yazmaya başlamıştım ineğimizin acı hikayesini. Yazma işlemlerini bitirince, okumaya başladık yazdıklarımızı. Sıra bana geldiğinde çok heyecanlandım, nasıl bir tepki alacağımı çok merak ediyordum, belki sınıftakiler de üzülür diye düşünmüştüm ama yanılmıştım. Ben hikayemi okurken kulağıma gülüşme sesleri geliyordu. Rahatsız olmuşum tabii, o ara öğretmenimize dönmüştüm, Hatice Çakır bizim köydendi vekil öğretmenlik yapıyordu o dönem. Tamam iyi bir öğretmendi ama onunda yüzünde saklamaya çalıştığı bir gülme ifadesi vardı. Şaşırmıştım niye güldüler ki? Hem öğretmenimiz niye gülmüştü ki, çaktırmamaya çalışıyordu ama o da gülüyordu işte. İneğimiz ölmüştü, neresi

komikti ki bunun? hem onların ineği ölseydi ben gülmezdim ki! Belkide hiç inekleri ölmemişti. Bir bizim ki mi ölmüştü acaba? Keşke ölmeseydi! Biliyorum sizde şu anda bu satırları okurken gülüyorsunuz? Neden gülüyorsunuz ki? Yoksa sizin de mi hiç ineğiniz ölmedi? 🙏

Arşıncı (Germik)

RONİ YILDIRIM

e-posta: hedef@medef.com

Türklerin islamiyeti kabul etmesinden sonra, Kürtlerle ortak noktaları İslamiyet olmuştur. 1071 yılında Asya'dan Anadolu'ya gelen Türkler malazgirt savaşından sonra Kürtlerin yardımıyla Bizans komutanı Romenos Diyojenesi yenip Anadolu'ya geçerler. Mezopotamya ya yerleşmiş tarih boyunca bir çok medeniyetler kurmuş milletlerin başında Kürtler gelir. Kürtlerin kurduğu medeniyetlerden biriside MEDLER dir. Medler bölgede bırakmış oldukları eserlerle tespit edilmiştir ve Mezopotamya tarihindeki yerleri dünyaca kabul edilmiştir. Medlerin Zerdüşt dinleriyle, Newroz bayramlarıyla Mezopotamya'nın halklarından oluşunu tarih hep anlatmıştır.

Yavuz Sultan selim 1512 yılında Osmanlı padişahı olmuş ve sekiz yıl tahtta kaldıktan

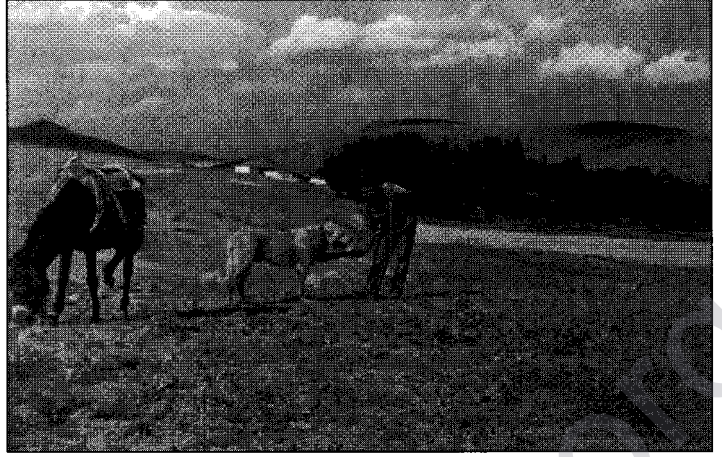
sonra ölmüştür. Bu dönemde Yavuz Sultan Selim Şia ya karşı Anadolu müdafâ hareketine girişti.

Gürcülerle yaptığı muharebeler sonunda halkın nazarında manevi destek kazandı, ancak mücadele sona ermemişti. İran meselesini hal etmek için Amasya sancak beyi ve Yavuz'un abisi olan şehzade Ahmed ve Manisa sancak beyi olan Şehzade Korkut ile anlaşması gerekiyordu.Yavuz 'a karşı Şah İsmail den yardım isteyen ve Kuvvetli bir ordu ile isyana kalkışan Şehzade Ahmed 1513 de Bursa yeni şehirde mağlup edildi.

1514 de Çaldıran zaferini kazanan Yavuz,şarkın kapılarını osmanlı devletine açmış oldu. Şia ile başa çıkamıyan Yavuz Büyük alim "İDRİS-İ BİTLİSİ" ve bıyıklı Mehmet Paşa ile anlaştı. Bunların samimi gayretleri sonucu 1516'yı takip eden yıllarında başta 26 aşiret olmak üzere önemli

Kürt beylikleri kendi arzu ve istekleriyle Osmanlı devletine katıldılar.

Yavuz Sultan Selim, Şah İsmail'e karşı zafer kazandıktan sonra, tarihçilere göre ilk yöneldiği halk, mütefiği olan Kürtler oldu. Şah İsmail'e karşı savaşmadan önce, Kürt desteğini almak için bir çok vaatte bulunan Osmanlı Sultanı Yavuz Selim, kazandığı zafer şarhoşluğu ile, Kürtleri

katliamdan geçirerek, kalan yaşlı, çocuk ve kadınlarında sürgüne tabii tutar.

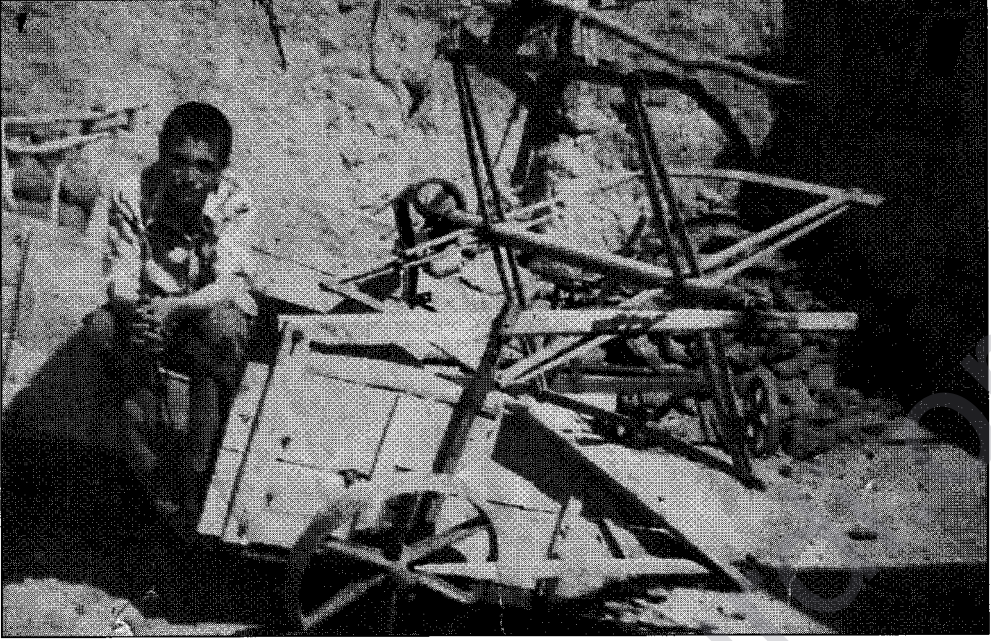
Bir çok bölgeye yerleşen Orta Anadolu Kürtleri, sürgün ve göç tarihleri konusunda kesin bir tarih bilinmemekte, ancak tarihçiler orta Anadolu Kürtlerin tarihini 300 ila 400 yıla dayandırmaktadırlar. Orta Anadolu'ya yerleşen Kürtlerin çoğunun Kürtçenin Kırmancı lehçesini konuşan Reşvan aşiretlerin bir kolu olduğuda söyleniyor. Orta Anadolu'ya yerleşen aşiretlerin başlıcaları;

Atamanî
Bilikan
Canbegî
Cêlikan
Cudo-Cudikan(Cütkanlı)
Molikan
Nasirî
Omeran
Têrikî
Sewêdi
Sêvikan
Xêçani
Şêxbizinî
Hêciban
Xelikan

Burada benim amacım orta Anadolu Kürt tarihini arıştırmak veya oratya çıkarmak değildir. Dolayısıyla tarihçi değilim, buradaki amacım sürgün tarihleri 300 veya 400 yılda

olsa bu gün sürgünde yaşayan Kürtlerin hala dillerini, kültürlerini, gelenek ve göreneklerin koruyabilmiş olmalarıdır. Bunun daha fazla korunması ve geliştirilmesi içinde her bireyin tarihe ışık olabilecek yazuları, bilgi ve belgeleri zaman geçirmeden kitaplarda, dergilerde ve gazetelerde yayınlamalarıdır. Kanımca tarihi kanla bastırılmış, katliamlara uğramış, göç ve sürgünlere tabii tutulmuş ve daha da acısı tarihi bir belirsizliğe süreklenmiş bir halkın, tarihi ancak loka (küçük yerleşim alanları) araştırmalarla ortaya çıkar. Örneğin, o yörenin kültürü, hikayeleri, masalları, atasözleri, deyimleri, dillerinin yapısı, aşiretsel bağlar (aşiret içindeki karar yöntemi, eski ekonomik yapısı, saygı, sevgi ve kültürel yapısı v.b) gelenekler, görenekler, mizah ve mimikleri bütün bunlar aşiretin nereden geldiğini ortaya çıkarır kanısında-
yım

Belki bunlar uzun araştırmayı gerektirecek ama bir tarihin orta çıkarılmasına da da ışık olacaktır. Belki 300-400 yıldır asimilasyona tabii tutulan ve yok edilmek istenen bir halkın şu anda var olan dilini, kültürünü, gelenek ve göreneklerini korumak ve geliştirmek en doğrusu olacaktır. Bölgesel araştırmada VEGER için Konya-Kulu ilçesine yakın ARŞINCI (Germik) köyünü tanıtmak istiyorum. Belki bu konuda ki araştırmalarım yetersiz olabilir

bu konuda sizin anlayışınıza sığmıyorum. Olanaklarımın el verdiği çerçevede bir çalışma yaptım.

Arşıncı köyü 1700 yıllarında Ankara, Konya arasında Karacadağ'ın eteklerine yerleşen Xelikan aşiretinin bir koludur. İlk dönemler şu anda buldukları alana yerleşen Arşıncı, daha sonra nedeni bilinmeyen bir nedenden dolayı Karacadağa göç ederler. Arşıncı köyünün ilk adı GERMİK olarak bilinir, hala yörede az Türkçe bilenler arasında Germik olarak söylenir. GERMİK adı 1953 yılında Türk devleti tarafından diğer alanlardada olduğu gibi ARŞINCI olarak değiştirilir. Daha sonra ki dönemlerde Germik Karacadağ'lılar tarafından yayla olarak kullanılmış. Xelikanlı aşiretinin bir koluda cihanbeyliye bağlı Göl yazı ve Yapalı beldeleridir. Xelikan aşiretinin ilk yerleşim alanının Arşıncı köyü olduğuda söyleniyor. Emekli öğretmen Şakir İlhan GERMİK in belirttiğine göre GERMIN bölgeye 1820 yıllarında yerleştiği. 1900 yıllara kadar da Xalikan aşiretlerinin GEMİK e göçlerinin devam ettiği de iddia

ediliyor. En son Erzurum Tekman ilçesinin Denizli Köyünden DIMİLİ aşiretinden şu anda yörede isimlendirilen Muacirler yerleşmişlerdir. Cumhuriyetin kurulmasından sonra Germik Konya'nın Kadınhanı ilçesine bağlıydı. Kadınhanı'nın uzaklığından dolayı Germik köyü Ankara Haymana ya bağlanmamıştı. 1956 yılında yapılan son düzenleme sonucu Germik köyü Konya'nın Kulu ilçesine Arşıncı olarak bağlanır. Dört haneyle Karacadağ eteklerine yerleşen Arşıncılar, bu gün 230 hane ile 1000 üzerinde nüfusa sahip olup, başta Danimarka, Hollanda ve Avrupanın çeşitli ülkelerinde toplam 110 ailesi yurtdışında ikamet etmektedir. 120 aileside Arşıncı köyünde yaşar ve başlıca geçim kaynağı tarımcılık ve hayvancılıktır. Köyde sadece ilk öğretim okulu var. Okuma-yazma oranı % 75 tir. Köyden yaklaşık 10 kişi Üniversite, 3 kişiside polis akademisinden mezunlardır. Ekonomik gücünün büyük bir bölümü yurtdışı kaynaklı olan Arşıncı köyünün 12.000 dönüm toprağı, 5000 dönüm merası ve 1000 metre kare ormanlık alanı bulunmaktadır. ☺

— Texmîn dikim 20-30 kes heye.

Ji VEGER"ê daxwaza te çîye?

— Em kêfxweş û dilşa ne ku kovareka me heye.

3. MÎYASÊ

Ji gundê Buldixe, 46 salîye, 13 salin li Swêdê dijî, dayka çar zarokaye. Çar sal û nîva çûye mektebê.

Tu qole ketî vî îşî an na?

— Siftê qole bû, lê paşê me zahmetî kişand. Îşêkî zore, mîna mektebê ye. Di destpêke de cîhek dane min ku ez pakij bikim, paşê ji dest min girtin û li ser lingan çexbûn ji min re zore.

Mal, kurik, îş ne zore?

— Zore, lê em çîrbikin? Bêîş mayîn ji nabe. Îşê merîya bû merî memnûn dibe. Amaceka te heye, tiştêkî ku tu jê pera qezenc diki heye, maaşa te heye. Em lewma memnûn. Lê îş girane.

Te Ziman bizaniya te dixwest çî karî biki?

— Minê bixwasta bibim Awûqat yan ji mûhendîzê kompîtîrê, herî kême li kaseya dukkanekê kar bikira. Paqijî girane, em êvare ji ber milên xwe nahebin.

Tu karşilixê emega xwe digri?

— Na, ez bi durustî û nîyêta xwe ya paqij karê xwe dikim, heqê me 12-13 hezarin lê em pir kême distînin.

Sewa ku kûrikên te mîna te nejin, tu ji wan re çî rê nîşan didî?

— Min dane xwendinê ku mîna min

pakijîyê nekin û nebin jinên mala û di mal de rûnenin ji mêrikê xwe re nebin bindest. Min pir mucadele kir, lê lawikan nexwand, lê keçik di univêrsîtê de Huqûqê dixwîne.

Wexta te ji kûrikan re beye?

— Na, berê min pir zemanê xwe didayê lê niha dema min ji wan tune. Ji bo lawkê biçûk rojê nîv seet an bîst deqqe dema min heye, bi xwarina wî û kincên wî re mijûl dibim.

4. NÛRÊ

Ji gundê Buldixe, 37 salîye, 13 salin li Swêdê dijî û xwedî dû zarokaye, sê salin vî karî dike.

Ez memnûnim ku ev şirketa heye û Kurdên me gîştik li vir kar dikin. Gîştik ji çaresizin.

Mal, zarok û îş zahmet ne?

— Pir zore, lê em çîrbikin?

Ziman çawaye? Zehmetî çine?

— Ne xerawe, em xwe îdare dikin. Dû salan çûm mektebê. Lê dîsa jî pir tiştan fêhm nakim.

Tu li gor keda xwe maaşê distîni?

— Na, gor îş maaşa me kême. Dîsa jî rinde, ji welatê me rintire.

Ziman bizaniya te dixwest çî karî biki?

— Mina bixwesta bibim Awûqat yan jî şoforê otobûsê.

Kendi Küllerinden Yeniden Doğmak Psiko-Sosyal Bir Analiz

Psikolog M. GÖNCÜ

e-mail: memetge@hotmail.com

Bir insanın kendisine yetişkin çağda en çok gerekli olan özelliklerden birisi olan güvenin şekillenmesinde, çoğu zaman çocukluk döneminde aldığı eğitim, yetiştiği aile, okul ve arkadaş çevresi gibi etkenler belirleyicidir. Yani bir çocuğa ne kadar iyi davranılıp, temel ihtiyaçları karşılanırsa o çocuk büyüdükçe kendisi ve çevresi ile daha barışık, özgüveni olan, hakkını savunan, başkalarının haklarına saygı duyan bir insan olur. Hangi yaşta olursa olsun karşısına çıkacak sorunları ailesinden öğrendiği gibi olumlu şekilde çözümler. Erich Fromm'un dediği gibi özgür, üretken ve kendisini tanıyan bir insan olur.

Diğer yandan ne kadar acıdırki, evde, okulda veya başka yerde şiddetle karşılaşan çocuk, çaresizdir ve yaşamını sürdürebilmesi için savunma mekanizmaları geliştirir. Bu tip çocuklar genelde ileri yaşlarda, utangaç, gergin, kendisinden bir şey istenildiğinde kolay kolay 'hayır' diyemiyen, aşırı duygusal, kendisine özgüveni olmayan, etrafını kontroll altında tutan, korkak, sinirli yada düşünelerini dile getirirken bir türlü kalıp tutturamayan birer birey olarak çıkarlar karşımıza. Yetişkin yaşlarda ortaya çıkacak herhangi bir bunalımda şiddete şiddet ile

cevap verirler. İkinci bir karakteristik özellikleri ise, kendisine ne kadar hakaret edilirse edilsin, ne kadar aşağılanırsa aşağılansın, hiç tepki göstermezler ve çocuk bunu küçük yaşta bir savunma mekanizması haline getirir. Örneğin, ben ne kadar dövülsemde, aşağılansamda sesimi çıkarmamalıyım belki o zaman beni daha çok severler ve daha az şiddet uygularlar, gibi bir tavır içerisine girer. Hemen hemen her gün aşağılanan çocuk dövülürken yada aşağılanırken şöyle der: 'Baba yada anne istediğiniz kadar dövün ben acı hisetmiyorum!' Bu tip insanlarda ilerde ağır karakter neurosları, panik neuroslar, maşosizm ve narcisizm gibi rahatsızlıkların oluşmasına neden olur.

Türk Cumhuriyeti de bu mekanizmayı olduğu gibi kullanmıştır: Korkut, aşağıla, hapset o zaman asimile etmek kolaydır, mantığı ile hareket etmektedir. İşte bu yüzden, arkasına Osmanlı mirasını da alarak yıllarca vatandaşlarını bir hiç uğruna, insanlık dışı uygulamalara maruz bırakmıştır. Yüz yıllardır bu kadar şiddet gören bir halk korkak, yukarıda belirttiğimiz çocuk örneğinde olduğu gibi, çekingen, kendisine özgüvenini yitirmiş ve kendi kendisini hemen aşağılayan bir halk gerçeği ile yüz yüze bırakılmıştır. Kısacası, arabesk-maşosist bir toplum oluşturuldu. İşte bu aşamada, bu tip insanları asimile etmek artık çok kolaydır. Çünkü,

asimilasyon bir yerde, kendisinden, ailesinden, dilinden, kültüründen, değerlerinden uzaklaştırıldığı sürece başarılı olur. Zayıf ve kendisine güveni olmayan, kendi geçmişi ile gurur duymayan bir insanı asimile etmek son derece kolaydır. Çünkü bu tip insanlar artık bir çok şeye duyarsız olurlar, yani sus ve gününü kurtar taktiği.

Devlet babaları kendilerine bunları layık gördü. Kenan Evren'in o meşhur: "Ne yapalım asmayipta besleyelim mi?" sözleri hala akıllarda. Babalarımız da sabah çaylarını iştah ile yudumlarırken aynı şeyleri tekrarlıyorlardı. Evet bunları asmasınlarda ne yapsınlar. Yıllar sonra bizler büyüyünce anladık ki sadece, ben Kürdüm, yada sosyalistim hatta demokratım dedikleri için bir çok genç öldürülmüş yada hapis-hanelerde ömür tüketmişlerdir. Aziz Nesin'in deyimiyile: "Türkiye "nin delileri ülkeyi yönetti, akıllılar ise hapis-hanelerde esir tutuldu." Devlet babamız ise hiç boş durmadı ve devamlı insan astı kesti. Kendisini meşru kılabilmek için görülmemiş bir korku ve sindirme politikası uyguladı.

Böylelikle korkak, ezilmiş ve kendisine olan güvenini yitirmiş bir toplumun formasyonunun kollektiv bilinç altı oluşmuştu. Bana dokunmayan yılan bin yaşasın atasözü bu korkuları ve bilinç altını açıkça göstermektedir. Araştırmadım ama bildiğim diğer dillerde böyle bir atasözüne şimdiye kadar rastlamış değilim.

Yani bir insanı aşağıla o da kendisini aşağılasın, yukarıda belirttiğimiz özellikler Kürtler içinde geçerlidir, zira bu şiddet ve asimilasyon politikası yıllarca kürtler üzerinde de denenmiştir hala da denenmektedir.

Bana göre en büyük şiddet fiziksel şiddet değildir. Halkımıza uygulanan en ağır şiddet halen tüm hızı ile devam eden psikolojik savaştır. Yıllarca süren bu aşağılama politikası o kadar ileri götürüldü ki, küçük yaşta Kürtçeden başka dil bilme-

yen çocuklara okul çağlarında bilinç altına öyle yerleştirdiki: Kürtçe konuşmak, Kürt olmak bir suç olarak, bir kirlenme yada aşağılık duygusu olarak kabul ettirildi. Hepimiz biliriz ki, ilkokulda Kürtçe konuşanlara o küçük yaşta hem fiziksel ceza verilir hemde birbirlerini ihbar etme öğretilirdi. Artık çocukların elleri ya zorla Kur'ana basılıyor yada Kürtçe konuşmayı bir suç olarak algılayan çocuklar suçluluk duyguları içinde Kürtçe konuşmamak için gerekli önlemleri kendileri alıyordu. Çünkü bu çocuklar artık ne arkadaşlarına ne de kendilerine güveniyorlardı. İşte çocuklar bu yaşta hem paranoid hemde suçluluk duyguları ile karşı karşıya bırakıldılar. Kürtlere özellikle de batıda yaşayan Kürt nüfusa bu asimilasyon politikasının daha geniş kapsamlı uygulandığı açıktır. Bu aşağılayıcı mekanizma o kadar ileri gittiki, şüphelilik, kendi toplumundan, dilinden nefret eden, kendi değerlerini hiç düşünmeden dıştalan bir toplum yaratılmaya başlandı. Çünkü öyle öğretildi, öyle düşünmeye zorlandı insanlar. Bu sistematik psikolojik savaş sonrası bir çok insanımız şehirlerde kimliklerini gizlemişlerdir. Bir bölümü ise artık çocukları ile Türkçe konuşuyorlar, kendilerine apo yerine amca, xalo yerine dayı olarak çağırıldıkları zaman sınıf atlamış insanlar gibi görüyorlar kendilerini. Elbette bu gerçek günümüzde daha yaygın olarak halen devam etmektedir. Çünkü, artık Türkçe uygar olma, gelişmiş olma olarak kabul edilmektedir ve böylelikle, kendileri kendilerine yapılacak en büyük haksızlığa bilinçsizce destek vermişlerdir.

Devlette biliyordu, Kürtlere dillerini unuttukları oranda , kendileri ile dinleri aynı olan bu ulusu asimile etmek çok kolaydı. Yeni kuşaklar kimliğini, dilini ve daha birçok değerini kendisinden sonrakilere aktaramaz hale getiriliyor. Aslında bu büyük oranda başarıldı. Kürt olduğu halde Kürtçe bilmeyen insanları hergün görüyoruz. Durum öyle bir hale gelmiştir ki artık bu insanlar Kürt oldukları halde kürtlüklerini ispat

etmek için binbir türlü kanıt bulma zorunda kalmaktadırlar. Bu bir insana yapılacak en büyük kötülüktür. Yani birey kendisine ait kimlik, dil ve kültür değerlerinden yoksun bırakıldığı için bunları kendisinden sonraki kuşaklara aktaramıyor. Sömürgecilerin istediğide bu değilmi zaten? Hiç unutmuyorum, Norveç’ te bir tanıdığımı ziyarete gitmiştim, orada Ankara’da doğmuş Kürt kökenli ancak Kürtçe bilmeyen orta yaşlı iki insanla tanıştım, ikisinde Türkiye’nin bize bir kötülüğü olmadığını Kürtlüklerine zarar verecek bir baskı görmediklerini söylüyorlardı. Peki, Kürtçe biliyormusunuz diye kendilerine sorunca hayır bilmiyoruz dediler.

Evet, TC kendilerine en büyük kötülüğü yapmış ve kendilerini türklerden ayıran en belirgin özellikleri olan dillerini unutturmuştu. Sistem ortada kendi kimliği ile gurur duyamayan hatta Kürtlüklerinin farkında olmayan, kendisini hep aşağı gören insan tiplerini yaratmayı başarmıştı. En acınacak şey ise, içlerinden bir kaçının ırkçı MHP ye sempati duymalarıydı.

O yüzden bilinmelidirki biz Kürtleri Türklerden ayıran belirgin farklılıklar olsada, en belirgin özelliğimiz dilimizdir. Dilimiz de kimliğimiz ile aramızdaki vazgeçilmez köprüdür. İşte bu yüzden bu kadar sistematik bir aşağılama ve asimilasyon politikası yürütülmüştür. Anti demokratik bir çok devlet gibi Türkiye devleti de Kürtleri aşağılamış köylerinden sürgün etmiş en sonunda da kişiliksizleştirmiştir.

Ama politikaları başarısız kalmıştır. Onlar asimile mekanizmasını dayattıkça halkımız daha çok kinlendi. İnsanı bu kadar aşağılamanın, bastırmanın sonunun bu olacağını anlamadılar, asimilasyon politikaları geri tepti. Çünkü insanı anlamak çok zor bir olaydır. Bir bölümü asimilasyon politikasına bilinçsizce alet olur ama büyük bir kesim sonunda bilince varacaktır ve işte o an bir kaos ortamı oluşur. Yani bu hep böyle

olmuştur ve her zaman da böyle olacaktır. Bir ülkenin demokratikleşmesinin yolunu hep azınlıklar ve ezilen kesimler açmıştır. İşte Türkiye’ de de bu söz konusudur. Türkiye’ nin önünü Kürtler açtı ve demokrasiye ulaşmanın tek yoluda gene Kürtlerle birliktelikten geçecektir. Bu belirttiklerimi sosyologlar da sosyolojik bir doğru olarak sürekli dile getirirler. Bu bir çok dünya ülkelerinde de böyledir ve hep böyle olmuştur. Evet, Türklerin ve diğer azınlıkların kurtuluşu da Kürt halkının haklı mücadelesi ile gerçekleşecektir. 🇹🇷

Zarokistan

ÖMER FARUK HATİPOĞLU

gülistan
doğacağım ülkenin adı
adımı unutacağım ülkenin

topraksız ülkedir orası
topraksız ülke olsun da
sınırsız olsun diye yaşamak

doğacağım ülke
susamayan deniz ülkesi
yağmurlara tok
aç dilin doymayacağı söz varsılı
evlerini alkım sağanağı basan
evinden çıktığında dünyaya çıktığın
ayak bastığında
ayaklarında yeryüzü
çıkartsan ayağından-
çıkan dünyanın öbür ucu

dert, yeri tutmaz kar gibi paylaşılr
umarı yaz güneşi dağıtır

çok oldu şiir ayak basmalı toprağa
yıkmalı hapisaneleri imgeleriyle
güvercinler harcını taşımali kütüphane-
lerin

gülistan o dünyaya benzemeli
bütün bir dünyayı gülistana çevirmeli

doğacağım ülkedir
doğar doğmaz kimliğimden
soyadımı atacağım bir ülke

bir dünyadır toprak değil
toprakta ağaç,ağaçta yaprak
tertemiz havadır soluduğumuz
içtiğimiz su ,bataklıkları kuruttuğumuz
toz mu şu soluduğumuz
sınırları kakkahayla geçen hava mı

al senin olsun sınır telleri
yakana toprak mı takarsın tak
bana gül yaprağı gülistan

şahinin tükenmeyecek nesli; gülistan
güvercin takla atacak buna ; gülistan
inecek toprak bulamayacak
şahin tırnağı uzatan insan

ve denizleri mavi ısırduğında kuduracak
yine
köpüklerden kara çarşaf sıyrılacak üstün-
den

ve nehirler geleceğimizi karıştırmayacak
denizlere

nehirler ki suyunu iç,suyunda yıkan
önünü köy ile kent ile kesme
göllerini ayna gibi tut yüzüne
dağlarının kurşununu çıkar,dağla yarasını
uğru rüzgârdan toz toprağı al geri
ver çiçek tozlarını götürsünler

doğacağım ülkenin adıdır
bütün dünya öz kardeşim
ne habilim ne kâbil
doğup yıldızlardan kuşbakışı
seyre doyamayacağım gezegen
gülistan ki yalnızca bir dünya yukardan
yalnız değil
ve orda kürt-türk, laz-çerkes
göründüğü gibidir :
tepeden tırnağa insan

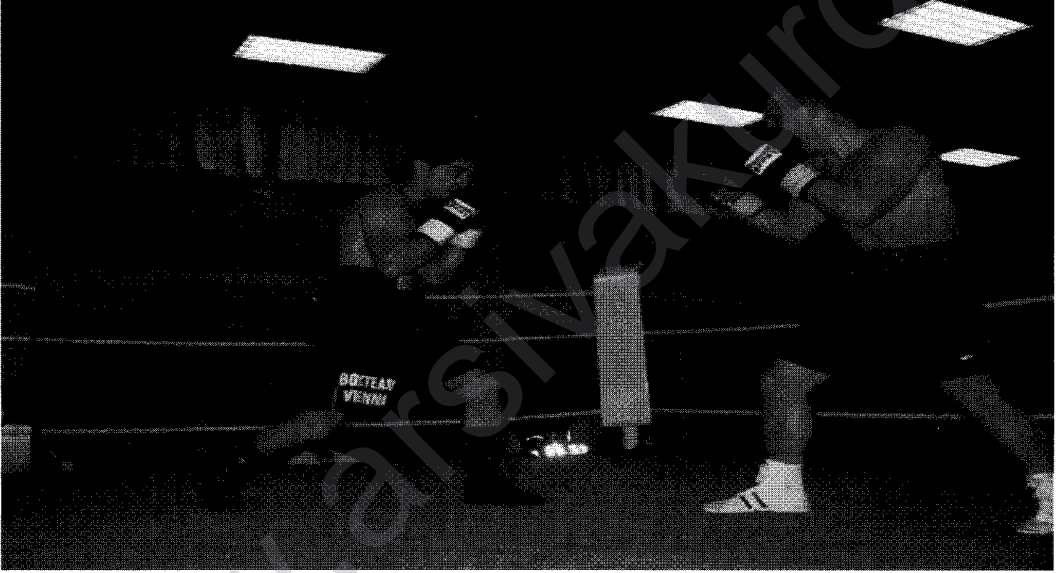
her adımım
bir gümrüğe çıkıyor zaten
ayaklarıma balık ağı gibi takılan
sınırlar yetiyor
bir sınır da sen çizme gülistan
bir sınır da sen çizme, sil
sınırsız olsun düşistan

Orta Anadolulu Boksör

Engin Erdoğan ile Söyleşi
Ömer yüce

Ömer Yüce:Kendinizi kısaca bize tanıtabilir misiniz gerçi Avrupa ve Kürt basını sizi iyi tanıyor ama, yine de okuyucularımız için

zaman ne dilimizi ne de kültürümüzü kaybettik tam tersine dahada aydınlandık tabiki bunun 30 yıllık ulusal kurtuluş mücadelesine borçlu olduğumuzu da asla unutmamak gerekir

Orta Anadolulu Boksör Engin Erdoğan

kendinizi kısaca tekrar tanıtabilir misiniz?

Engin Erdoğan: Adım **Engin Erdoğan** 1978 yılında Aksaray'ın Gelesin (babako-naği) Köyünde dünyaya geldim. Aslen biz Amedliyiz, ama bizde sürgünlerden nasibimizi aldığımız için İç Anadoluya sürgün edilmişiz. Ama şu bir gerçekki bizi sürgünlere mecbur eden zihniyet hiçbir zaman emeline ulaşamamıştır vede asla ulaşamayacak işte yüz yıllarca sürgünlerde yaşadık ama hiçbir

Ömer Yüce:Ne zamandan beri Avrupadasınız

Engin Erdoğan:Benim babam uzun yıllardan beri Avusturya'da olmasından dolayı beni 1986 yılında annemle ve kardeşlerimle beraber buraya getirdi; ben altı kardeşten ikincisiyim.1986 Yılından itibaren ilk,orta ve meslek okulunu, kaynakçı ve tornacı olarak bitirdim.

Ömer Yüce: Spora ne zaman ilgi duymaya başladınız?

Engin Erdoğan:Spora olan ilgim çocukluk yıllarımdan beri vardı fakat 1993 yılında Ömer yüce Arkadaşın Boks Sporu yapığı Bc Obendorf Boks kulübünde başladım.

ömer yüce ve beni çok seven değerli hocamız Herman Heim'in yanında spor hayatıma başladım. Hocamız, bizi çok sevdiği ve gelecekte çok başarılı olacağımızı ve ayrıyeten Kürtlerin mücadeleci bir halk olduğunu düşündüğünden dolayı bize ayrı bir önem veriyordu. Bizi gerçekten çok disiplinli bir biçimde yetiştirdi ve yeteneklerimizi nasıl kullanacağımızı öğretti. Hocamız çok tercübeli ve insanın ruhunu okuyabilecek bir düzeydeydi. Birçok Avrupa ve dünya şampiyolarını yetiştirmiştir. Bizimle gurur duyardı her gittiğimiz yerde ve uluslararası turnovalarda bizden bahsetmeden duramazdı. Kürtler böyle mücadeleci başarılı ve dürüst insanlardır derdi. Biz halen bu hocamızın yanında eğitimimize devam etmekteyiz ve bu ülke adına Ömer Yüce hevalle onlarca uluslararası turnovada başarıya imzamızı attık.

Ömer Yüce:Sizin aile içi ve sosyal ilişkileriniz nasıldır?

Engin Erdoğan:ız Kürtler diğer uluslar gibi hemem benliğimizi kaybeden bir halk değiliz;aile içerisinde ana dilimizi konuşuyoruz, akrabalarımızla ve arkadaşlar arasında mümkün oldukça Kürtçe konuşuyoruz şunu belirtmek istiyorum, aile sevgi ve saygıyı ifade eder bir genç öncelikle sevgiyi, saygıyı ve sefkati bekler, bir gençten ailesinde uzaklaşmaması için öncelikle toplum ve halk sevgisi ve saygısı gence öğretilmeli ve bu konuda eğitilmeli.

Biz Kürtler gelişen ve geliştiren bir halkız bu yüzden daima büyük bir hareketlilik içinde oluyoruz. Kültürümüzü, dilimizi, gelene-

ğimizi yaşatmak için aile içi ilişkilerimiz bize büyük bir ilham kaynağıdır diyebiliriz.

Ömer Yüce:Şimdiye kadarki başarılarınız ve ödülleriniz nelerdir?

Engin Erdoğan:Şu ana kadar **92** resmi maçım oldu, bunlardan bir çoğunu başarıyla kazandım. Şu ana kadar **6** defa Avusturya gençlik şampiyonu oldum.

1994 Avusturya gençler şampiyonu ve yılın en iyi teknik sporcusu seçildim. Ayrıca **10** yıl Avusturya milli takımı adına uluslararası turnovalarda altın gümüş ve bronz madalya kazandırdım. **2002** yılı Avusturya profesyonel ön aşama şampiyonu ve yılın en iyi teknik sporcusu seçildim. Kürt gençlerin düzenlediği, dünyada eşi ve benzeri olmayan Mazlum Doğan Kültür ve Spor festivalinde dünya Şampiyonu Bekir Barak'la yaptığımız müsabakada berabere kalarak birincilik ödülünü aramızda paylaştık.

Sizin kaç kupanız ve madalyanız var?

Engin Erdoğan:Gerci ne kadar kupa ve madalya aldığımı tam olarak hatırlamıyorum, çünkü sayısız değişik ödüller aldım sanırım hepsi toplam **75** tane olmalı.

Ömer Yüce:Bize kısaca Dünya Boks Spor Örgütünü (WBO) anlatır mısınız?

Engin Erdoğan:Profesyonel Boksta üç ayrı örgüt bulunmaktadır. Bunlardan ilki (WBO)1920'de Amerika'da dünya Boks Konseyi adı altında kuruldu. ikincisi ise 1963'de Meksika'da kurulmuş Dünya Boks Derneği (WBA)olup latin Amerika Kuzey Amerika uzak Doğu ve Avrupa boks birliğini bunyesinde toplamakta. Üçüncüsü ise 1983'de Dünya ve Uluslararası Denetim Örgütü olan (WBC) (IBF) kuruldu. bu örgütler dünya çapın-

da çeşitli organizasyonlar düzenlemekte sporcuların lisanlarını düzenlemekte ve denetlemektedir. Her yıl dünya şampiyonluklarını düzenlemekte, değişik kategorilerde yapılan karşılaşmalarda kendi kilolarında birinci olan sporculara birincilik ünvanını ve Altın kemer vermekte.

Artık Kürt gençliği dünya aranasında temsil etmek için **2003** yılında dünya profesyonel (**WBO**)gurubunda iki mac yaptım; ilk maçımda uluslararası federasyon şampiyonu olan Çekoslavakı yendim ve hemen bu gurubun şampiyonluğunda ilk sıraları kazandım. İkinci maçımı ise Rusya adına uluslararası düzeyde oynayan Rus oyuncuyu da yenerek (**WBO**) gurubunda

73 kiloda dünya şampiyonluğuna adım adım yaklaştım. Şu bir gerçek ki biz Kürtler gelişen ve geliştiren bir halk olduğumuz için ben de dünya şampiyonluğunu halkıma hediye etmeye söz veriyorum.

Ömer Yüce:Gelecekteki hedefleriniz nelerdir?

Engin Erdoğan:Öncelikle bu yıl benim için acılım yılıdır diye biliriz bu yılda başarılarıma sayısız uluslararası ve dünya şampiyonluk karşılaşmaların da başarılar elde edeceğime inanıyorum tabiki en büyük hedefim (**WBO**) gurubunda kendi kilomda dünya şampiyonu olmak. Kendimi bu dalda kanıtlamak istiyorum. İnanıyorum ki bunu başaracağım, çünkü bu güne kadar hep başararak bu seviyeye geldim, nası ki önderimizin deyimiyle inanmak başarmanın yarısıysa, bu temelde başaracağıma inanıyorum. Tabiki kuru kuru inanarak başaracağım demiyorum, kendimi daha da geliştireceğim ve mücadele edeceğim. Kürt gençliğini dünya listelerinde temsil edeceğim için onur duyduğumu belirtiyim.En büyük arzum kendi halkımı ve önderimizin deyimiyle kendi özümüzü temsil etmek-

tir bu bağlamda ileriki süreçte Kürtdistan milli takımında ve milli komitede yer almak en büyük hedefimdir“

Ömer Yüce:Sizce gençlik ve Spor neyi ifade ediyor

Engin Erdoğan:Spor çok eski dönemlerden beri toplumun yaşamında önemli bir yere sahip olup sosyal bir kaynaşma aracıdır. Yakın çağa kadarki gelişimi de bu anlayış çerçevesinde olmuştur. Gençlik ve spor kavramları birlikte anılan kavramlardır, bu gençliğin enerjisinde ve dinamizminden ileri gelmektedir. Gençlik ve spor iç içeliği arz etmektedir toplumun değiştirici gücü olan gençliğin spora olan ilgisi gençlikle ilgilenen tüm kesimlerin sporla da ilgilenmesini beraberinde getirmiştir. Gençliği kazanabilmek için onun ilgi alanlarına da yönelmek gerekmiştir. Bugün çok geniş gençlik yığınları sporla yatıp sporla kalan bir durumdadır, toplumun en önemli gündem maddesi spor olmaktadır, dünyanın en çok satan gazeteleri spor gazeteleridir, bir çok yerde neredeyse tek ilgi alan bir sosyalleşme alanı olan spor geniş gençlik kesimlerini, siyaset dışına çekildiği sorunlara kayıtsız kılındığı alanlar haline getirilmiştir. Yani sporun toplumsal yaşam içinde oynadığı rol ilk çıkış amacının tersine çevrilmiştir, örneğin çağdaş anlamda futbolu ilk geliştirenler İngiliz devrimcileridir; kolektivizmi ve sosyaliteyi geliştirmek için oynanan bu oyun bugün egemenlerin elinde devrimci mücadelelere karşı büyük bir koz durumundadır.

Ömer Yüce: Kürt sorununun çözümü konusunda görüşleriniz nelerdir,

Engin Erdoğan:Yeni yılın barış ve demokrasi getirmesini diliyorum ve Kürt önderi Abdullah öcalan üzerinde uygulanan tecri-

din bir an önce kadırılmasını istiyorum. Bu yeni yılda Kürt halkı özgürlüğe ve demokrasiye daha da yakınlaştıracığına inanıyorum. Öncelikle şunu belirtmek istiyorum, yıllardan beri Kürt halkı haklı mücadelesinde asla ödün vermemiştir. Dünyada benzeri görülme-yen korkünç imhalara göğüs gererek buna karşı mücadelesini vermeyi bilmiştir.

Türkiye 'ninde Kürtlerin barış ve demokrasi taleplerini yok sayma ve inkarla karşılık vermesi bunun için çözüm değildir, çünkü Kürt halkının mücadelesinin büyük ve kutsal bir mücadele olduğunu da belirtmek istiyorum. Kürdistan'ın diğer parçaları a artık Kürtlerin ulusal kurtuluş mücadelesinin başlamasıyla, birbirlerine kenetlenerek bir birleri etrafında bir araya gelmeleri Kürtlerin kendi haklarını savunma kararlığının bir göstergesidir. Artık Kürt eski Kürt değildir bunuda Özgürlük mücadelemizi geliştiren Önderimize borçlu olduğumuzu asla unutmamak gerekir.

Ömer Yüce:Spor dışındaki zamanınızı nasıl değerlendiriyorsunuz,

Engin Erdoğan:Spor dışındaki zamanlarımı genellikle arkadaşlarımla sosyal ilişkiler çerçevesinde sinemaya, doğa gezilerine, fırsat buldukça Salzburg Mezopotamya Kültür ve Spor Derneğine giderim, arkadaşlarla oturup sohbet ederim. Bazen hevallere düzenledikleri etkinliklere katılıyorum. Biraz olsun kendi çapımda kendilerine destek olmaya çalışıyorum. Bazen kitap ve dergi ulusal gazetemiz olan özgürpolitikayı takip ediyorum ve Avrupa basınına aracılığıyla da gelişen dünyayı uzakta dahi olsa görmeye çalışıyorum.

Ömer Yüce:Sizce Kürt gençliği sizin gibi başarılı olması için ne yapmalı,

Engin Erdoğan:Öncelikle Kürt gençliği başarılı olması için aile kültüründen aldığı eğitimle kendini geliştirmeli, az da olsa başarılı gençlerimiz var ancak Türkiye'de Türk diye lanse edildiklerinden duymuyor

olabiliriz. Ayrıca TC'nin uyguladığı başkıcı imhacı politikalar ve uzun yıllar süren savaş süreci gençlerimizin bu alanda sergileyebilecekleri başarıların önünde birer set oluşturdu. Bu anlamda değerlendirecek olursak gençlerimizin bu tür başarılar elde edebilmelerindeki güçlüğü daha rahat kavrayabiliriz. Unutmamak gerekirken biz değiştiren ve geliştiren bir halkız müzikte insanlıkta ve en önemlisi demokraside yakaladığımız optimumları pek tabii ki sporda da yakalayabiliriz. Kürt gençliği uluslararası yarışmalarda Kürdistan bayrağını ve özünü dalgalandırmalı. Biz ulus olarak parçalara bölündük ve işgalci güçler Kürtlerin bütün başarılarını kendine mal ediyorlar. Biz Kürt gençleri olarak bizden çalınan ve alınan bütün değerlerimizi başarıya ulaşılarak geri almalıyız. Bu anlamda Spora ağırlık vermeliyiz ve elde ettiğimiz bütün başarıları ulusumuza ve halkımıza mal etmeliyiz, bu konuda bizim ulusal kurumlarımız ve politikacılarımız diplomatik girişimler yapmalı başarılı gençlerimizi bir araya getirip bir Milli Takım Oluşturulup bunlara sahip çıkılmalı. Tabii ki dileğimiz kendi topraklarımızda özgürce yaşamak ve spor yapmaktır.

Ömer Yüce:Yüzyıllar önce Amed,en sürgün edildiniz hiç Amede tekrar gidip görmeyi düşünüyormusunuz gerçi Aksaray'da doğdunuz ve Avrupada büyüdünüz, nasıl bir duygu bu?

Engin Erdoğan:Öncelikle insanın kendi ülkesi kendi kültürü ve gelenekleri bir başkadır evet kürdistan denince inanki sanki ordaymışım gibi derin hayallere dalarım, özgür bir ülke özgür bir yaşam bu da en doğal insanlık hakkımdır.

Önümüzdeki yıllarda Amed'de yerleşmeyi düşünüyorum, tam yerleşme olmasada ordaki kültürümü ve geleneklerimi az da olsa yaşamak istiyorum. En azından Kürdistan'daki ortamı ve ruhu-

mun benimle bütünleşmiş olduğunu içtenlikle hissetmek istiyorum.

Ömer Yüce:Son olarak söylemek istediğin bir şey var mı?

Engin Erdoğan:Biliniyorki şu an ülkemizde yeni bir süreç başlamıştır. Önümüzdeki hafta belediye seçimleri var bu bağlamda iç anadolulu Kürtlerden bizim partimiz olan **Dehap'a** sahip çıkmalarını ve maddi ve manevi destek vermelerini, mümkünse aktif olarak içerisinde yer alarak desteklemelerini istiyorum.

Çünkü artık Kürtler kendilerini yönetmeli; ancak bu temelde biz bir şeyler yapabiliriz özgürlüğümüzü kazanmak için çok çaba harcamalıyız. Herkes kendi çapında bir şeyler yapmalı mesala kendi yakınlarını dostlarını arkadaşlarını arayıp bu yönden çaba vermelidir.

Özgürlük ve demokrasi mücadelesinin bedelini cezaevinde yatarak ödemek zorunda bırakılan,ve onbinlerce insanımızın düşüncelerinden dolayı ceza evine koyan zihniyete karşı Kürtlerin bir bütün olarak demokrasi çatısı altında birleşip yerel seçimlere damgasını vurması gereklidir.Şuna inanıyorumki gençliğin barış ve demokratik mücadele sürecini de birlik ve beraberlik çerçevesinde göğüsleyerek başarıya ulaşacağına bütün kalbimle inanıyorum. 'Ben demokratım' diyen herkesi barış ve demokrasi saflarına davet ediyorum.

Ömer Yüce: Bize zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Engin Erdoğan:Ben de teşekkür ediyorum ve herkesi saygıyla selamlıyorum

Dengbêj Fixan

Hevpeyvîn: Abdullah Kaya

Tu dikarî xwe ji bo xwendevanên Vegerê bidî nasîn?

Navê min Fîxane, ji gundê Hecilera me. Li 1981ê hatime dunê. Heta deh û heft salîya xwe li gundê xwe mam. Paşê hatim Danimarkayê. Siftê çûm mektebê, paşê ji ketim nav xebata muzîkê.

Gava ku te dest bi muzîkê kir tu çend salî bûyî?

15 Sali bûm. Min pir ji biçûkî de dest bi muzîkê kir. Lê bi grup û bi hevalan re min 15 saliyê de dest pêkir.

Di zarokatîya te de hawayek(atmosferek) çawa hebû, tu di bin tesira ke de mayî?

Min kilamên xwe giştik ji meta xwe hêvîsîn. Wê çaxê ku ez 7-8 salî bûm Serbilind Kanat qasêtek derxistî bû. Wexta ku min kilamê me ji qasêtekê guhdar kir tesîreke mezin li ser min çebû. Serî de kilamên min giştik ji aliyê me bûn. Niha ji wenge.

Tu li ser muzîkê perwerde bûyî an na?

Min wiha dest pêkir. Gava kû min 15 salîya xwe de bi hevalan re muzîkê dest bi muzîkê kir jî ez ne profesyonel bûm Lê ez niha him terim dibistana muzîkê him jî terim dibistana insanên ku çavê xwe nabînin..

Niha xebatên te çine?

Ez niha bi hevaleka xwe ya Danimarkî re muzîka filmekî amade dikime.

Hevala Fixan tu ji Anadolîya navînî û em

ji baş dizanin ku insanê vê herêmê hinek muhafazakarî. Tu derketî sahnayê û televîzyonê. Ji bo te tû tengasî çenebûn?

Rast dibêjî. Lê ji bo min, ji zarokatîya min de azadiyek hebû. Gava ku ez hîn zarok bûm insana ez dawet dikirim ku ez ji wan re kilama bêjim. Ji ber wê jî li gundê me, li nav hevalên min azadiyeka min hebû, yanî ez hînî bûbûm. Dîsa ji em dikarin bêjin ku astengî pirin. Lê gereke insan van astengîyan çareser bike. Bi zimanekî xweş, bi zimanekî baş însana iqna bike.

Helwesta malbata te çawa bû?

Bi rastî min ji serî de ji malbata xwe destek dît. Dayîka min kilam sirana min rexne dikir û digot te van van xeletîyan kirine. Malbata min pir hasas bû di vî warî de.

Te tim sitranên bi kurdî gotin. Te dikarî bi tirkî ji bigota û mumkûne ji te re imkânên hîn zêde çebana.

Rast e. Min dikarî bi tirkî bêjim û derkevîm televîzyonên tirkî jî. Lê di dilên insanan de kurdayetî heye, gerek berî her tiştî bi zimanê xwe bibêje. Tabî hûner, muzîk tiştêki pir zengîne insan dikare bi tirkî jî bi zimanên din jî bêje. Lê zimanê dayîkê pir muhîme. Ez dibêim ji zimanê me dewlemendtir ziman tune ne. Lewma ez ji kurdî, ji kurdayetî pir hez dikim. Ji stranan pir hez dikime. Jinên kurd yê stranbêj pir hez dikime. Muzîk tiştêki hîssiye. Însan ji kîjan muzîke hez dike wê muzîkê dibêje. Ji aliyê şoreşgeriyê ve ji pêwîste insan bi kurdî bibêje.

Tu festivala Anadolîya navîn ji bo çi girîng (muhîm) dibinî?

Kurdên me nêzikî 300-350 sal e hatine Anadolîya navîn; Konyayê, Aksarayê, Kirşehîrê... Heta van rojana jî kurdên Anadolîyê negihîştine hev. Ji bo wê jî gelek girînge. Em bi stranên xwe, bi hunermendên xwe werin ba hev. Stranbêjên me, hûnermendên me gelek in, pîranîya wan jî mên in.

Dilê min dixwest li vê festivalê em 7-8 jinên stranbêj bin. Lê mixabin jinên me hinek bi fedî û şermîn in. Yê ku bi amatorî distirên ji naxwazî werin çalakiyên weng. Lê di sa ji pîr hunermend û grubên me hatine. Ez gelek muhîm dibinî ew hunera xwe di festivalêka wisa de bi gelê me bimîn in. Ji aliyê din ve ji bo ku insanên me hev û du nas bikin, kar û xebata ku tê meşandin bibîn in ji muhîm e.

Te di Medya TV de gotibû ku çavkaniya muzîka kurdên Anadolîyê jin in, jin muzîkê diafirînin mêr distirên. Çima weng dibe?

Jinên me pîr bi fedî ne. Jinê me fedî dikin, Kilamên şîna gîştîka jin distirên, kilamê dilan jî pîr baş dizanî lê nabêjin. Ji bo wê jî jin di kultura me de rola ke girîng dilîzî. Yanî em dikarin bêjin jina aliyekî kultura me, kilamên me, çirokên me afirandin û di dilê xwe de veşartin, heta îro jî anî. Lê kilamên ku wana heta îro anî, li sahnê bi xwe nabêjin, mêr dibêjin.

Tiştêkî din yê balkeş ew e ku **li dola (davet) mêr distirên**. Lê li şîna jin distirên çima?

Ew bi rastî ji kultura me te. Bi salane ew li paş mane. Di jîyanê de derneketine pêş. Bi tenê di rojên xemgîn de wana hestên xwe anîne zimên. Ji sebebên wê yek jî bawerim hestên wan ji yê mêran bi quwettir in.

Tu ji hunermendên jin yê kurd û bi taybetî jî yê Anadolîya navîn re çi dibêji, mesaja te çîye?

Bi taybetî hevalê li Danimarka dijîn dikarin ji Komelê ya Kulturê li Kopenhagê alîkariyê bîstînin. Heger ew ji me re proje ya xwe binî komelê baştîre. Her dîsa hevalên ku dê û bavên wan rê li ber wan digrin, dikarin dê û bavê xwe binî komelê û karê me bi wan

bimîn in. Em li vê derê muzîkê çê dikin ne tiştê xiraw... Muzîk û huner jî dilê insanî rehet dîke û insanî pêş ve dibe.

Malbatênku gumana dikin em dawetî komela xwe dikin.

Ji bo pêşerojê çi projên te hene?

Emê niha radyoyekî jîna ava dikine. Dîsa emê li ser problemên jinan bi zîmanê kurdî û tirkî weşanê bikin. Projeyeka din jî ez bi jîneka Danimarkî re muzîka filmekî amade dikime. Muzîka ku em amade dikin ne muzîka kurdî ya klasîke.

Te zîmanê xwe pêşve birîye. Ez bawerim her hunermendê kurd gereke zîmanê xwe pîr baş bizane. Tu çi dibêji?

Rast dibêji her hunermend û her insan gereke zîmanê xwe baş bizane. Wekî hun jî dizanî çavên min nabînin. Lewma jî min nikarî herim qursên zîmanê kurdî. Min her tişt li komelê ji hevalan bi guhdarkirinê û

bihîstînê hêvîsî. Bawerim her insan jî dikare bihêvîse.

Başê wekî ku tu baş dizanî kilamê gîştîk devkî ne, **ne hatine nivîsandin. Ji bo ku kilamên me werin nivîsandin hun xebatekê dikine?**

Erê, armanca me jî ewe. Huner ne bi di cihê de rûniştinê û ne jî li ser mase ava kirina tiştêkî ye. Huner tenê bi dîtina wî erdî, wan dayîkan, stranbêjan çê dibe. Ancax bi fehmkirina wan şînan wan hestan mûmkûne

Heger tu hestên wan jinên li şînan nebinî, hîs nekî tu nikarî hunerê çê bikî. Yan jî tiştê ku te çêkirî nabe huner.

Yanî tu dibê gerek di nav hunerê de hestên gel hebe.

Erê, yanî gerek di nav gel de be. Ancax wê demê dikare hestên gel di helbest (şîr) û di muzîke de cih bigirin.

Haval Fîxan em jî bo hevpeyvînê spas dikin û di xebata te de serkeftinê dixwazin.

Ez jî spas dikim û di jiyana weşana Vegerê de serkeftine dixwazim.

Cîran û Xwediyê Malê

Mustafa Kızılkaya

Bi hespan hatin jî rojhilat
Xwe girtin li çîyayê xelat
Pêrîşan tev zar û zêç
Paşîya derdên wan nedihat

Li derîyê me xistin bûn mîvan
Rîca kirin ku bibin cîran
Me daxwaza wan qebûl kir
Xwestin ramîsin dest û lîngan

Cîranên din gihêştin hev
Peyvên xwe kirin yek û tev
Gotin emê gerdin Roman
Me got em naxwazin roj bibin şev

Em di tarîxê de listin rola mîrovahîyê
We qet îxaneta wûsa dîtîye
Ku werin bibin mîvanê te
Tu jî mecbûr bibî dev bidî çîyê

Ew rewş û rastîya me ye
De bêjin ka heqê kê ye
Îxanetê hat li derîyê me xist
Di dev û pozê me re anîn şîrê dê ye

Devê xwe dan rojava
Bi lez û bez didan gava
Yekî por sorik û çav hêşîn
Girtin li serê girava

Li şerrê cihanê yê yêkemin
Ka em bira bûn yên demîn
Piştî ku we xwe xelaskir
Destpêkirin rijandîn xwîn
Ji xwe re çêkirin komar
Bû hêlîna mişk û mar
Rijandin xwîna gelan
Din bûn mîna gurên har

Ey peymanî Lozan
Nalîna dê û qîzan
Gulle baranbûn sêwî û xizan
Li serê çîyan destpêkir serhildan

Ziman zimanê xwedê
Bang dikim dibêm yadê
Zaravayê ku te da min
Dujmin zeftkirîye nade

Dane ber xwe pir mîlet
Dibên emin şûrkêşên bi qîret
Heya êvarê diqirîyan
Digotin hun mecbûrin bigrin şîret

Heştê sala we qîr û bar
Nikarin me bihêlin bêpar
Çiqas zehmet be jî barê me
Li ser lingane tev feqîr û jar

Bîst û neh serhildan
Me dan bi hezaran can
Her carekê serê we êşîya
Îro bi we girtîye jana giran

Pêncê û heşt saltanat û hukumet
Paşîya nijadperestîya we nehat
Hun naghêjin tu qonaxan
Nobetê diguhêrin sat bi sat
Werin em rûnî li ba hev
Bila roj li me nebe şev
Xelk behsa hovîtîya we dike
Hun naxwazin bikevin ji dev

Ji bo ku hun dîsa bikin şer
Li ber derîyê xelkê dikin cer
Cîran bi we tinazên xwe dikin
Hun tê hildikin guhên kerr
Tu caran qebûl mekin
Bi dengê bilind bangkin
Her çar hêlan bighînin hev
Çel milyonî şîyarkin

MUSTAFA KIZILKAYA
Swêd

Veger

Kovara Kurdên Anatoliya Navîn

Friedhof str. 3 · 47877 Willich/Deutschland · Tel.&Fax: 0049(2154)814598 · e-mail: alpavut@t-online.de

VEGER ABONE FORMU

Name _____
Vorname _____
Adresse _____
Kreditinstitut _____
Konto Nr.: _____
BLZ _____
Telefon _____
Fax _____
E-Mail _____

Abone sürem bitmeden 15 gün önce haber vermedi inde abonelik süresinin otomatikman uzatılmasın ve ücretini ödemeyi taahhüt ediyorum.

Abonnementspreis: 1 Jahr 20,- EURO 2 Jahre 40,- EURO

Hiermit ermächtige(n) ich /wir Sie widerruflich, die von mir/uns zu entrichteten Zahlungen bei Fälligkeit zu Lasten meines /unseres Kontos mittels Lastschrift einzuziehen. Wenn mein/unser Konto die erforderliche Deckung nicht aufweist, besteht seitens des kontoführenden Kreditinstituts keine Verpflichtungen zur Einlösung. Teileinlösungen werden im Lastschriftverfahren nicht vorgenommen.

Ort, Datum

Unterschrift

Bankverbindung: Deutsche Bank Krefeld · Konto Nr.: 7104953 · BLZ: 32070024

LI XWE DIGERIM

Li xwe digerim çendî zemanê
Binêre li van kolanên li min xeydî
Malên dergeh girtî, mirovên awir tûj
Kesên li yekî bê silav radibirin
Êvarên ji nivro destpêdikin, berbangên qet nayên
Gulên bê bêhn, çilmisî û stûxwar
Darên bê fekî, çûkên bêdeng

Di nav komên mirovan de bê menzîl
Diçim û tēm
Ez li ba wan bi tenê
Ew bi min re bê min
Mîna siyekê, sar û bêdeng
Mîna dengêkî nayê bihistin
Mîna mizgîneka şa neke
Mîna... Mîna.....

Li xwe digerim çendî zemanê
Hêliyam li van diyan
Mêhvantiya bi dawî nehatî
Nahêle hêviyên neçûne serî di dil de bihewînim
Nehîşt EZ bûna di xeyalên xwe de bi rast bigerînim
Rê nade bi evînen binax bûyî dil şa bibim

Li xwe digerim çendî zemanê
Bi ser min de tēn şevên vî bajarî
Gunehe tenêbûna min tê bi min
Çend caran xeniqîm bê hawar
Di kûrahîya şevên bi dupîyan re bira de
Şevên ku xewnên min ji min diêvişandin
Kesekî xêrxwaz nedibihîst dengê min
Nedihat kes di hawarên min
Xerîbî hîngê dibû xencer
Bê hejmar caran diqelişand
Hêviyên di nav dil de kom bûyî

Dengê tirêneka şevê diqelêşe
Karkerên lezgin berbi karên xwe ve dimeşin
Kulîyên berfê bi naz xwe diawêjin hev
Kî dizane çend mirovan ji jîyanê re elweda gotin
Çendan ji jîyana nû re gotin merheba
Wekî hemî rojan her tişt dubara dibe
Berbangê hîn destpênkirîye
Lê mirov bi lez pêşwaziya roja nû dikan
Ez hîn jî li xwe digerim çendî zemanê

